

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 6

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΤΗΝ 1^ηΝ ΚΑΙ 15^ηΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΤΟΣ Α' - ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β'

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 8-9

1 ΙΟΥΝΙΟΥ

1928

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**ΠΡΟΦΥΛΑΞΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΦΥΜΑΤΙΩ-
ΣΕΩΣ.** Διάλεξις Δ. Συμβουλίδου, Διευθυντοῦ τοῦ Παθολογικοῦ
Τμήματος τοῦ Διαγνωστικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν.

**ΟΙ ΘΕΟΣΟΦΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΑΥΤΩΝ ΨΕΥΔΟΧΡΙΣΤΟΣ
ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ.** Διάλεξις Γιάγκου Ἀργυροπούλου, Δημοσιο-
γράφου - Συγγραφέως.

ΤΟ ΦΙΛΙ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ. Διάλεξις Φώτου Γιο-
φύλλη, Λογοτέχνου - Ποητοῦ.

ΓΡΑΦΕΙΑ

ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ 80 - ΑΘΗΝΑΙ

**ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΓΛΩΣΣΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ**

8 - ΑΝΔΡΕΟΥ ΛΟΝΤΟΥ - 8 (ΠΑΡΟΔΟΣ ΟΔΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ ΑΡΙΘ. 116α)
ΑΘΗΝΑΙ

Τελεία κατάρτησις ύποψηφίων δι' ὅλας τὰς σχολὰς τοῦ Πανεπιστημίου.— Προγύμνασις μαθητῶν ὑπὸ εἰδικῶν προγυμναστῶν. — Δίδασκτρα προσιτὰ εἰς πάντας. — Εὐκολία εἰς τὴν πληρωμὴν Ἑγγραφῶν καὶ πληροφοριῶν καθ' ἑκάστην 11—1 π. μ. 3—4 καὶ 7—8 μ. μ.

“Ο ΚΟΡΑΗΣ,,

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ, ΟΔΟΣ ΚΟΡΑΗ 7

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ : Ἡ γενικὴ Ἱστορία τῶν λαῶν εἰς 20 αὐτοτελεῖς τόμους ἑκάστος τόμος τιμᾶται δρα. 30 διὰ τοὺς ἐγγραφόμενους δραχ. 25. Ἐξεδέθη ὁ πρῶτος τόμος περιλαμβάνων τὴν **ΠΡΟ-ἹΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ**, ὁ Βος τόμος περιλαμβάνων τὴν Ἀρχαίαν Ἰνδικὴν θὰ κυκλοφορήσῃ μετὰ ἕνα μῆνα. Ζητήσατε ἀγγελίαν καὶ ὄρους ἐγγραφῆς.

Τὰ τυπογραφεῖα τοῦ οἴκου ὁ «Κοραῆς» εἶνε τὰ τελειότερα εἰς τὸ εἶδος των. Ἀναλαμβάνουν τὴν ἐκδοσὶν βιβλίων, περιοδικῶν καὶ παντὸς ἐντύπου. Ἔργασίαι ἐπιμελημένη, καλλιτεχνικωτάτη καὶ συμφέρουσα.

== Ο ΡΑΠΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ==
ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΩΝ ΑΡΙΘ. 7

Ἐνδύει μετέχνην καὶ μετέτιμας λογικὰς
—ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ ΣΑΣ ΚΟΣΤΟΥΜΙ ΣΤΟ ΣΤΑΜΟΥΛΗ—

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ἐγγράμματος μετέἀρίστας συστάσεις, γνωρίζουσα γραφομηχανήν, ζητεῖ θέσιν δακτυλογράφου ἢ γραφέως. Γράψατε:
ΔΙΔΑ Σ. Π. ΓΡΑΦΕΙΑ “ΔΙΑΛΕΞΕΩΣ,,

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ζητοῦμεν συγγνώμην ἀπὸ τοῦ ἀναγνώστῃ τῆς «ΔΙΑΛΕΞΕΩΣ» διότι ἕνεκα καθυστέρησεως τῶν καινουργῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα παρηγγείλαμεν εἰδικῶς διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς «ΔΙΑΛΕΞΕΩΣ», δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐτοιμάσωμεν τὸ φύλλον μετρητῆς 15ης Μαΐου καὶ δηλοῦμεν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ καταβάλωμεν κάθε δυνατὴν προσπάθειαν ὅπως φανῶμεν συνεπεῖς εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποῖαν ἐδώσαμεν τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ διὰ τὴν ἐγκαιρὸν παράδοσιν τοῦ φύλλου.

(ΕΚ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ)

ΕΤΟΣ Α' - ΠΕΡΙΟΔ. Β'

ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 8-9

1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1928

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ 80 - ΑΘΗΝΑΙ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΑΧ. 120
ΕΞΑΜΗΝΟΣ » 70

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ
(ΦΡ. 100
ΕΤΗΣΙΑ : (ΔΟΛ. 4
(ΛΙΡ. 1

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

**ΠΡΟΦΥΛΑΞΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΦΥΜΑΤΙΩΣΕΩΣ**

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΔΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Παθολογικοῦ Τμήματος τοῦ Διαγνωστικοῦ Ἰνστιτούτου Ἀθηνῶν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρίαν 22 Φεβρουαρίου. 1928

Σκοπὸς τῆς παρούσης πραγματείας εἶναι ἡ ὑπὸ Ἱατροκοινωνικῆν ἀποψιν λεπτομερῆς καὶ ἐκτενῆς περιγραφῆ τῆς φυματιώσεως κατὰ τὰ δεδομένα τῆς σημερινῆς προόδου τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Κοινωνίας. Ἀναμφιβόλως ἡ φυματιώσις εἶναι ἡ καταστρεπτικωτάτη τῶν νόσων ἐξ ὧν σήμερον μαστίζεται ἡ ἀνθρωπότης. Γνωρίζουσι δὲ πάντες τὴν φυματιώσιν, ἀλλ' ἐλάχιστοὶ ἔχουσι εὐκρινῆ καὶ σαφῆ γνῶσιν αὐτῆς. Ἐντεῦθεν εὐδεξήγητον τυγχάνει πόσον ἀδικαιολόγητος εἶναι ὁ φόβος ὁ ἐπικρατῶν παρὰ τῷ Λαῷ, ὡς ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως καὶ γνώσεως τῆς λαϊκῆς ταύτης νόσου. Ἀνάγκη λοιπὸν ὅπως ἕκαστος διδάχθῃ καὶ διαφωτισθῇ τὰ περιφυματιώσεως, ἵνα δυνήθῃ νὰ ἀποβῇ στρατιωτῆς ἀνδρείου, εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῆς ἀν-

θρωπότητος. Ἡ δύναμις, ἡ ἰκανότης πρὸς ἐργασίαν τοῦ ἀτόμου τὸ μόνον πολυτίμητον ἀγαθὸν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν υγιείαν. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων δλάπτουσι τὴν υγιείαν καὶ ἀσθενοῦσιν ἕνεκα ἀμαθείας καὶ ἀγνοίας. Εἶναι λοιπὸν καθήκον ἱερὸν τοῦ ἱατροῦ νὰ διαφωτίσῃ καὶ νὰ διδάξῃ τὴν Κοινωνίαν περὶ τῆς υγιεινῆς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Ἐὰν διὰ τοῦ παρόντος καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἤθελον συντελέσει εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ ἐθεώρουν μεγίστην ἠθικὴν μου ἱκανοποίησιν καὶ ἔμαυτὸν εὐτυχῆ.

**Ἱστορία τῆς
Φυματιώσεως.**

Ἡ φυματιώσις εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἦδη 400 ἔτη πρὸ Χ. ὁ πατήρ τῆς ἱατρικῆς ὁ Ἱπποκράτης ἐγγνώριζε τὴν φυματιώσιν καὶ περιέγραψεν αὐτήν, ὡς καὶ ὁ μέγιστος τῶν σοφῶν τῆς

Ἐρασιμότητος Ἀριστοτέλης. Ἐθεράπευον οὗτοι τοὺς φυματιώνας ἀποστέλλοντες αὐτοὺς εἰς θερμὰ καὶ ὄρεινὰ μέρη.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα ἕως ἢ δαισιδαίμονια καὶ αἱ προλήψεις ἐκάλυπτον μὲ τὸν πέπλον τῆς ἀμαθείας τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν Κοινωνίαν. Μόλις περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἤρχισεν ἀγὼν συστηματικὸς κατὰ τῆς φυματιώσεως καὶ ἰδρῶθη τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Μπρέμιερ τὸ πρῶτον Σανατόριον διὰ τοὺς φυματιώνας καὶ ἐτέθησαν αἱ θάσεις τῆς σημερινῆς ὑγιεινο-διαιτητικῆς θεραπείας. Τέλος ἡ ἀνακάλυψις τοῦ βακίλλου τῆς φυματιώσεως τῷ 1882 ὑπὸ τοῦ Κὼχ διήνοιξε νέους ὁρίζοντας καὶ διεχάραξε τὴν ὁδὸν πρὸς προφύλαξιν καὶ θεραπείαν τῆς φυματιώσεως.

Ὁ βακίλλος τῆς φυματιώσεως καὶ αἱ ιδιότητες αὐτοῦ.

Οὗτος εἶναι ὁ ἰσχυρότερος δύναται τις νὰ εἴπῃ τῶν μικροβίων· εἶναι πολὺ μικρὸς εἶναι ἐν χιλιοστῶν τοῦ χιλιοστομέτρου καὶ ὄρατος μόνον διὰ τοῦ μικροσκοπίου. Τὸ κύριον χαρακτηριστικόν του εἶναι ὅτι περιβάλλεται ἀπὸ ἕνα περίβλημα λιπῶδες ὕπερ καὶ τὸ προφυλάσσει ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς βλαβερὰς ἐπιδράσεις· ἐκτὸς τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου ἀνθίσταται καὶ εἰς τὴν ξηρασίαν καὶ εἰς τὸ ψῦχος εἰς θερμοκρασίαν ὑπὸ τὸ 0. Ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ ἰδιότης συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἐκκρίνει τοξικὰς οὐσίας, αἱ ὁποῖαι ἀπορροφῶμεναι ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ μικροβίου δηλητηριάζουσι ὅλον τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ νὰ διατηρηθῇ ἐν τῇ ζωῇ καὶ νὰ πολλαπλασιασθῇ ἔχει ἀνάγκην τῆς θερμοκρασίας τοῦ ζωϊκοῦ ὄργανισμοῦ. Ἀλλὰ παρετηρήθη, ὅτι καὶ ἐκτὸς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος δύναται νὰ ζῆσθαι ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἤτοι μέχρι ἑξ μηνῶν. Ὁ ἀσπονδότερος ἐχθρὸς τοῦ βακίλλου τῆς φυματιώσεως ὡς καὶ ὅλων τῶν μικροβίων εἶναι τὸ ἥλιακὸν φῶς, ὅπερ φονεῖ αὐτὰ ἐντὸς ὀλίγων ὥρων. Ἐντεθεν ὁ εὐεργετικώτατος ἥλιος εἶναι τὸ ἀριστον καὶ εὐ-

θυνότατον φάρμακον ὅλων τῶν ἀσθενειῶν· ἐπίσης ὁ θρασμὸς δύναται νὰ καταστρέψῃ τὸν βακίλλον τοῦτον ἐντὸς 15' τῆς ὥρας. Οὕτω γνωρίζοντες τὸν ἐχθρὸν μας, τὰς κινήσεις καὶ τὰς διευθύνσεις αὐτοῦ, δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν περὶ τοῦ τρόπου τῆς μεταδόσεως τῆς φυματιώσεως τῆς προφυλάξεως, καὶ τῆς καταπολεμήσεως αὐτῆς, καὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν ἵνα δυνηθῶμεν νὰ ἐξέλθωμεν νικηταὶ εἰς τὸν κατὰ τῆς φυματιώσεως ἀγῶνα. Ὅπως εὐκολώτερον κατανοηθῇ τὸ θέμα μας θέλω διαιρέσει αὐτὸ εἰς τρία μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος εἰς τὸν τρόπον τῆς μεταδόσεως, εἰς τὸ δεύτερον τῆς προφυλάξεως καὶ εἰς τὸ τρίτον τῆς καταπολεμήσεως.

Μετάδοσις τῆς φυματιώσεως

—Τρόποι καὶ ὁδοὶ τῆς μόλυνσεως εἶναι ἤδη ἀνεγνωρισμένον ὅτι ἡ φυματιώσις εἶναι νόσος μεταδοτικὴ καὶ ὄχι κληρονομικὴ, ἀλλ' οἱ πλείστοι νομίζουσιν ὅτι οἱ βακίλλοι τῆς φυματιώσεως εὐρίσκονται πανταχοῦ, ὁ δὲ φυματικὸς ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς φόβον καὶ τρόμον καὶ ἀποφεύγουσιν αὐτόν, τὸ τοιοῦτον ὅμως εἶναι ἀνάγων, σκληρὸν καὶ θάρβαρον, ἄλλοι τούναντίον ἀψηφούσι πάντα κίνδυνον τῆς μόλυνσεως καὶ οὐδεμίαν προφύλαξιν λαμβάνουσιν· ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτον εἶναι παράλογον καὶ ἀσύγνωστον. Ἡ πηγὴ πάσης μόλυνσεως εἶναι ὁ φυματιῶν ἀσθενής, καὶ ἰδίως ὁ ἔχων ἀνοικτὴν πνευμονικὴν φυματίωσιν, καὶ ὅστις ἀποτελεῖ τὴν ἐπικίνδυνον δεσφάτην καὶ κυριωτάτην πηγὴν τῆς μεταδόσεως διὰ τῶν πτυέλων. Τὸ μέγιστον ποσὸν τῶν βακίλλων ἐξέρχεται διὰ τῶν πτυέλων· ὁ Φλοῦκκις υπελόγησεν ὅτι εἰς ἕνα χιλιοστὸν τοῦ γραμμαρίου αὐτῶν ἐμπεριέχονται 50 χιλιάδες βακίλλοι. Ἐκαστὸν δὲ σταγονίδιον ἐκπεμπόμενον διὰ τοῦ βήχους ἐμπεριέχει 2—3 ἑκατομμύρια. Ἀνάλογος τοῦ δακτύλου τοῦ βήχους καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν πτυέλων, εἶναι καὶ ἡ μορφή τῆς φυματιώσεως ἐπικίνδυνος. Ὑπάρχουν ἀσθενεῖς οἱ ὁποῖοι μόνον τὸ

πρῶτὸν δῆχουν καὶ ἔχουν ὀλίγα πτύελα, καὶ οἱ ὁποῖοι δι' ὀλίγων προφυλακτικῶν μέτρων εὐχερῶς καθίστανται ἀκίνδυνοι εἰς τοὺς περὶ αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου ὅμως ὑπάρχουν ἀσθενεῖς μὲ βαρεῖαν πάθησιν, ἔχοντες σφοδρὸν βήχκα καὶ ἀφθονα πτύελα, καὶ ἐπομένως ἑκατομμύρια βακίλλων ἐκπέμποντες μολύνουσι τὰ ἐνδύματά των τὰς χεῖρας των, καὶ τὰ ἀντικείμενα μὲ τὰ ὅποια ἔρχονται εἰς ἐπαφήν, ὡς καὶ τὸ δάπεδον. Διὰ τοῦτο πρῶτῃ φροντίδι ἡμῶν εἶναι νὰ καθιστῶμεν τὰ πτύελα αὐτῶν ἀβλαβῆ κατορθοῦται δὲ τοῦτο ἐὰν ὁ ἀσθενὴς πτύει εἰς πτυελοδοχεῖον κατάλληλον πρὸς χρῆσιν καὶ ἀποστείρωσιν, δηλαδὴ νὰ ἔχη λαβὴν καὶ σκέπασμα· νὰ ἐμπεριέχῃ δὲ ὀλίγον ὕδωρ ἢ ὀλίγην ἀντισηπτικὴν οὐσίαν (λιζοφύρμ 5ο) ἢ ἀλκαλιζῶδ (5ο). Ἐὰν ὁ ἀσθενὴς ὄχι κληθήρῃ ἀλλὰ ὁ περιπατητικὸς πρέπει νὰ πτύει εἰς πτυελοδοχεῖον ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ αἱ γυνῶμα διέστησαν. Διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν χρησιμοποιοῖ πάντοτε τὸ πτυελοδοχεῖον διὰ τὴν ἀποφύγην νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὅτι πάσχει ἀπὸ μεταδοτικῆν ἀσθένειαν. Διὰ τοῦτο ἄλλοι συνιστοῦν νὰ πτύει τις εἰς τὸ μανδύλιον τὸ ὁποῖον ὅμως πρέπει νὰ ἀλλάξῃ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ τὸ πράξουν οἱ πτωχοὶ ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου τὸ μανδύλιον λησμονεῖται εὐκόλως εἰς τὸ κάθισμα ἢ εἰς τὸν καναπέ, πιάνεται ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιὰ καθαρίζουσι τὸ στόμα, τὴν μύτην, τὰ μάτια των καὶ τὰ χεῖρα των, τοῦθ' ὅπερ εἶναι λίαν ἐπικίνδυνον καὶ διότι τὰ πτύελα ἀποξηραίνόμενα μεταβάλλονται εἰς κόνιν ἣτις εὐκόλως εἰσπνέεται καὶ φθάνει μέχρι τῶν πνευμόνων. Διὰ τοῦτο δέον νὰ προτιμηθῇ τὸ πτυελοδοχεῖον τῆς τσέπης, τὸ ὁποῖον εὐκόλως καθαρίζεται καὶ ἀπολυμαίνεται, τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτοῦ νὰ ἐκκενώνεται εἰς τὸ ἀποχωρητήριον· ἐὰν ὅμως ἡ κατοικία δὲν ἔχει ὑπόνομον νὰ σκάπτεται λάκκος εἰς τὸν ὁποῖον νὰ χύωνται τὰ πτύελα. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐν-

δύματα τῶν φυματικῶν καὶ τὰ καλύματα τῆς κλίνης δέον νὰ ἀλλάζονται συχνά, νὰ τοποθετοῦνται εἰς ἰδιαιτερον σάκκον καὶ εἶναι νὰ βράζονται. Ὁ συνειθιστάτος καὶ κυριώτατος τρόπος τῆς μόλυνσεως εἶναι ὁ διὰ τῆς ἀναπνοῆς τῶν βακίλλων. Ὁ πάσχων ἐξ ἀνοικτῆς πνευμονικῆς φυματιώσεως ἐκπέμπει διὰ τοῦ βήχους σταγονίδια ἅτινα εἶναι μικροσκοπικὰ καὶ ἀόρατα διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὡς ἐκ τῆς συμκρότητος των δύναται νὰ αἰωρῶνται εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀναπνεόμενα νὰ εἰσέρχωνται μέχρι τῶν πνευμόνων, ἐκπέμπονται δὲ ταῦτα κατὰ τὸν βήχκα εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου, ἀρκεῖ καὶ εἰς βράκιλλος εἰσπνεόμενος νὰ ἐπιφέρῃ τὴν μόλυνσιν. Τὰ μεγάλα σταγονίδια ἐμπεριέχουν περισσοτέρους μὲν βακίλλους, ἀλλὰ δυσκόλως εἰσέρχονται μέχρι τῶν πνευμόνων, καὶ αἰωρούμενα ὀλίγα μόνον λεπτά, ταχέως πίπτουσι ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ἐνῶ τὰ μικρὰ σταγονίδια ἐμπεριέχουν μὲν ὀλίγους βακίλλους, ἀλλὰ εἰσέρχονται διὰ τῆς ἀναπνοῆς μέχρι τῶν κυψελίδων τῶν πνευμόνων καὶ ἐπὶ περισσοτέρῃ λεπτὰ αἰωρούμενα εἰς τὸν ἀέρα μέχρι 30' τῆς ὥρας πίπτουσι βραδέως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἐπομένως ὁ βήχων φυματικὸς ἐὰν δὲν ἔχει βρογχικὸν κατάρρου δὲν ἐκπέμπει πολλὰ σταγονίδια καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι καὶ τόσον ἐπικίνδυνος, ἐνῶ ὁ φυματικὸς ὅστις ἔχει βρογχικὸν κατάρρου βήχει πολὺ, ἔχει ἀφθονα πτύελα, ἐκπέμπει καὶ ἀφθονα σταγονίδια, ἅτινα φθάνουσι εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου. Ὁ τοιοῦτος ἀσθενὴς εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος καὶ εὐκόλως μολύνει τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας.

Δεύτερος τρόπος μόλυνσεως εἶναι ὁ διὰ τῆς κόνεως. Τὰ πτύελα ξηραίνόμενα μεταβάλλονται εἰς κόνιν ἐμπεριέχουσαν βακίλλους, ἐπίσης τὰ σταγονίδια καταπίπτοντα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεταβάλλονται εἰς κόνιν. Πειράματα ἀπέδειξαν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ μόλυνσις διὰ τῆς κόνεως εἰς ἡν μεταβάλλονται τὰ πτύελα εἰς σταγονίδια. Τὸν κίνδυνον τοῦτον τῆς

μολύνσεως δυνάμεθα ν' ἀποφύγωμεν ἐὰν παραμείνωμεν εἰς ὑγρὰ καὶ ἀνήλια δωμάτια, καὶ ἐὰν καθαρίσωμεν τὸ δάπεδον ἐγκαίρως μὲ ὑγρὸν πανί. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κόνεως δέον ὁ ἀσθενὴς κατὰ τὸν θῆλα νὰ θέσῃ τὴν χεῖρα του ἐπὶ τοῦ στόματος, νὰ μὴ ὑπάρχουν εἰς τὸ δωμάτιον παραπετάσματα, τάπητες καὶ ὅτι περιττὸν ἐπιπλόν, νὰ ἀερίζεται συχνὰ τὸ δωμάτιον καὶ νὰ φωτίζεται ἐπαρκῶς διὰ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Διὰ τοῦτο τὸ δωμάτιον τοῦ φυματικοῦ νὰ εἶναι εὐήλιον, τὰ δὲ ἐνδύματά του, τὰ σκεπάσματα τῆς κλίνης νὰ τὰ ἐκθέτωμεν συχνὰ εἰς τὸν ἥλιον.

Τρίτος τρόπος μολύνσεως εἶναι ὁ διὰ τῆς ἐπαφῆς. Ἐγγίζοντες διάφορα μολυσμένα ἀντικείμενα καὶ φέροντες αὐτὰ ἢ τοὺς δακτύλους εἰς τὸ στόμα δυνάμεθα νὰ μολυνθῶμεν, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐμποδίζωμεν νὰ παίξουν τὰ μικρὰ παιδιὰ ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῶν δωματίων, εἰς τὰ ὅποια κατοικοῦσιν φυματιόντες, διότι ἢ διὰ τῆς ἐπαφῆς μολύνσις εἶναι συχνωτάτη εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια φέρουσι τὰς χεῖρας των εἰς τὸ στόμα, τὴν ρίνα, τὸν ὀφθαλμὸν καὶ οὕτω δύνανται νὰ μολυνθῶσιν, διότι παρατηρήθη ὅτι κοράσιον τὸ ὁποῖον ἠθέλησε νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἐπιπεφυκίτιδα μιᾶς φίλης τῆς διὰ τοῦ σιέλου καὶ τῆς γλώσσης τῆς, ἠσθένησεν ἐκ φυματιώσεως καὶ ἀπέθανεν· ἐπίσης ὑπὴρέτρια ἐνῶ ἐκαθάριζεν τὸ πτυλοδοχεῖον φυματικοῦ, ἀνεπήδησεν πτύελον εἰς τὸ μάτι τῆς καὶ ἔπαθε ἐπιπεφυκίτιδα, εἶτα γενικὴν φυματίωσιν καὶ ἀπέθανεν. Ἐπίσης τὰ ἐπιτραπέζια σκεῦη καὶ ἐν γένει τὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ φαγητοῦ δέον νὰ μὴ χρησιμοποιηθοῦν ὑπὸ τῶν ὑγιῶν πρὶν τῆς ἀπολυμάνσεως διὰ βρασμοῦ, διότι εἰς τὸ στόμα τῶν βαρέως ἀσθενῶν ἐμπεριέχονται πάντοτε βάκιλλοι τῆς φυματιώσεως. Μία πηγὴ μολύνσεως εἰς τὴν ὁποίαν δὲν δίδεται καμμία προσοχὴ εἶναι καὶ τὸ φίλημα καὶ ἡ χειραψία. Εὐνόητον πόσον εὐκόλος εἶναι ἡ μολύνσις διὰ τοῦ φιλήματος μεταξύ συζύγων ἢ συγγενῶν. Μεγάλῃ προσοχῇ

πρέπει νὰ δίδεται εἰς τὰ ἄτομα ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀσχολοῦνται μὲ τὴν πώλησιν τῶν τροφίμων, ὡς εἶναι οἱ λαχανοπῶλαι, οἱ ἀρτοποιοὶ καὶ οἱ γαλακτοπῶλαι. Ἐπίσης ἡ μολύνσις διὰ τοῦ γάλακτος τῶν φυματικῶν εἶναι συχνή εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ, ὅταν τὸ γάλα δὲν θράζεται καλῶς. Ἄλλος τρόπος μεταδόσεως εἶναι ὁ διὰ τῶν ἐντόμων, τῶν μυιῶν πχ. τὰ ὅποια ἐπικαθήμενα εἰς πτύελα μεταφέρουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ τρόφιμα.

Ὁ ἐκ τῶν διβλίων κίνδυνος τῆς μολύνσεως δὲν εἶναι καὶ τόσον σοβαρὸς καθ' ὅτι οἱ βαρέως πάσχοντες δὲν δύνανται νὰ ἀναγιγνώσκουν συχνὰ, οἱ δὲ ἐλαφρῶς τοιοῦτοι δὲν ἔχουν μικρόβια εἰς τὸ στόμα διὰ νὰ μολύνουν τὸ διβλίον ὅταν στρέφουν διὰ τῶν δακτύλων τὰ φύλλα, αὐτοῦ. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τῆς ἐπαφῆς μολύνσεως δέον νὰ ἀπομακρυνωμεν τὰ πτύελα, ὁ ἀσθενὴς νὰ ἔχῃ ἰδιαίτερα ἀντικείμενα χρήσεως ὡς τοῦ φαγητοῦ, τοῦ ποτοῦ, πετσέτας, μανδήλια ἠδὲ ἄλλα τῶν ὀδόντων σινδόνια κ.λ.π. Βεβαίως δὲν ὑπάρχει κίνδυνος μολύνσεως ἐὰν μεταχειρισθῇ τις ἀντικείμενα χρησιμοποιοῦντα μὲν ὑπὸ φυματικοῦ, ἀλλὰ καθαρισθέντα καὶ θρασθέντα (ὡς π.χ. ποτήρια, κουτάλια, πιρουνία κ.λ.π.) νὰ καθαρίζεται συχνὰ τὸ δάπεδον μὲ ὑγρὸ πανί, ὡς καὶ τὰ πόμοια, πόρτες, τὰ καθίσματα ἐν συντόμῳ, ὀφείλομεν νὰ τηρῶμεν μεγάλην καθαριότητα ὅπου διαμένει φυματικός.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων ἔπεται ὅτι οἱ θάκιλλοι τῆς φυματιώσεως εὐρίσκονται παντοῦ εἰς ὅλα τὰ δωμάτια, καὶ ὅλας τὰς γωνίας τῆς κατοικίας τοῦ φυματικοῦ. Ἡ ἐπικίνδυνος ζώνη εἶναι μόνον ἓν, μέτρον εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ ἐπομένως ὅταν παραμένῃ οὗτος εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον, οὐδὲν εἶναι ἐπικίνδυνος διὰ τὴν οἰκογένειαν ἀρκεῖ νὰ ληφθοῦν τὰ κατωτέρω προφυλακτικὰ μέτρα. Ὁ θήλων πρέπει νὰ εἶναι εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τὸν ἄλλον, νὰ στρέφῃ τὴν κεφαλὴν του ἀριστερὰ ἢ δεξιὰ καὶ νὰ φέρῃ τὴν ράχιν

τῆς ἀριστερᾶς του χειρὸς πρὸς τὸ στόμα κατὰ τὸν θῆλα ἢ καὶ τὸ μανδήλιον. Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ φιλήσῃ, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ πτύῃ εἰς τὸ μανδήλιον, ν' ἀλλάσῃ συχνὰ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἀντικείμενα τῆς χρήσεως, καὶ ἐν γένει νὰ διατηρῇ ἀπόλυτον καθαριότητα τοῦ σώματός του. Τὸ δάπεδον τῆς οἰκίας του νὰ καθαρίζεται συχνὰ μὲ ὑγρὸ πανί, τὸ κρεβάτι του νὰ εὐρίσκαται εἰς εὐήλιον δωμάτιον ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν πάντα τὰ ἀντικείμενα τὰ ὅποια κατακρατοῦν σκόνην. Νὰ ἔχῃ ἰδιαίτερα ἐπιτραπέζια ἀντικείμενα, (ποτήρι, κουτάλι, πιρουνί, πετσέτα) καὶ ἰδιαίτερον κλίνην. Πάντα τ' ἀνωτέρω δύνανται τις εὐκόλως νὰ τὰ ἐκτελῇ, ἢ παραμέλησις των δεικνύει κακὴν θέλησιν ἢ ἄγνοιαν.

Ποῖοι μολύνονται

Ἡ πρώτη μολύνσις γινομένη εἰς τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν ἐπιφέρει σχεδὸν πάντοτε τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸν θάνατον. Ἐφ' ὅσον προχωροῦμεν εἰς μεγαλύτεραν ἡλικίαν, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ὁ κίνδυνος καθίσταται μικρότερος, οὕτω ἐπὶ 40 βρεφῶν ἡλικίας ἐνὸς ἔτους τὰ 35 ἦτοι 85% καὶ ἐπὶ 46 βρεφῶν μολυνθέντων ἡλικίας 2 ἐτῶν ἀπέθανον τὰ 27 ἦτοι 58%. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄτομα μεγαλύτερας ἡλικίας τὰ ὅποια διὰ πρώτην φοράν μολύνονται, εἰς ταῦτα ἡ μορφή τῆς φυματιώσεως εἶναι θαρεῖα καὶ θανατηφόρος. Τὸ τοιοῦτον παρατηρήθη κατὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον, καθ' ὃν στρατιῶται ὑγιέστατοι τὸ πρῶτον μολυνθέντες ἀθρόως προσεδάλλοντο ὑπὸ ὀξείας φυματιώσεως καὶ ἀπέθνησκον. Ἡ εὐπάθεια αὕτη παρατηρεῖται καὶ εἰς λαοὺς εἰς οὓς δὲν εἶναι διαδιδόμενη ἢ φυματιώσις. Ὁ Μιτμικὼφ παρατήρησεν ὅτι εἰς τοὺς Καλμούχους οἱ ὅποιοι τὸ πρῶτον ἐμολύνοντο ἢ μορφή τῆς φυματιώσεως ἦτο ὀξεία καὶ κακοήθης, ὅταν ἕως καὶ μεταξύ αὐτῶν διεδόθη ἢ νόσος καὶ κατέστη ἐνδημικὴ ἐλάμβανεν χρονίαν καὶ καλοήθην μορφήν. Ἐπίσης εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ Σενεγα-

λέζους ἢ φυματιώσις, εἶναι ὀξεία καὶ κακοήθης, ὅταν ἕως καὶ μεταξύ αὐτῶν διεδόθη ἢ νόσος καὶ κατέστη ἐνδημικὴ ἐλάμβανεν χρονίαν καὶ καλοήθην μορφήν. Ἐπίσης εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ Σενεγαλέζους ἢ φυματιώσις, εἶναι ὀξεία καὶ κακοήθης πάντοτε καὶ συνήθως θανατηφόρος. Ὅστε ἡ πρώτη μολύνσις, εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὰ βρέφη, ὀλιγώτερον διὰ τὰ παιδιὰ, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον διὰ τοὺς ἐνήλικας, ποῖα λοιπὸν εἶνε ἡ αἰτία; βεβαίως ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ ἀθρόα μολύνσις ἀφ' ἑτέρου ἢ προδιάθεσις ἣν ἔχει ἐκάστη ἡλικία. Ὡς συμπέρασμα ἐξάγεται τὸ ἐξῆς, ὅτι εἰς πᾶσαν ἡλικίαν τῆς ζωῆς, μὴ καὶ μόνη μολύνσις κατὰ πρῶτον γινομένη δύναται νὰ ἐπιφέρῃ θανατηφόρον ἀσθένειαν· αἱ συνέπειαι τῆς πρώτης μολύνσεως εἶναι τοσοῦτον θαρύτεραι ὅσον ἀθρόα καὶ μεγάλη εἶναι ἡ μολύνσις. Ἐκτὸς δὲ τούτου μεγάλην σημασίαν ἔχει καὶ ἡ ἡλικία τοῦ μολυνομένου.

Νεώτεροι ἐρευνᾶ καὶ παρατηρήσεις (Ἐμέρ) ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ἔκβασις τῆς φυματιώσεως μολύνσεως ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἐκ τῆς ἀθρόας καὶ ἐπανειλημμένης μολύνσεως· τὸ τοιοῦτον ἐνέχει σπουδαιότητα πρακτικὴν σημασίαν, καθότι ὀφείλομεν παιδιὰ ζῶντα εἰς φυματιώδες περιβάλλον καὶ μολυνθέντα ἤδη νὰ νὰ ἀπομονώσωμεν καὶ νὰ τὰ προσφυλάξωμεν ἀπὸ τὴν περαιτέρω μολύνσιν.

Ὁ Κέφφερ καὶ ὁ Μπράουνικ παρακολοῦθησαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν τύχην παιδιῶν ἀτινα ἔζησαν εἰς φυματιώδη οἰκογένειαν, καὶ παρατήρησαν ὅτι εἰς τὸ περιβάλλον τῶν ἀσθενῶν ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ἔβηχον ὀλίγον καὶ ἐτήρουν τὸν κανόνα τῆς καθαριότητος καὶ τῆς προσφυλάξεως, ὀλιγώτερας ἐκδηλώσεις τῆς φυματιώσεως ὡς καὶ ὀλιγώτερας περιπτώσεις θανάτων ὑπῆρχον παρὰ εἰς τὰ παιδιὰ τῶν ἀσθενῶν οἱ ὅποιοι εἶχον ἄφθονα πτύελα καὶ δὲν ἐτήρουν τοὺς στοιχειώδεις κανόνας ὑγιεινῆς καὶ προσφυλάξεως. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Ρέντικερ, ἀπέδειξαν ἐσχάτως ὅτι, φυματιώδεις ἐστία μετὰ νέαν μολύνσιν ὑφίστανται ἀ-

ναζωπύρωσι. Αἱ παρατηρήσεις αὐτὰ ἀποδεικνύουσιν ἀκριδῶς τὸν μέγα κίνδυνον τῆς ἰσχυρᾶς, ἀθροῦς καὶ ἐπανειλημμένης μολυνσεως ἣτις ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ γινομένη ἐπιφέρει τὴν μετέπειτα φθίσιον. Ἐντεῦθεν ἐπιβάλλεται ἡ ἀπομόνωσις τῶν βαρέως πασχόντων φυματικῶν οἴτινες διὰ τῶν πτυέλων διάσκορπίζουσι ἀφθόγους βακίλλους, ἀποτελεῖ δὲ αὐτὴ ἐξ ὄλων τῶν προφυλακτικῶν μέτρων τὸ σπουδαιότατον.

Ἡ ἀντίστασις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φυματίωσιν

—Ἡ προδιάθεσις

Ἡ φυματίωσις παράγεται μόνον ὑπὸ τοῦ βακίλλου τοῦ Κώχ. καὶ μεταδίδεται δι' αὐτοῦ. Ὡστε πρῶτος κανὼν ἀνευ τοῦ βακίλλου τῆς φυματίωσεως οὐδεμία φυματίωσις καὶ οὐότερος κανὼν ἢ φυματίωσις εἶναι μεταδοτικῆ. Εἰς ἄτομα ἀποθανόντα εἰς γερουτικὴν ἡλικίαν ἐξ ἄλλης νόσου, κατὰ τὴν νεκροψίαν ἀνευρέθησαν εἰς τοὺς πνεύμονάς των ἐστὶν φυματικά, σκληραῖ, ἀσβετοποιηθεῖσαι καὶ περιβαλλόμεναι ὑπὸ οὐλώδους ἰστοῦ. Ἐὰν ἄτομα αὐτὰ κατὰ τὴν παιδικὴν τῶν ἡλικίαν εἶχον μολυνθῆ καὶ προσβληθῆ ὑπὸ τῆς φυματίωσεως ἣτις ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ πασχόντος ἴαθη αὐτομάτως μὴ προσενήσασα κανὲν σύμπτωμα τῆς νόσου, ὥστε τρίτος κανὼν ἢ φυματίωσις εἶναι ἰατῆ.— Ἄλλ' ὀφείλω νὰ τονίσω ὅτι ἡ μόλυνσις μόνον δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀσθένεια. Πάντες σχεδὸν μολυνόμεθα ἀλλ' ὀλίγοι ἀσθενοῦσι ἢ μόλυνσις δὲν συνεπάγεται πάντοτε καὶ τὴν ἀσθένειαν, ἀπαιτεῖται ἢ ὑπαρξὲς καὶ ἄλλων συνηθῶν, ἄλλων αἰτίων ἐσωτερικῶν, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ ἀσθένεια, ἢ πορεία καὶ ἢ ἐκθασίς αὐτῆς. Ἐὰν ἐσωτερικὰ ταῦτα αἷτια καλοῦμεν κρᾶσιν τοῦ ὄργανισμοῦ ἣτις εἶναι ἢ κληρονομικὴ φυσικὴ ἀντίστασις, τοῦ ὄργανισμοῦ. Καὶ ἂν μὲν ἢ τάσις ἢ προδιάθεσις τοῦ ἀτόμου εἶναι ἱκανὴ νὰ παράγῃ ἀμυντικὰς οὐσίας περισσοτέρως, λέγομεν ὅτι τὸ ἄτομον τοῦτο ἔχει ἰσχυρὰν κρᾶσιν, ἐὰν ὅμως ἢ δύνα-

μις τοῦ ἀτόμου καὶ ἢ ἱκανότης αὐτοῦ εἶναι μικρὰ διὰ νὰ παράγῃ τὰ εἰδικὰ ἀμυντικὰ σώματα, τότε λέγομεν ὅτι ἢ κρᾶσις εἶναι ἀσθενής. Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς δύναμις τοῦ ὄργανισμοῦ κληρονομεῖται διὰ τῶν γονέων, ἐνῶ ἢ εὐπάθεια πρὸς τὴν φυματίωσιν ὑπάρχει εἰς ἕκαστον ἀνθρώπον, εἰς ἀσθενῆ ὄργανισμόν, ἢ φυματίωσις εὐρίσκει ἔδαφος κατάλληλον καὶ εὐνοϊκὸν πρὸς ἀνάπτυσιν. Ὁ στενὸς καὶ πεπλατυσμένος θώραξ, ἢ ἐλαττωματικὴ ἀνάπτυξις τῶν μυῶν, ἢ πρόωρος ἀνάπτυξις τοῦ σώματος ἀποτελοῦν ἰδιαίτερον τύπον, ὅστις εἶναι συνέπεια ὑπαρχούσης ἤδη φυματίωσεως καὶ οὐχὶ σημαία προδιαθέσεως πρὸς τὴν νόσον, ὡς νομίζεται. Τοὺς παράγοντας τοὺς ἀνωτέρω ἦτοι τὴν φυσικὴν ἀντίστασιν ἢ κρᾶσιν τοῦ ἀτόμου δύναται νὰ μεταβάλλωσιν ἐξωτερικὰ αἷτια τοιαῦτα εἶναι τὰ παιδικὰ νοσήματα ὡς π. χ. ἢ ἰλαρά, ὀστρακιά, κοκκύτης, καὶ ἄλλα ὡς ἢ ἀνωαιμία, ὁ διαβήτης ἢ γρίπη, καὶ ἢ ἐγκυμοσύνη. Πάντα ταῦτα ἐξασθενοῦσι τὸν ὄργανισμόν καὶ προδιαθέτουσι πρὸς τὴν φυματίωσιν καὶ ξεσκαλίζουσιν λαθραῖαν τοιαύτην. Ἐπίσης σπουδαῖον ρόλον πρὸς ἀνάπτυσιν τῆς φυματίωσεως παίζει καὶ ἢ βλάβη τῶν ἀνωτέρω ἀναπνευστικῶν ὁδῶν, ἢ ἐπερχομένη διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἐρεθιστικῶν οὐσιῶν, ὡς εἶναι ἢ κόνις, ἣτις εἰσερχομένη εἰς τὴν τραχεῖαν καὶ εἰς τοὺς βρόγχους τραυματίζει αὐτὰ καὶ οὕτω παράγονται εἰσοδοὶ πρὸς διείσδυσιν τῶν βακίλλων εἰς τὸ σῶμα. Ἐπίσης ἄλλα αἷτια προδιαθέτοντα πρὸς τὴν φυματίωσιν εἶναι καὶ ἢ ἐλλιπὴς θρέψις ἣτις ὄχι μόνον τὸ ποσὸν ἀλλὰ καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἀμυντικῶν δυνάμεων τοῦ ὄργανισμοῦ δύναται νὰ μεταβάλλῃ, φαίνεται δὲ ὅτι αἱ βιταμίνοι ἐν τῇ σημεῖῳ τούτῳ παίζουσι σπουδαιότερον ρόλον, διότι ἀπεδείχθη ὅτι τροφαὶ στεροῦμεναι βιταμίνης ἐξασθενοῦσι τὸν ὄργανισμόν, καὶ ἢ μορφὴ τῆς φυματίωσεως καθίσταται κκοκήθης, ἄλλο αἷτιον εἶναι ἢ ἀνθυγιεινὴ κατοικία. Ἡ συνύπαρξις πολλῶν ἀτόμων εἰς μικρὰν καὶ ἀνθυγιεινὴν κα-

τοικίαν ἐπιφέρει εὐκόλως τὴν μεταξὺ αὐτῶν μόλυνσιν ἐξ' οὗ καὶ ἢ μεγάλη θνησιμότης ἐν ταῖς πυκνῶς κατοικημέναις συνοικίαις.

Αἱ μορφαὶ τῆς φυματίωσεως

Ἡ φυματίωσις εἶναι νόσος μεταδοτικὴ καὶ παράγεται μόνον διὰ τοῦ βακίλλου τοῦ Κώχ. Μορφὴ τῆς νόσου αὐτῆς εἶναι διάφορος ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου ἢ βρεφικὴ ἡλικία εἶναι λίαν εὐπρόσβλητος ὑπὸ τῆς φυματίωσεως, τὸ νεογνὸν γεννᾶται χωρὶς νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν μόλυνσιν, διότι ἢ φυματίωσις δὲν κληρονομεῖται ὅπως ἢ σύφιλις ἀλλ' ἢ ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον συνύπαρξις τοῦ βρέφους μετὰ φυματικῶν ἀνθρώπων ἀρκεῖ ὅπως ἐπιφέρει τὴν μόλυνσιν αὐτοῦ. Οἱ βράκιλλοι τῆς φυματίωσεως διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἢ καὶ τοῦ στόματος ἢ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν φθάνουσιν εἰς τὰς ἀμυγδαλάς καὶ εἰς τοὺς λεμφικοὺς ἀδένας τοῦ τραχήλου, οἷτινες καὶ διωγκοῦνται. Ἐπίσης δύναται νὰ φθάσωσιν μέχρι τῶν πνευμόνων καὶ νὰ παράγωσιν ἐκεῖ μικρὰν φυματιώδη ἐστίαν ἐξ ἧς ἢ νόσος δύναται νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλον τὸν πνεύμονα ἦτοι εἰς ὅλον τὸν ὄργανισμόν.

Ἐπίσης οἱ βράκιλλοι φθάνουσιν διὰ καταπόσεως μεμολυσμένων τροφῶν εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τοὺς κοιλιακοὺς ἀδένας. Ἐξ' ὄλων τούτων τῶν λεμφικῶν ἀδένων δομώμενοι οἱ βράκιλλοι, διὰ τῆς κυκλοφορίας τῆς λέμφου καὶ τοῦ αἵματος φθάνουσιν εἰς τὰ διάφορα ὄργανα καὶ προσβάλλουσιν αὐτὰ οὕτω ἔχομεν τὴν φυματίωσιν τῶν πνευμόνων, τῶν μηνίγγων, τῶν ἐντέρων, τῶν ὀστέων καὶ τοῦ δέρματος, ἢ εἰς ὅλον τὸ σῶμα συγχρόνως ὅποτε ἔχομεν τὴν ὀξεῖαν γενικὴν φυματίωσιν, ἢ ὅποια εἶναι τὸσον συγγῆ εἰς τὰ βρέφη. Ἐὰν ἢ μόλυνσις συμβῆ οὐχὶ εἰς βρεφικὴν ἡλικίαν, ἀλλ' εἰς τὴν μικρὰν παιδικὴν ἡλικίαν, τότε ἢ μορφὴ τῆς φυματίωσεως εἶναι διάφορος. Ὁ ἴδιος τρόπος τῆς μόλυνσεως ἐπιφέρει τὴν διόγκωσιν τῶν λεμφικῶν ἀδένων, οἷτινες ὅμως εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀναχαιτίσωσι

τὴν περαιτέρω μετάδοσιν τῶν βακίλλων καὶ νὰ συγκρατῶσιν αὐτοῦς. Ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἢ ἡλικία τοῦ παιδιοῦ, τὸσον μεγαλύτερα εἶναι καὶ ἢ ἱκανότης αὐτῆς δηλ. ἢ ἀντίστασις κατὰ τῆς μόλυνσεως, ἐπομένως κατὰ τῆς νόσου. Ἐννοεῖται ὅτι ἢ συγγῆ καὶ μεγάλῃ μόλυνσις ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν μικροβίων ἐλαττώνει καὶ ἐμνηδενίζει τὴν ἀντίστασιν αὐτῆν, ὅποτε οἱ βράκιλλοι διεισδύουσιν διὰ τῶν ἀδένων εἰς τὴν κυκλοφορίαν ἢ ἐπεκτείνουσιν τὴν καταστροφὴν τοῦ ὅλου ὄργανου, ὅποτε ἔχομεν τὴν κεραυνοβόλον φυματίωσιν. Ἀλλὰ συνήθως ἐπὶ ἔτη καὶ ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν συνάπτεται ἀγῶν μεταξὺ τοῦ βακίλλου τῆς φυματίωσεως καὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἢ νίκη εἶναι πάντοτε μετὰ τὸ μέρος τοῦ ἰσχυροτέρου. Συμβαίνει πολλάκις ἐκ μιᾶς φυματιώδους ἐστίας ἢ λεμφικοῦ ἀδένος, ὁ βράκιλλος τῆς φυματίωσεως νὰ μεταβῆ εἰς ὅσπουν ἢ ἀρθρωσίαν τινα ὅποτε ἔχομεν συνήθη μορφὴν τῆς φυματίωσεως τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἐὰν αἱ ἐστίαὶ αὐταὶ διαρρηγνύηται πρὸς τὸ δέρμα παράγουσι τὰ χροῖνα σηρίγγια ἅτινα ἐπὶ ἔτη πυορροοῦν. Ἐνίοτε ἐξωτερικῆ βλάβη τοῦ ὄσπου ἢ τῆς ἀρθρώσεως δίδει ἀφορμὴν πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν βακίλλων. Ἡ μορφὴ αὐτῆς τῆς φυματίωσεως τῶν ὀστέων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καταλαμβάνει τὸ γόνυ, τὴν κατ' ἰσχύον ἀρθρωσίαν καὶ τὴν σπονδυλικὴν στήλην, ἐπιφέρει δὲ καὶ μετὰ τὴν ἴασιν τὸν περιορισμὸν τῶν κινήσεων ἢ τὴν ἐντελῆ ἀγκύλωσιν τῶν ἀρθρώσεων, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν χωλότητα καὶ τὴν κύφωσιν. Εἰς τινὰς περιπτώσεις οἱ βράκιλλοι διὰ τῆς κυκλοφορίας μεταφέρονται εἰς τὰ ὄργανα τῆς ὀράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς καὶ ἐπιφέρουσιν τὴν φυματίωσιν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὠτων. Ἐὰν ἢ πρώτη μόλυνσις ἐπέλθῃ κατὰ τὴν μεγάλῃν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἢ τὰ παιδία ὑπόκεινται εἰς διαρκεῖς μολύνσεις ποῦ συμβαίνει εἰς οἰκογένειαν τῆς ὁποίας ὁ πατήρ, ἢ μήτηρ βήχει, τότε ἐπέρχεται ἢ φυματίωσις τῶν πνευμόνων ἢ ἄλλου τινὸς ὄργανου. Εἰς

τὰ παιδιά τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν, ὅπου ὑπάρχει ἀνθυγιεινὴ κατοικία καὶ ἐλαττωματικὴ θρέψις καὶ ἔλλειψις καθαριότητος τοῦ σώματος, παρατηροῦμεν τὴν ἰδιάζουσαν μορφήν τῆς φυματώσεως ἣτις καλεῖται χοιράδωσις. Τὰ παιδιά ταῦτα παρουσιάζουν τὴν ἐξῆς εἰκόνα· τὸ πρόσωπον ὠχρὸν καὶ ἐξογκωμένον, διόγκωσιν τῶν λεμφικῶν ἀδένων τοῦ τραχήλου τῶν παρισθμίων τῶν ἀμυγδαλῶν, καὶ φλεγμονῶς τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν.

Τέλος εἰς τοὺς ἐνήλικας ἐπανειλημμέναι ὑποτροπαὶ μικρᾶς παθήσεως ἕνεκα συχνῆς μόλυνσεως καὶ ἄλλων αἰτίων ὡς ὑπερκοπώσεως καὶ ὑποσιτισμοῦ παράγεται ἡ συνήθης μορφή τῆς νόσου ἢ φυματώσεως τῶν πνευμόνων, ἢ κοινῶς λεγομένη φθίσις. Ἐκ τῆς φλεγμονῆς τὴν ὅποιαν προκαλοῦν οἱ βάκιλλοι σχηματίζονται μικρὰ διογκώσεις ἣτοι φυμάτια (ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις φυματώσις) ἅτινα θαυμάσιον ἀυξάνονται καὶ καταστρέφουν ὁλοῦν τὸν ὑγιᾶ πνευμονικὸν ἰστόν. Κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο παρατηροῦνται τὰ ἐξῆς ἀρχικὰ συμπτώματα τῆς νόσου, ὁ ἀσθενὴς ἔχει ἀνορεξίαν ἐλαττώνεται τὸ βάρος τοῦ σώματος τοῦ κουράζεται εὐκόλως, ἔχει ἐλαφρὸν ἀπογευματινὸν πυρετὸν καὶ ἀπισχνᾷ. Ἐὰν κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο δὲν γίνῃ ἡ δέουσα θεραπεία, τότε τὰ φυμάτια πολλαπλασιάζονται, ἐνοῦνται πρὸς ἄλληλα μεγαθύνονται τέλος μαλακύνονται καὶ διαρρηγνύονται πρὸς τοὺς βρόγχους ὁπότε ἔχομεν τὴν ἀπόχρεμψιν μὲ πύωθι πτύελα, ἅτινα, ἐμπεριέχουν ἀφθόνους βακίλλους. Εἰς τὴν περὶπτωσιν αὐτὴν ἔχομεν τὴν λεγομένην ἀνοικτὴν φυματίωσιν. Ἐὰν ὅμως τὰ φυμάτια δὲν ῥηγγύονται καὶ δὲν συγκοινωνοῦν πρὸς τοὺς βρόγχους, τότε ἐλλείπει ἢ ἀπόχρεμψις, ὁπότε ἔχομεν τὴν λεγομένην κλειστὴν φυματίωσιν. Ἐὰν κατὰ τὴν καταστοφὴν τῶν πνευμόνων διαδοῦνται ἀγγεῖον τοῦ αἵματος, ἔχομεν τὰς αἱμοπτύσεις. Ἐὰν ὅμως ἡ νόσος προχωρεῖ ἀδιακόπως καὶ βαθμηδόν, τότε ἢ πύωδης τήξιν τοῦ πνευμονικοῦ ἰστοῦ πα-

ράγει κοιλότητος τὰς ὁποίας ὠνομάζομεν σπήλαια, συνήθως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς νόσου μέχρι τῆς καταστάσεως αὐτῆς διαρρέουσιν ἔτη καὶ δεκάδες ἔτων, ὁπότε ἔχομεν τὴν χρονίαν φυματίωσιν, ἐὰν ὅμως ἡ πορεία τῆς παθήσεως εἶναι ταχεῖα, τότε ἔχομεν τὴν καλπάζουσαν φυματίωσιν. Ἐὰν διὰ τῆς διαρρήξεως μιᾶς φυματιώδους ἐστίας εἰσέρχονται ἀφθονοὶ βάκιλλοι εἰς τὴν κυκλοφορίαν, τότε παράγεται ἡ λεγομένη ὄξεια καιροειδῆς φυματίωσις ἣτις εἶναι θανατηφόρος.

Ἡ φυματίωσις τῶν πνευμόνων ἀποτελεῖ τὰ 9)10 ἐνῶ ὄλων τῶν ἄλλων ὀργάνων ἣτοι τοῦ λάρυγγος, τῶν ἐντέρων τῶν νεφρῶν, τῶν ὀστέων κ.λ.π. ἀποτελεῖ τὸ 1)10 μόνον τῆς νόσου.

Σήμερον γνωρίζομεν ὅτι οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν ζωὴν των οὐχὶ ἀπαξ ἀλλὰ πλειστάκις μόλυνονται καὶ ὅτι ἡ φθίσις εἶναι τὸ τελευταῖον στάδιον πολυετοῦς μόλυνσεως, ἕνεκα τούτου ὀφείλομεν νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν πρωτοπαθῆ ἐστίαν καὶ πῶς αὕτη παράγεται. Τὰ πειράματα διασήμερον ἐρευνητῶν ὡς τοῦ Μπέρριγκ, Καλμέτ, ἀπέδειξαν ὅτι διὰ τῆς ἀναπνοῆς τὰ θακτηρίδια τῆς φυματώσεως φθάνουν εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ ἐγκαθίστανται εἰς τὸν πνευμονικὸν ἰστόν ὅστις εἶναι λίαν εὐπαθὴς καὶ ἐκεῖ διατηροῦσι τὴν ζωτικότητά των, εὐκόλως ἀναπτύσσονται καὶ παράγουν τὴν πρωτοπαθῆ ἐστίαν καὶ εἰς μὲν τὰ δρέφη ἢ πάθησις προχωρεῖ ἀκατάσχετος μὴ οὐσης ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐνῶ εἰς τὰ μεγάλα παιδιά ἕνεκα τῆς φυσικῆς ἀντιστάσεως τῶν ἰσθῶν παράγονται δυνάμεις ἀνισοποιητικαί, αἵτινες σταματοῦν τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς παθήσεως. Ἐκτὸς τούτου ὁ ὀργανισμὸς ἀποκτᾷ εἰδικὰ οὐσίαις ὡστε εἰς νέαν μόλυνσιν τὰ μικρόδια τῆς φυματώσεως νὰ μὴ δύνανται νὰ παροάγωσιν πρωτοπαθῆ ἐστίαν. Ἄλλως ὅμως ἔχουσι τὰ παράγματα ὅταν ἡ μόλυνσις συμβῇ δι' ἄλλου τινὸς βλενογόνου ὡς τοῦ στόματος τῆς ρινόσ, τοῦ ὀφθαλμοῦ ἢ καὶ τοῦ δέρματος. Οἱ ἴστοι οὗτοι ἔχουσι με-

γάλην φυσικὴν ἀντίστασιν, ἣτις εἶναι διάφορος εἰς τὰ διάφορα ἄτομα ἕνεκα τούτου οἱ βάκιλλοι τῆς φυματώσεως κατὰ τὴν εἰσοδὸν των διὰ τῶν βλενογόνων τούτων φονεῦνται ἐπὶ τόπου χωρὶς νὰ δύνανται νὰ σχηματίζωσιν ἐστίαν πρωτοπαθῆ ἕνεκα τούτου ἢ μόλυνσις διὰ τῆς ρινόσ, τοῦ φάρυγγος καὶ τῶν ἐντέρων δὲν ἐπιτυγχάνεται εὐκόλως. Ἄλλὰ καὶ ἐὰν οἱ βάκιλλοι ἀπέφυγον τὸν θάνατον καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἐγκατασταθέντες εἰς τοὺς ἀδένας, διατηροῦσιν μικρὰν ζωτικότητα. Οἱ τοιοῦτοι ἐξησθενημένοι βάκιλλοι ἐπιφέρουσι τὰς φυματώσεις τῶν ἀδένων καὶ τοῦ δέρματος Ἄλλὰ πλὴν τῆς μεταδόσεως τῆς φυματώσεως διὰ τῆς ἀναπνοῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ μόλυνσις καὶ διὰ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς μεταδόσεως συνήθως λαμβάνει χώραν διὰ τοῦ γάλακτος τῶν φυματικῶν ἀγελάδων ἰδίως εἰς τὴν βρεφικὴν καὶ παιδικὴν ἡλικίαν. Ἐξ ὄλων τῶν κατοικιδίων ζῶων ἢ ἀγελάς συνήθως προσβάλλεται ὑπὸ τῆς φυματώσεως, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι οἱ βάκιλλοι τῆς φυματώσεως τῶν ἀγελάδων δύνανται νὰ παροάγωσιν τὴν φυματίωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φυματίωσις τῶν ἀγελάδων ἐδοῦνται ἰδίως εἰς τὴν κοιλίαν, ἐξ ἧς μεταδίδεται εἰς τοὺς μαστούς, ὁπότε εἰς τὸ γάλα τῶν ζῶων τούτων εὐρίσκονται ἀφθονοὶ βάκιλλοι οἱ ὅποιοι δύνανται εὐκόλως νὰ μόλυνωσι τὸν ἀνθρώπον, ἰδίως τὰ βρέφη, ὅταν δὲν θράζεται καλῶς τὸ γάλα. Ἐντεῦθεν εἰς τὰς πολιτισμένας χώρας διὰ νομοθεσίας ἐπιβάλλεται ἡ ἐπιτήρησις τῆς υγιείας τῶν ἀγελάδων καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ γάλακτος, οὕτως ὡστε σήμερον εἶναι ἀσφαλὴς ἢ προφύλαξις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς φυματώσεως τῶν ἀγελάδων. Ὑπὸ τῆς φυματώσεως δύνανται νὰ προσβληθῶσιν καὶ ὁ κύων, ὁ ἵππος, τὸ πρόβατον καὶ ὁ χοῖρος ἀλλὰ σπανίως. Ἀφοῦ ἡ φυματίωσις τῶν ἐγγλίκων κατὰ τὸν Μπέρριγκ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μόλυνσεως, δὲν εἶναι ἀπίθανον πλεῖσται περιπτώσεις τῆς μεταδόσεως νὰ

ὀφείλωνται εἰς τὸ γάλα τῶν φυματικῶν ἀγελάδων. Εἶναι δὲ ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ παιδικὴ ἡλικία εἶναι ἐξαιρετικῶς λίαν εὐαίσθητος εἰς τὴν μόλυνσιν παρὰ οἱ ἐνήλικες. Ἐντεῦθεν ὄλαι αἱ προσπάθειαι μας, ὄλαι τὰ μέτρα εἰς τὸν κατὰ τῆς φυματώσεως ἀγῶνα, δεόν νὰ συγκεντρῶνται διὰ τὴν προστασίαν τῶν μικρῶν παιδίων, ἰδίως τῶν βρεφῶν, ἵνα ἔσονται τὸ δυνατόν ἀπομακρύνωμεν τὴν ἀναπόφευκτον μόλυνσιν ἣτις θέλει ἐπισυμβῆ ἥσσον ἢ βράδιον. Τὸ σημεῖον τοῦτο δεόν νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν τῆς διαφωτίσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ εἰς τὸν ἀντιφυματικὸν ἀγῶνα, διὰ τῆς προφυλάξεως τῆς βρεφικῆς καὶ παιδικῆς ἡλικίας περὶ ἧς ἐκτενῶς θέλω ὁμιλήσει κατωτέρω.

Διαιρέσις τῆς φυματώσεως καὶ ἀνοσία.

Τί ἐνοοῦμεν λέγοντες α) α', β' καὶ γ' στάδιον τῆς φυματώσεως. Αἱ νεώτεροι ἔρευναι διὰ τὴν φυματίωσιν, αἱ γενόμεναι ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Ράγκκε ἀπέδειξαν ὅτι ἡ μετάδοσις τῆς φυματώσεως κατὰ τὸ πλεῖστον λαμβάνει χώραν διὰ τῶν πνευμόνων. Οἱ ἀναπνεόμενοι βάκιλλοι τοῦ Κῶχ ἐγκαθίστανται εἰς τὸν πνευμονικὸν ἰστόν, παράγουσι τὴν πρωτοπαθῆ ἐστίαν καὶ διὰ τῶν λεμφικῶν ἀγγείων μεταβαίνουν εἰς τοὺς ἀδένας. Οὕτω ἔχομεν τὸ πρωτοπαθὲς στάδιον τῆς φυματώσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἡ πρωτοπαθὴς ἐστία θεραπεύεται αὐτομάτως καὶ ταχέως, παραμένει ὅμως ἡ μόλυνσις εἰς τοὺς ἀδένας, ἐξ ὧν δύναται νὰ μεταδοθῇ εἰς παρακειμένους ἄλλους ἀδένας, ἣτοι εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος. Ἡ πρώτη μετάδοσις τῆς φυματώσεως γίνεται εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς μόλυνσεως καὶ ἐξ ἄλλου τῶν ἀμυντικῶν δυνάμεων τοῦ σώματος, ἢ ἡ μόλυνσις υπερνικᾷται, ὁπότε τὸ ἄτομον παραμένει ὑγιές, ἢ ἡ φυματιώδης ἐστία εἰς τοὺς ἀδένας παραμένει χωρὶς νὰ θεραπευθῇ εἰς ὄλην τὴν ζωὴν. Ἡ φυματιώδης αὕτη

έστία εἰς τοὺς ἀδένους ὀνομάζεται δευτεροπαθῆς έστία, ἐκδηλώνεται δὲ διὰ τῆς διογκώσεως τῶν ἐξωτερικῶν ἀδένων ἤτοι τῶν τραχηλικῶν μασχαλιαίων, καὶ τῆς διογκώσεως τῶν ἐσωτερικῶν τοιούτων, ἤτοι τῶν κοιλιακῶν ἐνδοθωρακικῶν καὶ τραχεοδρογικῶν. Ἐκ τῆς δευτεροπαθῆς ταύτης έστίας οἱ βράκιλλοι φυματιώσεως καὶ αἱ τοξίναι αὐτῶν φθάνουσι εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος καὶ παράγουσι τὰ φαινόμενα τῆς δηλητηριάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅποτε ἔχομεν τὸ δευτεροπαθῆς στάδιον τῆς φυματιώσεως, τοῦ ὁποίου ἐκδήλωσις εἶναι τὰ ἐξῆς συμπτώματα: κόπωση, ἐξάνθησις, ἀναμία, χαλάρωσις κ.λ.π., ἐνίοτε πάλιν αἱ τοξίναι αὐταὶ τῆς φυματιώσεως εἶναι τόσον ἰσχυραὶ ὥστε προκαλοῦσιν φλεγμονὰς διαφόρων ὀργάνων καὶ διαταραχὰς τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκρίσεως. Οὕτω ἔχομεν τὸν ρινικὸν κατάρρουν (κοινῶς συνάχι) τὸν βρογχικὸν κατάρρουν ἄτινα θεωροῦνται ὡς ἀπλᾶ κρυολογήματα. Ἐπίσης διαταραχὰι τοῦ στομάχου (νευρικὸ στομάχι κοινῶς) ἀρθρωπάθειαι ἐκλαμβάνονται ὡς ρευματοειδεῖς παθήσεις: ἐπίσης ἐπέρχονται διαταραχὰι καὶ ἄλλων ὀργάνων ὡς νεφρῶν, ἥπατος, κύστεως καὶ τῆς ἐμμήνου ροῆς. Αἱ διαταραχὰι αὐταὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ δεκάδας ἐτῶν διατηροῦμεναι, προκαλοῦσιν δευτεροπαθεῖς παθήσεις, ὡς βρογχεκτασίαν, ἐμφύσημον ἄσθμα, ψυχώσεις καὶ νευρώσεις. Τὰς περιπτώσεις ταύτας δυνάμεθα νὰ διαγιγνώσκωμεν διὰ τῆς φυματινῆς πολλάκι καὶ δι' αὐτῆς ἐπιτυχῶς νὰ τὰς θεραπεύσωμεν.

Συνέπεια τοῦ δευτεροπαθοῦς σταδίου εἶναι τὸ τριτοπαθῆς στάδιον τῆς φυματιώσεως: ἔταν δηλαδὴ οἱ βράκιλλοι διὰ τοῦ στόματος φθάνουσι εἰς διάφορα ὄργανα καὶ ἐκεῖ ἐγκαθιστάμενοι προκαλοῦσι τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, οὕτω ἔχομεν τὴν φυματιώσιν τῶν πνευμόνων τῶν ὀστέων κ.λ.π. ὡς τότε λέγοντες σήμερον φυματιώσιν δὲν ἐννοοῦμεν πλέον τὴν φυματιώσιν τῶν πνευμόνων, δηλαδὴ τὴν φθίσιν, ἀλλ' ὅτι διὰ τῆς διαγιγνώσεως καὶ θεραπείας τοῦ

δευτεροπαθοῦς σταδίου, δυνάμεθα νὰ προλαμβάνωμεν τὴν φυματιώσιν τῶν ὀργάνων.

Τεχνητὴ ἀνοσοποίησις κατὰ τῆς φυματιώσεως.

Βεβαίως ὅλοι γνωρίζομεν τὸν ἐμβολιασμὸν κατὰ τῆς εὐλογίας, διὰ τοῦ ὁποίου ὑφιστάμεθα ἀνοσίαν καὶ δὲν προσβαλλόμεθα ὑπὸ τῆς νόσου. Ὅπως ὁ Γέννερ παρετήρησεν ὅτι οἱ διερχόμενοι εἰς συγχρωτισμὸν μετὰ ἀγελάδων προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς εὐλογίας προσεβάλλοντο ὑπὸ τῆς νόσου ἐλαφρῶς ἢ καὶ οὐδὲν, οὕτω παρατηρεῖται ὅτι ἄτομα μολυνόμενα ὑπὸ τῶν βράκιλλων τῆς φυματιώσεως ἔχουσι ἐλαφρὰν τινα ἀνοσίαν, ἥτις ὅμως εἶναι ἀνεπαρκῆς ὅπως μετὰ ἄθροισαν μολύνουσι μᾶς προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Ἐνεκα τούτου ὁ φυσικὸς οὗτος ἐμβολιασμὸς δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐνήλικας, προκειμένου ὅμως περὶ βρεφῶν ἐνέχει μεγάλην σημασίαν, ἐὰν δυνάμεθα νὰ ἐμβολιάσωμεν τὰ βρέφη, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ εὐκόλως προσβάλλονται καὶ συνήθως ὑποκύπτουσι εἰς τὸν θάνατον κατόπιν ἔστω καὶ μιᾶς μολύνσεως. Τὸν ἐμβολιασμὸν τοῦτον δυνάμεθα νὰ κάμωμεν μὲ βράκιλλους τῆς φυματιώσεως, ἀλλὰ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐξησθενημένους ἢ καὶ φονευμένους, ὥστε νὰ μὴ προκαλέσωσιν ἀσθένειαν ἢ νὰ μὴ βλάψωσιν τὸν ὀργανισμὸν. Ἐργασίαι τοῦ Κῶχ τοῦ Μπέρικκ, τοῦ Ἀάγγι ἐπὶ τοῦ σήμειου τούτου δὲν ἔδωσαν τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Ἐσχάτως ὅμως ὁ Καλμέτ διὰ τῆς καλλιέργειας ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐντὸς σχολῆς κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ βράκιλλους ἀπολέσαντας τελείως τὴν τοξικότητά των, καὶ νὰ ἐμβολιάσῃ τούτους, εἰς τὰ ζῆα καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπέτυχε δι' ἐπανειλημμένων ἐμβολιασμῶν νὰ διατηρήσῃ ἀγελάδας ὑγιεῖς ἐπὶ πέντε ἔτη, αἱ ὁποῖαι συνῆζον μετ' ἄλλων φυματικῶν. Ὁ Καλμέτ ἐπεξέταξε τὰ πειράματά του καὶ ἐπὶ τῶν βρε-

φῶν χορηγεῖ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας μετὰ τὸν τοκετὸν εἰς τὰ βρέφη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν ἐκ φυματικῶν γονέων ἢ εἰς φυματικὸν περιβάλλον, διὰ τοῦ στόματος μὲ δλίγον γάλα καλλιέργειαν βράκιλων. Ὁ ἐμβολιασμὸς οὗτος γίνεται σήμερον εἰς μεγάλην κλίμακα ἐν Γαλλίᾳ καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἐμβολιάσθησαν περὶ τὰς τριάκοντα χιλιάδας βρέφη εἰς τὰ ὁποῖα παρετηρήθη θνησιμότης 0,5% (ἦμισυ τοῖς ἑκατῶν) ἐνῶ πρὸ τοῦ ἐμβολιασμοῦ ἡ θνησιμότης ἀνῆρχετο εἰς 25%. Αἱ ἐργασίαι αὐταὶ τοῦ Καλμέτ διανοίγουν νέους ὀρίζοντας καὶ δίδουσι πολλὰς ἐλπίδας διασώσεως τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τὴν ὀλεθριωτάτην ταύτην νόσον. Ἦδη καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰσῆχθη ὁ ἐμβολιασμὸς τῶν βρεφῶν διὰ τοῦ ἐμβολίου τοῦ Καλμέτ, τὸ ὁποῖον παρασκευάζεται εἰς τὸ ἐνταῦθα Ἑλληνικὸν Ἰνστιτούτον Παστέρ, καὶ ὅπου χορηγεῖται δωρεάν. Γίνεται δὲ ὁ ἐμβολιασμὸς ἀπλούστατα ὡς ἐξῆς: Μόλις γεννηθῇ τὸ παιδί, τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ, χορηγεῖται μία δόσις (1 ἀμποῦλα) ἐντὸς καλλιέργειαν μετὰ γάλακτος, τὴν πέμπτην ἡμέραν χορηγεῖται ἡ δευτέρα δόσις καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἡ τρίτη δόσις. Πάντως δὲν πρέπει νὰ παρέλθῃ περισσότερος χρόνος τῶν 14 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως, διότι τόσαι ἡμέραι ἀρκοῦσι διὰ νὰ μολυνθῇ τὸ βρέφος ὑπὸ τῶν βράκιλλων τῆς φυματιώσεως. Ἐὰν ὅμως μετὰ παρέλευσιν ἔστω καὶ ἑβδομάδων καὶ μηνῶν, ἢ ἀντιδράσις Πίρκετ εἶναι ἀρνητικὴ, δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ πάλιν τὸ ἐμβόλιον Καλμέτ.

Ἡ προφύλαξις τοῦ βρέφους.

Εἶναι ἀποδεδογμένον ὅτι τὰ νεογέννητα βρέφη εἶναι ἀμόλυντα μόνον ἐπὶ 14 ἡμέρας ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, εἴτα ὅμως μολύνονται ὑπὸ τῶν φυματικῶν γονέων, ἐνῶ τὰ τέκνα μὴ φυματικῆς οἰκογενείας μολύνονται μετὰ τὸ τρίτον ἢ ἑβδομὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Εἰς τὴν μολύνουσι ταύτην δέον ν' ἀπαδα-

θῇ ἡ μεγάλη θνησιμότης τῶν βρεφῶν. Ἀποδείξις δὲ τὸ ἐξῆς παράδειγμα: Ἄνα ἐν ἐκ τριῶν διδύμων γεννηθέντων ἐκ μητρὸς φυματικῆς, ἀπεμακρύνθησαν ἐκ τῆς οἰκογενείας εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐκεῖ ἀνετράφησαν ὑπὸ τῆς τροφῆς, καὶ παρέμειναν ὑγιᾶ ἐνῶ τὰ ἄλλα τρία, τὰ παραμείναντα παρὰ τῆς φυματικῆς οἰκογενείας, καίτοι δὲν τὰ ἐθήλασεν ἡ μήτηρ ἀλλὰ τροφός, ἀπέθανον. Γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀρίστη τροφή διὰ τὸ βρέφος εἶναι τὸ μητρικὸν γάλα, καὶ οὕτω διερωτᾶται τίς πρέπει ἢ φυματικὴ μήτηρ νὰ θηλάσῃ τὸ τέκνον τῆς, μόνον ὁ θεράπων ἱατρός μετ' ἐπισταμένην ἐξέτασιν δύναται ν' ἀπαντήσῃ. Πλὴν τοῦ μεγάλου κινδύνου τῆς ἐκ τῆς ἀμέσου ἐπαφῆς τοῦ νεογνοῦ πρὸς τὴν μητέρα μολύνσεως, ἀνευρέθησαν εἰς τὸ γάλα φυματικῆς μητρὸς καὶ βράκιλλοι, διὰ τοῦτο εἰς σπανιωτάτας μόνον περιπτώσεις δέον νὰ δοθῇ, ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ἢ ἀδείας τοῦ θηλασμοῦ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀσθενοῦς μητρὸς. Βεβαίως τὸ νεογνὸν δὲν μολύνεται μόνον ὑπὸ τῆς μητρὸς, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς τροφῆς, τῶν συγγενῶν, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἀγνωστοῦντες ὅτι εἶναι φυματικοὶ καὶ περιποιούμενοι τὰ βρέφη, ἀκουσίως καὶ ἀσυνειδήτως μολύνουσι αὐτά. Διὰ τοῦτο πᾶς ὅστις ἀναλαμβάνει τὴν περιποίησιν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ βρέφους πρέπει κατὰ κανόνα νὰ υποβληθῇ εἰς ἱατρικὴν ἐξέτασιν. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ καὶ διὰ τὸ προσωπικὸν τῶν βρεφοκομείων καὶ Νηπιαγωγείων καὶ παρομοίων ἱδρυμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα συνεχῶς νὰ ἐπιβάλλεται αὐστηρὸς ἔλεγχος. Ἡ καθαριότης ἀποτελεῖ τὴν βάση τῆς ὑγιεινῆς τῶν βρεφῶν. Οἱ γονεῖς ἢ οἱ συγγενεῖς καὶ ἐν γένει τὰ ἄτομα τὰ ἀσχολούμενα μετὰ τὴν περιποίησιν καὶ ἀνατροφὴν τῶν βρεφῶν, ὀφείλωσιν οὐδέποτε μετὰ τὸ μανθῆλιόν των νὰ καθαρίζωσι τὰς χεῖρας ἢ τὸ πρόσωπον τοῦ παιδιοῦ, ἢ γὰ φέρωσι τὰν ἐλαστικὸν ἀπομυζητήρα τοῦ δοχείου τοῦ γάλακτος εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν στόμα καὶ νὰ καθαρίζωσι αὐτὸ μετὰ τὰς χεῖρας των. Ἐὰν τὸ νεογνὸν πρέπει νὰ τραφῇ

ἢ μὴ μὲ μητρικὸν γάλα, τοῦτο ὀφείλει ν' ἀποφασίσῃ ὁ ἰατρός καὶ νὰ δώσῃ τὰς ἀπαιτούμενας ὀδηγίας, ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ μαστοὶ εἶναι πολλοὶ καλύτεροι ἀπὸ τὸ δοχεῖον τοῦ γάλακτος. Ἐπισκέψεις ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγα λεπτὰ φυματικῶν συγγενῶν πρὸς τὰ θρέψη δέον ν' ἀπαγορευθῶνται. Ὅλιγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀρκουσιν πρὸς μόλυνσιν, ἂν εἶναι ἀδύνατον ὁ φυματικὸς ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆς οἰκογενείας, εἰς ἣν δὲν εἶναι δυνατόν ὡς ἐκ τοῦ χώρου τῆς κατοικίας νὰ λαμβάνονται τὰ προφυλακτικὰ μέτρα, τότε μόνον δύναται νὰ διαφυλαχθῇ, τὸ νεογνὸν ἀπὸ τὴν μόλυνσιν ἐὰν εὐθὺς ἀμέσως ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τῆς οἰκογενείας, καὶ ἀνατραφῇ εἰς ἄλλο ὑγιὲς περιβάλλον. Βεβαίως τοῦτο εἶναι σκληρὸν μέτρον, ἀλλὰ τί εἶναι ἀνθρωπινότερον νὰ δωρήσῃ τις νέαν ζωήν, τὴν υγείαν, ἢ νὰ παραδώσῃ τις εἰς αὐτὴν τὸν μαρασμὸν καὶ τὴν καταστροφὴν; Τοιαῦτα θρέψη ἀπειλούμενα ὑπὸ τῆς μόλυνσεως πρέπει νὰ μεταφέρωνται εἰς ὑγιεῖς συγγενεῖς ὅσον τὸ δυνατόν εἰς τὴν ἐξοχὴν ἢ καὶ τὰ βρεφονομεία.

Προφύλαξις τῆς μικρᾶς παιδικῆς ἡλικίας.

Πλὴν τῶν γενικῶν προφυλακτικῶν μέτρων ἅτινα πρέπει νὰ ἐφαρμόσωμεν δέον νὰ λάβωμεν καὶ τὰ ἐξῆς πρὸς προφύλαξιν μέτρα κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἣτοι ἀπὸ τοῦ 2ου μέχρι τοῦ 6ου ἔτους· τὸ παιδίον δὲν πρέπει νὰ παίξῃ ἢ νὰ ἔρπη ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῶν δωματίων καὶ τῶν διαδρόμων τῆς κατοικίας ὅπου ὑπάρχει κόνις τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἀναπνεύσῃ καὶ νὰ φέρῃ διὰ τῶν δακτύλων του εἰς τὸ στόμα. Ὡς γνωστὸν ἡ κόνις τῆς κατοικίας εἶναι μεμολυσμένη ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τοῦ δρόμου, ἣτις δὲν ἐμπεριέχει μικροβία ὡς ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Μικρὰ παιδία φυματικῆς οἰκογενείας πρέπει νὰ προφυλάσσωνται αὐστηρῶς ἀπὸ τὴν ἰλαρὰν καὶ τὸν κοκκύτην εἰς τὴν μικρὰν δὲ ἀδιαθεσίαν ἢ ἀσθένειαν νὰ προσκληθῇ ὁ ἰατρός τῆς οἰκογενείας. Πᾶσα φυματιώ-

σις τοῦ μικροῦ παιδιοῦ διαγιγνώσκομένη δι' ἐπιμελοῦς ἰατρικῆς ἐξετάσεως δέον ἀμέσως νὰ θεραπευθῇ καταλλήλως· πρέπει ἢ ἀντίστασις τοῦ παιδικοῦ ὄργανισμοῦ νὰ ἐνισχυθῇ διὰ τοῦ ὀρθοῦ καὶ ὑγιεινοῦ τρόπου τῆς ζωῆς ὅστις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ἐξῆς· Πρέπει ἀπὸ τῆς μικρᾶς παιδικῆς ἡλικίας, τὸ παιδίον νὰ ἐκμάθῃ τὴν καθαριότητα νὰ πλύνῃ πρῶτ' καὶ θράδου τὰς χεῖρας, τὸ πρόσωπον, τὸ λαιμόν, τὸ στήθος, νὰ καθαρίζῃ τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὄνυχας, νὰ λαμβάνῃ λουτρόν, ἅπαξ καὶ δις τῆς ἑβδομάδος νὰ παραμένῃ ὅσον τὸ δυνατόν εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα ἣτοι εἰς τὸ ὑπαιθρον, νὰ κοιμᾶται μὲ ἀνοικτὸν παράθυρον, νὰ λαμβάνῃ ἀερόλουτρα καὶ ἡλιόλουτρα μὲ ἐκτεθειμένον γυμνὸν τὸ σῶμα εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν καὶ τὰς συμβουλὰς ἐμπείρου καὶ εἰδικοῦ ἰατροῦ· ὁ ἀἷρ καὶ ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ ἀποτελοῦν τὸ καλύτερον φάρμακον κατὰ τῆς παιδικῆς φυματιώσεως.

Τὸ μικρὸν παιδίον πρέπει νὰ συνειθίσῃ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς καὶ ἐπιδράσεις, νὰ μὴ παίξῃ μὲ ἄλλα ἀκάθαρτα καὶ ἀσθενικὰ παιδία, νὰ μὴ λαμβάνῃ τὰ παιγνίδια τῶν καὶ νὰ μὴ χρησιμοποίῃ τὸ μανδύλιον ἢ τὸ ποτήριον τῶν ἄλλων. Εἰς τὴν σκληραγωγίαν τοῦ ὕδατος, ἀέρος καὶ ἡλίου συντελοῦσιν πολὺ καὶ τὰ ἐνδύματα τὰ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ὀλίγα, λεπτὰ, καὶ ἐλεύθερα καὶ κατάλληλα πάντοτε διὰ τὰς καιρικὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιράς. Ἐπίσης ἡ τροφή πρέπει νὰ εἶναι μετρία, θρεπτικὴ, εὐπεπτος καὶ οὐχὶ ἐρεθιστικὴ, δύσπεπτος ὡς π. χ. ὁ καφῆς τὰ οἰνοπνεύματα τὰ ὅποια εἶναι δηλητήρια διὰ τὸν παιδικὸν ὄργανισμόν. Πρέπει νὰ συνειθίσῃ νὰ ἀναπνέῃ διὰ τῆς ρινὸς ἣτις εἶναι φυσικὸν διῶλιστήριον διὰ τὴν κόνιν καὶ τὰ μικροβία.

Ἐὰν τὸ παιδίον ἀναπνέει μόνον διὰ τοῦ στόματος, τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει πάθησιν τινα εἰς τὴν μύτην καὶ πρέπει νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἰατρικὴν ἐξέτασιν διὰ ν' ἀποφανθῇ ὁ ἰατρός ἐὰν χρειάζεται ἐγ-

χείρησις ἢ ὄχι ἣτις εἶναι λίαν εὐκολος καὶ ἀβλαβής.

Ἡ προφύλαξις τῆς σχολικῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Τὰ παιδία τῆς ἡλικίας ταύτης ἐκτείνονται εἰς τὸν κίνδυνον τῆς μόλυνσεως α) διὰ τῶν συμμαθητῶν, οἱ ὅποιοι πάσχουν ἐκ λοιμωδῶν νόσων, β) διὰ τῶν μαθητῶν ἢ διδασκάλων πασχόντων ἐξ ἀνοικτῆς πνευμονικῆς φυματιώσεως γ) διὰ τοῦ κοινοῦ τοῦ τῶν δωματίων τοῦ σχολείου, δ) διὰ τῆς κακῆς στάσεως τοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ θρανίου, διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ἢ ἐπιβλέψις ὑπὸ τῶν σχολικῶν ἰατρῶν τῆς υγείας τῶν μαθητῶν καὶ τῶν διδασκάλων καὶ ἢ ὑγιεινῆς τῶν σχολείων. Εἰς τὴν παιδικὴν σχολικὴν ἡλικίαν ἣτοι ἀπὸ τοῦ 6ου ἔτους, ἡ ἀντίστασις τοῦ ὄργανισμοῦ εἶναι μεγάλη, καὶ τοῦτο διότι οἱ μαθηταὶ τῆς ἡλικίας ταύτης ἀρχίζουσιν νὰ ἐφαρμόζουσιν τὴν καθαριότητα τοῦ σώματός των, τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκάλων, γυμνάζονται καὶ ζοῦν εἰς τὸ ὑπαιθρον, κατὰ δὲ τὰς ὥρας τῆς σχολικῆς ἀρχίας ἐκτελοῦν ἐκδρομὰς καὶ περιπάτους καὶ παραμένον κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς εἰς τὴν ἐξοχὴν. Πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι ἡ φυματιώσις τῶν ἡλικιωμένων εἶναι ἢ ἐπιπλοῦς τοῦ ἄσματος τὸ ὅποιον ἤρχισεν νὰ τραγοῦδῇ τὸ παιδί ἀπ' τὴν κούνια του.

Εἶναι ἡφυματιώσις πρὸ παντὸς παιδικῆς ἀσθένειας ἢ ὁποία κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν πρέπει νὰ διαγιγνώσκηται, νὰ θεραπευθῆται, καὶ νὰ ἰάται. Κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν ἡ φυματιώσις τῶν πνευμόνων εἶναι λίαν συχνή, εἰς τοῦτο συντελοῦσιν δύο κυρίως λόγοι 1) Πρῶτον μὲν ἡ ἐσωτερικὴ ἐκκρίσις τῶν γεννητικῶν ἀδένων, καὶ δεῦτερον αἱ καταχρήσεις τῆς ζωῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην καὶ τὸ ἐπάγγελμα τὸ βιοποριστικόν.

Προφύλαξις ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ φυματικοῦ.

Τὰ προφυλακτικὰ μέτρα κατὰ τῆς φυματιώσεως ἣτοι ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν

πτυέλων, ἡ διδασκαλία τοῦ τρόπου τοῦ βηχῆς, τὸ ὑγρὸν καθάρισμα τῆς κατοικίας, ἡ χρήσις ἰδιαίτερων ἀντικειμένων καὶ ἡ καθαριότης τοῦ σώματος ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς καλῆς θελήσεως, τῆς γνώσεως, εὐσυνειδησίας ἐκάστου ἀτόμου. Τὸ δυσκολώτερον ὅμως εἶναι πάντως ἡ παραμονὴ τοῦ ἀσθενοῦς μακρὰν τῶν ὑγιῶν, πάντοτε τοῦλάχιστον δύο μέτρα. διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὁ φυματικὸς δέον νὰ ἔχῃ πάντοτε ἰδιαίτερον κλίνην, ἢ ἰδιαίτερον δωμάτιον. Ἐὰν τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, τότε αἱ κλῖναι νὰ ἀπέχουσιν τοῦλάχιστον δύο μέτρα, ν' ἀπαγορευεῖται δὲ ἡ εἴσοδος τῶν μικρῶν παιδίων εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐὰν ὅμως ὑπάρχει δωμάτιον κοινὸν δι' ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, τότε τὰ μικρὰ παιδία δὲν πρέπει νὰ ἐγείρωνται τῆς κλίνης συγχρόνως καὶ νὰ πλύνωνται καὶ νὰ ντύνωνται. Ἐὰν ταῦτα εἶναι τῆς σχολικῆς ἡλικίας, τότε ἡ ἀποφυγὴ τῆς μόλυνσεως εἶναι εὐκολος, διότι τὸν περισσότερον χρόνον θὰ διάγουν εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ τὸ ὑπαιθρον, εἰς τὰ παιδία, ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ θὰ ἔχουν ἰδιαίτερον θέσιν πρὸς μελέτην καὶ φαγητόν. Ἐὰν ὅμως τὰ παιδία εἶναι πολὺ μικρὰ, ὅποτε ἔρπουν καὶ παίζουσιν ἐπὶ τοῦ δαπέδου, τότε ἡ προφύλαξις εἶναι πολὺ δύσκολος. Δὲν πρέπει νὰ ἐνδύωνται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον τοῦ ἀσθενοῦς ἢ τοῦτο τοῦλάχιστον νὰ μὴ συμβῇ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ ἀσθενὴς ἐγείρεται τῆς κλίνης καὶ ἐνδύεται. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ ὑπαιθρον, εἰς τὸν κήπον, κατὰ δὲ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ ν' ἀπαγορευεῖται εἰς τὸν ἀσθενῆ νὰ δώσῃ τροφήν εἰς τὸ μικρὸν παιδί. Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπομακρυνθῇ πάντοτε ὅταν δὲν εἶναι δυνατόν τοῦτο τὸ βρέφος καὶ νὰ στερηθῇ τὴν μητρικὴν ἀγκάλην καὶ τὸ μητρικὸν γάλα, ἀρκεῖ νὰ ληφθῶν πάντα τ' ἀνωτέρω περιγραφέντα προφυλακτικὰ μέτρα, ὧν τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν δέον νὰ ἐπιβλέψῃ ἡ ἐπισκέπτρια νοσοκόμος τῶν ἀντιφυματικῶν ἰατρῶν τῆς πόλεως.

Ἐὰν ὁ πατήρ ἢ ἄλλον μέλος τῆς οἰ-

κογενείας εἶναι φυματικός, ἢ προφύλαξις δὲν εἶναι δυσχερὴς διότι τὰς περισσοτέρας ὥρας διάγει ἐκτὸς τῆς κατοικίας. Ἐκν ὅμως ἢ μήτηρ πάσχει, τότε τὴν περιποίησιν τῶν τέκνων δεόν ν' ἀναλάβῃ ἄλλο μέλος τῆς οἰκογενείας. Καὶ ἂν μὲν ἢ φυματίωσις τοῦ πάσχοντος εἶνε κλειστή καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε μεταδοτική, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν αὐστηρὰ προφυλακτικὰ μέτρα, ἐπὶ ἀνοικτῆς ὅμως φυματίωσος καὶ μάλιστα μετὰ κατάρρου, ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας καὶ ἐπομένως ἢ λήψις αὐστηρῶν προφυλακτικῶν μέτρων ἐπιβάλλεται. Μεγάλῃ προσοχῇ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν μορφὴν τῆς φυματίωσος ἐκείνης, ἐξ ἧς πάσχουσι γέροντες. Αὕτη εἶναι χρονιότατη πάθησις τὴν ὅποιαν οἱ οἰκτεοὶ ἐκλαμβάνουν ὡς ἀπλήν βρογχίτιδα. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν πρέπει νὰ ἐξετάζωνται μικροβιολογικῶς τὰ πτύελα τῶν ἠλικιωμένων τούτων ἀτόμων (παπποῦς καὶ γιαιὰ) καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐὰν ὑπάρχουν μικρὰ παιδιὰ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, πᾶσι θυσία ἐπιβάλλεται ἢ ἀπομόνωσις τοῦ ἀσθενοῦς. Σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν προφυλακτικῶν μέτρων παίζει ἢ κατοικία τοῦ ἀσθενοῦς, δι' ὃ καὶ δικαίως ἢ φυματίωσις ὠνομάσθη νόσος τῆς κατοικίας. Βεβαίως εἰς μικρὰν καὶ ἀσήμαντον κατοικίαν, ὅταν δὲν ὑπάρχει βάνκιλλος φυματίωσος δὲν ἀναπτύσσεται ἢ φυματίωσις, ἀλλὰ εὐνοεῖται αὕτη καὶ υποθάλλεται ἀπὸ τὴν ἀνθυγιεινὴν τοιαύτην, ἣτις ἐξασθενεῖ τὸ σῶμα, καθιστὰ τοὺς ἐνόκτους ὠχροὺς καὶ ἀναιμικοὺς, καὶ ὡς ἐκ τούτου λίαν εὐπαθεῖς ὑπὸ τῆς νόσου. Ἡ δὲ ὑγιεινὴ καὶ ἢ μεγαλοπρεπὴς κατοικία δὲν προστατεύεται ἀπὸ τὴν φυματίωσιν, ὅταν μεταφέρονται ἐν αὐτῇ οἱ βάνκιλλοι τοῦ Κώχ.

Πόσαι ὅμως πολυμελεῖς οἰκογένειαι ἐκ πέντε καὶ δέκα ἀτόμων, δὲν κατοικοῦσι εἰς ἐν καὶ μόνον δωμάτιον, καὶ πῶς νὰ μὴ θεωρήσωμεν ὡς αἰτίαν τῆς καταπληκτικῆς διαδόσεως τῆς φυματίωσος τὴν κατοικίαν!

Ἡ προφύλαξις ἐκτὸς τῆς κατοικίας

Ἐκ τῆς ἀνοικτῆς πνευμονικῆς φυματίωσος μόνον 20% λαμβάνει χώραν ἢ μόλυνσις ἐντὸς τῆς οἰκογενείας· τὰ 80% ἐκ τῶν φυματικῶν ἔχουν τὴν πηγὴν τῆς μόλυνσεως ἐκτὸς τῆς κατοικίας. Ἐνεκα τούτου εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν μας ἐπὶ τῶν ὁδῶν τούτων τῆς μόλυνσεως. Ἡ ἐξωοικογενειακὴ αὕτη μόλυνσις εἶναι σπανίως ἀθρόα καὶ ἐπαπειλημένη, ἐν τούτοις οἱ μολυνόμενοι εὐκόλως προσβάλλονται, ὡς ἐκ τῆς ἀσθενοῦς ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι οἰκογενειακῶς ἐπιθεβαρυμένα ὑπὸ τῆς νόσου. Ἐν τούτοις καὶ ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας δίδονται πολλαὶ εὐκαιρίαι δι' ἀθρόαν μόλυνσιν. Ὡς ἐκ τούτου μεγάλῃ σημασίαν διὰ τὴν προφύλαξιν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐξωοικογενειακῆς μόλυνσεως ἐνέχει ἢ διδασκαλία καὶ ἢ παιδαγωγίαις τοῦ λαοῦ, ἣτις δεόν νὰ γίνῃ διὰ τῶν ἐξῆς: Νὰ ἀναρτῶνται πινακίδες μὲ ὑγιεινὰ παραγγέλματα εἰς τὰ Δημόσια Γραφεῖα καὶ τὰς αἰθούσας ἀναμονῆς, εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, εἰς τὰ Ἰράμ, ὅπως ἀπαγορευθῇ τὸ πτύειν κατὰ γῆς καὶ τὸ βήχειν κατὰ πρόσωπον τοῦ ἄλλου. Εἰς τὸ Ἰαθὸς τῆς Ἑλθετίας καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης ἀπαγορεύεται διὰ Νόμου τοῦ προστίμου τὸ πτύειν κατὰ γῆς. Πολλοὶ υποστηρίζουσι ὅτι ἢ κόνις τῶν ὁδῶν δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος, διότι διὰ τοῦ ἠλιακοῦ φωτὸς φονεύονται τὰ μικρόδια καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς τοῦτο εἶναι ὅμως καὶ βέβαιον ὅτι τὰ μικρὰ παιδιὰ τὰ ὅποια παίζουσι ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων καὶ τῶν πλατειῶν, εἶναι δυνατόν νὰ μολυνθῶσι διὰ τῶν χειρῶν τῶν.

Ἐξ ἄλλου λόγοι εὐπρεπείας καὶ αἰσθητικῆς ἐπιβάλλουσι νὰ ἀπομακρύνωμεν τὰ πτύελα καταλλήλως, ὅπως τὰ οὐρα καὶ τὰ κόπρανα.

Ἄλλ' ἢ μεγαλυτέρα μόλυνσις ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας λαμβάνει χώραν διὰ τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τὸ Κράτος, τὰ Σωματεῖα, δεόν νὰ λαμβάνουν προφυλακτικὰ μέτρα ἄτινα καὶ ὠφέλιμα διὰ τὸν ἀσθενῆ εἶναι καὶ σωτήρια διὰ τὴν κοινωνίαν. Οἱ ἐργαζόμενοι φυματικοὶ κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν καθ' ἣν τὴν κοινωνίαν μαστίζει ἢ ἀεργία πρέπει ν' ἀντικαθίστανται ὑπὸ τῶν ὑγιῶν ἀεργῶν καὶ νὰ παρέχεται εἰς αὐτοὺς ἢ ὑλικὴ βοήθεια. Οὕτω ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ φυματικοὶ ἐργάται θὰ ἔχουν τὸν καιρὸν καὶ τὰ μέσα νὰ θεραπεύωνται, οἱ δὲ ὑγιεῖς θὰ εἴσουν ἐργασίαν. Τὸ αὐτὸ δεόν νὰ γίνῃ διὰ τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ὑπαλλήλους. Ἰδιαιτέρα ποσοχὴ δεόν νὰ δοθῇ εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ μαθητὰς τοὺς πάσχοντας ἐκ φυματίωσος, δεόν εἰς αὐτοὺς ν' ἀπαγορευθῇ νὰ μεταβαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς δὲ τοὺς ὑπόπτους φυματικούς καὶ τοὺς βήχοντας νὰ γίνῃ ἢ δέουσα ἰατρικὴ ἐξέτασις καὶ μικροβιολογικὴ τοιαύτη τῶν πτυέλων, ἢ ὑπὸ τῶν σχολικῶν ἰατρῶν, ἢ ὑπὸ τῶν ἀντιφυματικῶν Ἰατρῶν. Ἡ τοιαύτη ἐξέτασις εἶναι ἀπαραίτητος, καθ' ὅτι πολλαῖς γονεῖς, στηριζόμενοι εἰς πιστοποιητικὰ πρακτικῶν ἰατρῶν ἀρνοῦνται νὰ ὑποβάλωσι τὰ τέκνα τῶν εἰς ἐξέτασιν, δικαιολογούμενοι ὅτι ταῦτα εἶναι ὑγιᾶ. Ἐπειδὴ δὲ ἢ διάγνωσις τῆς πνευμονικῆς φυματίωσος τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν καὶ ἐν γένει τοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολείων δὲν γίνεται ταχέως, αἱ ὑποδείξεις καὶ ἢ ἐφαρμογὴ τῶν προφυλακτικῶν μέτρων εἶναι ἀπαραίτητος. Εἰς ἐκάστην γωνίαν τῶν αἰθουσῶν νὰ ὑπάρχῃ πτυελοδοχεῖον ἐμπεριέχον διάλυσιν ἀλκαλιζῶν 5%, ἐπὶ τρίποδος καὶ εἰς ὕψος ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τοῦ δαπέδου.

Νὰ ἐπιβάλλεται δὲ καὶ νὰ ἐπιβλέπεται πάντοτε ὁ ὑγρὸς καθαρισμὸς τῶν δωματίων. Ἄλλα ἐπικίνδυνα ἐπαγγέλματα διὰ τὴν μετάδοσιν τῆς φυματίωσος εἶναι: τῶν νοσοκόμων, τῶν μαιῶν, τῶν παιδαγωγῶν, τῶν τροφῶν, καὶ τῶν ὑπηρετριῶν. Πόσαι πεοπτώσεις φυματίωσος καὶ θανάτου παιδίων ὑγιῶς οἰκογενείας ὀφείλονται εἰς μόλυνσις ἐκ φυματίωσος τῶν ἄνω προσώπων! Δίαν ἐπικίνδυνον

εἶναι τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἀσχολουμένων μὲ τροφίμα (ὀπωροπῶλαι, λαχανοπῶλαι, ἄρτοποιοί, κρεοπῶλαι). Τοὺς τοιοῦτους δεόν νὰ προσέχουσιν οἱ ἀστυάτροι περισσότερο παρά τὰ σάπια μῆλα καὶ τυριά. Εἰς ὅλας τὰς ἄνω περιπτώσεις τοῦ κινδύνου τῆς δημοσίας ὑγείας ἐκ τῶν φυματικῶν ἐπαγγελματιῶν ἢ ἐνέργεια τοῦ ἰατροῦ δεόν νὰ εἶναι λογοσιμὴν καὶ ἐπωφελῆς· ὀφείλει νὰ πεισθῇ ὅτι πάσχει ἐκ μεταδοτικοῦ νοσήματος καὶ διὰ νὰ σωθῇ αὐτὸς καὶ ἢ οἰκογένειά του ὀφείλει νὰ ὑποβληθῇ εἰς θεραπείαν ἢ νὰ ἀλλάξῃ ἐπάγγελμα. Ὁ δὲ ἰατρός οὐδόπως παραβαίνῃ τὸν ὄρκον τοῦ νὰ φυλάξῃ τὸ μυστικὸν ἐὰν ἀποκαλύψῃ τὴν πάθησιν ἐκεῖ ὅπου πρέπει πρὸς σωτηρίαν τῶν ἄλλων. Ἄλλος κίνδυνος μόλυνσεως τῆς φυματίωσος ἀποτελοῦν τὰ Νοσοκομεῖα. Πολλάκις παρατηροῦνται ἀσθενεῖς μὲ ἀνοικτὴν φυματίωσιν εἰς παθολογικὰ καὶ χειρουργικὰ τμήματα, χωρὶς νὰ λαμβάνηται οὐδὲν προφυλακτικὸν μέτρον, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν νοσοκόμων οἵτινες γίνονται θύματὰ τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἐνῶ τούναντιον εἰς Σανὰτόρια καὶ Φθισιατρεῖα ὅπου λαμβάνονται προφυλακτικὰ μέτρα οὐδεμίαν περιπτώσιν προσβολῆς ἐκ φυματίωσος παρετηρήθη εἰς τὸ Νοσοκομειακὸν προσωπικὸν καὶ εἰς τοὺς ἰατροὺς ἢ καὶ ἐν συνέβῃ εἰς πολὺ μικρὰν κλίμακα. Ἄλλη ἀφορμὴ μεταδόσεως καὶ διαδόσεως τῆς φυματίωσος ἀποτελεῖ ἢ ἐν τῷ στρατῷ ζωή. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διδάσκηται ὑγιεινὴ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ νὰ ἐξασκεῖται αὐστηρὸς ἔλεγχος καὶ ἐπίβλεψις, ὥστε οἱ πάσχοντες καὶ ὑποπτοὶ φυματικοὶ ν' ἀπομακρυνθοῦν ἐκ τοῦ στρατοῦ.

Ἡ καταπολέμησις τῆς φυματίωσος.

Δὲν πρέπει σήμερον μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας νὰ πεοιμένωμεν τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ φαρμάκου, τὸ σαλδορὸν τῆς φυματίωσος, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ καταπολεμήσωμεν τὴν φυματίωσιν μὲ ὅλα τὰ μέσα τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ κοινωνικὰ,

ἵνα ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν μάλιστα τῆς ἀνθρωπότητος, Ἐπιτυχάνεται δὲ τοῦτο σήμερον διὰ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ, διὰ τῆς ἰδρύσεως ἀντιφυματικῶν ἰατρείων ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ διὰ τῶν Σανατορίων. 1).

Ἀντιφυματικά Ἰατρεία (Διαγνωστικά Ἰνστιτούτα).

Ἡ διαφύτισις, ἡ διαπαιδαγωγίσις τοῦ λαοῦ σήμερον περὶ τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος, γίνεται κυρίως διὰ τῶν ἀντιφυματικῶν ἰατρείων τῶν πόλεων, ἅτινα ἐν Ἑλλάδι καλοῦνται Διαγνωστικά Ἰνστιτούτα. Εἰς τὰ Ἰατρεία ταῦτα προσερχόμενοι οἱ ἀσθενεῖς ἐξετάζονται ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, οἵτινες καθορίζουν τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν μορφήν τῆς νόσου, δίδουν ὁδηγίαν καὶ συμβουλὰς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προφυλακτικῶν μέτρων, ἀτομικῶν καὶ οἰκογενειακῶν, ὑποδεικνύουν τὴν ἀνάγκην τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀναλόγως τῆς παθήσεως εἰς θεραπευτήρια ἢ φθισιατρεῖα. Οἱ ἀσθενεῖς πολλάκις διὰ πρώτην φοράν λαμβάνουν γνώσιν περὶ τῆς σοβαρότητος τῆς παθήσεώς των. Τὰ ἀντιφυματικά ταῦτα Ἰατρεία διαθέτουν ἐξεησκημένας ἀδελφὰς νοσοκόμας, τὰς λεγομένας ἐπισκεπτρίδας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸν κυριώτερον παράγοντα τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος: ἡ δρᾶσις των δὲν περιορίζεται μόνον ἐν τῇ ἰατρειῇ ἀλλὰ μεταβαίνουν εἰς τὰς οἰκίας τῶν φυματικῶν καὶ ἐπιβλέπουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προφυλακτικῶν μέτρων, παρακολουθοῦν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀποτελοῦν τὸν σύνδεσμον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἰατροῦ. Ἡ ἐπισκεπτρία νοσοκόμος ἐκτελεῖ τὰς ἀναγκαίας ἐνεργείας πρὸς τοποθέτησιν τῶν ἀσθενῶν εἰς τὸ κατάλληλον θεραπευτήριον, τὸ ὑποδειχθὲν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ ἀναλόγως τῆς μορφῆς καὶ τοῦ σταδίου τῆς νόσου. Παρέχει βοήθημα εἰς εἶδος, τὰ παρεχόμενα ὑπὸ διαφόρων ὀργανώσεων καὶ σωματείων.

Τοιαῦτα ἀντιφυματικά ἰατρεία ὑπάρχουν ἐν Γερμανίᾳ περὶ τὰς 3.000, ἐν

Γαλλίᾳ περὶ τὰς 2.500 χιλιάδας καὶ ἐν Ἰταλίᾳ περὶ τὰς 1.800. Ἡ πείρα δὲ ἀπέδειξεν ὅτι τόσοσιν ὠφέλημα καὶ τόσοσιν ἀποτελεσματικά ἀπέβησαν ταῦτα, ὥστε διὰ τῆς δράσεως αὐτῶν κατωρθώθη, μέλη καὶ μικρὰ παιδιὰ ζῶντα εἰς φυματικὴν οἰκογένειαν νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν φυματίωσιν. Ἡ δὲ αὐτῶν τῶν Ἰατρείων γινομένη διδασκαλία καὶ διαφύτισις τῆς οἰκογενείας περὶ τῆς λήψεως τῶν προφυλακτικῶν μέτρων οὐδόλως ἐλαττώνει τὴν ἀγάπην τῶν συγγενῶν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς: τὸνναντίον κατανοεῖται ὑπὸ ἀμφοτέρων ἡ ὠφελιμότης καὶ ἡ μεγάλη σημασία διὰ τὴν υγείαν των, τῆς τοιαύτης διαπαιδαγωγήσεως, ὥστε ἀνελλιπῶς καὶ πιστῶς ἐφαρμόζονται πάντα τὰ ὑποδεικνύμενα καὶ ἐπιβαλλόμενα μέτρα. Χάρις εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ἀντιφυματικόν, τὸν διεξαγόμενον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τούτων καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν υγιεινῶν συνθηκῶν τῆς κατοικίας καὶ τῆς θρέψεως ἢ θνησιμότητος τῆς φυματίωσος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἐντὸς εἰκοσθετίας κατήλθεν κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ καὶ πλέον. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ τρανωτάτην ἀπόδειξιν ὅτι καὶ μόνον διὰ τῆς καταπολεμήσεως τῆς φυματίωσος δύναται αὕτη νὰ περιορισθῇ καὶ νὰ ἐξαφανισθῇ ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα λοιμώδη νοσήματα κατὰ πολὺ καταστρεπτικώτερα καὶ τρομερότερα ὡς ἡ πανώλης, ἡ χολέρα, ἅτινα ἐξηφανίσθησαν ἐντελῶς εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας. Ἐν Ἑλλάδι πρὸς διετίαν ἰδρύθη ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιφθισικὴ Ἐταιρία ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Π. Παμπούκη ἥτις σκοπὸν καὶ προορισμὸν αὐτῆς ἔθεσεν τὴν ἐπὶ ἐπιστημονικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως καταπολέμησιν ἐν μεγάλῃ κλίμακι τῆς φυματίωσος ἥτις κατέστη ἀληθῆς μάλιστα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Καὶ πρῶτον ἰδρύσεν ἐν Ἀθήναις τὸ πρῶτον Διαγνωστικὸν Ἰνστιτούτον, εἰς τὸ ὁποῖον προσέρχονται ἀθρόως οἱ ἀσθενεῖς φυματικοὶ καὶ ὑποβάλλονται εἰς λεπτομερῆ κλινικὴν, ἀκτινολογικὴν καὶ μικροβιολογικὴν ἐξέτασιν δωρεὰν ὑπὸ εἰδικῶν ἰατρῶν. Ἐπισκέπτρια νοσοκόμος τοῦ Ἰατρείου τούτου ἐπιτελέ-

πτεται κατ' οἶκον τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐπιβλέπει ἢ ὑποδεικνύει τὴν ἐφαρμογὴν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προφυλακτικῶν μέτρων πρὸς πρόληψιν τῆς μολύνσεως τῆς φυματίωσος. Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς Ἀντιφθισικῆς Ἐταιρίας ἀποστέλλονται οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριάς ὄλων τῶν σχολείων καὶ διδασκαλείων τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως ὑποβληθοῦν εἰς ἱατρικὴν ἐξέτασιν, ἵνα διὰ ταύτης προληφθῇ εἰς τὸ μέλλον ἡ προσβολὴ αὐτῶν ὑπὸ τῆς φυματίωσος. Ὁ ἀντιφυματικὸς ἀγῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιφθισικῆς Ἐταιρίας δὲν περιορίζεται μόνον ἐν τῷ Διαγνωστικῷ Ἰνστιτούτῳ, ἀλλ' ἰδρύσει τμήματα περὶ τὰς ὀκτακόσια καὶ ἀντιπροσωπεῖας εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἐκδίδει ἐντυπα καὶ παραγγέλματα ἅτινα διανέμονται κατὰ χιλιάδας εἰς Σωματεῖα εἰς τὰς Κοινοτήτας, καὶ εἰς τὰ σχολεῖα. Διὰ διαλέξεων, διὰ βιβλίων, καὶ κινήματογραφικῶν προβολῶν διενεργεῖ σιωπηλῶς καὶ ἀθρόμβως τὴν διαφύτισιν καὶ διαπαιδαγωγίαν τοῦ λαοῦ, εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν προφύλαξιν καὶ καταπολέμησιν τῆς φυματίωσος. Ἐχει ἰδρύσει ἤδη καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν Ἀμαρουσίῳ διαγνωστικὸν Ἰνστιτούτον, πρόκειται δὲ νὰ ἰδρυθοῦν τοιαῦτα προσεχῶς καὶ εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἐν Ἀθήναις Διαγνωστικὸν Ἰνστιτούτον μετ' ἐπιτυχίας μορφώνει καὶ εἰδικεύει τοὺς φοιτητὰς καὶ ἰατροὺς ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ προσέρχονται: καὶ ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀντιφθισικὴ Ἐταιρία ὡς δεύτερον σκοπὸν τοῦ ἀντιφυματικοῦ αὐτῆς ἀγῶνος ἔθεσε τὴν ἰδρύσιν ἐν Ἑλλάδι Σανατορίων, ὧν ὑπάρχει παντελῆς ἔλλειψις. Τὰ Σανατόρια πρέπει νὰ ἰδρῶνται εἰς ὕψηλά, ὄρεινά, δασώδη, καὶ ὑψηλὰ μέρη εἰς ὕψος 500-1200 μέτρων.

Εἰς ταῦτα δεῖν ν' ἀποστέλλονται οἱ ἀσθενεῖς οἱ ἐπιδεχόμενοι βελτίωσιν ἢ ἱασίν τῆς παθήσεως των. Οἱ δὲ πάσχοντες ἐκ βαρείας παθήσεως καὶ ἀνάτου ἐπιβάλλονται ἢ παραμονὴ αὐτῶν εἰς τὰ φθισιατρεῖα. Αἱ ἐπιτυχίαι τῆς διεξαγωγῆς

τοῦ ἀντιφθισικοῦ ἀγῶνος ἐξαρτῶνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς μορφώσεως τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἐθίμων ἐκάστου λαοῦ ἀφ' ἑτέρου καὶ ἐκ τῶν ἰατρῶν οἱ ὅποιοι δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμῶσι τὴν σημασίαν τῆς προφύλαξεως καὶ τῆς μεταδόσεως τῆς καταστρεπτικωτάτης ταύτης νόσου.

Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς καταπολεμήσεως τῆς φυματίωσος

Πλὴν τῶν ἄλλων αἰτίων ἅτινα προδιαθέτουσι ἢ ὑποδαυλίζουσι τὴν φυματίωσιν ὑπὸ ἔποψιν κοινωνικὴν σοβαρότατον ζήτημα ἀποτελεῖ καὶ ὁ γάμος τῶν φυματικῶν. Ἐναπόκειται εἰς τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῦ εἰδικοῦ ἰατροῦ ν' ἀποφανθῇ ὑπὲρ καὶ κατά. Δύναται νὰ ἐπιτραπῇ ὁ γάμος δύο ἕως τρία ἔτη μετὰ τὴν κλινικὴν θεραπείαν ἢ τουλάχιστον δύο ἔτη μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν βακίλλων τοῦ Κῶχ ἐν τοῖς πτυέλοις, εὐκολώτερον δὲ κατόπιν θεραπείας διὰ τεχνικοῦ πνευμοθώρακος. Δύο σπουδαιότατοι λόγοι δύνανται νὰ συνηγορήσουν ὑπὲρ τοῦ γάμου 1) ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις ὅταν εἶναι δυνατὸν διὰ ταύτης νὰ βελτιωθῇ ἡ ὄλική θέσις ἀμφοτέρων, καὶ δεύτερον αἰσθηματικοὶ λόγοι ὅταν δύναται νὰ ἐπέλθῃ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ βελτίωσις ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς πραγματοποίησεως αἰσθηματικοῦ ἔρωτος ἢ συμπαιθείας. Εἶναι ἕμως περισσότερον ἐπικίνδυνος ὁ γάμος διὰ τὴν γυναῖκα, διότι αἱ ἐπανειληγμέναι ἐγκυμοσύναι, τοκετοὶ καὶ ὁ θηλασμός ἐξασθενοῦσιν καὶ ἐξαντλοῦσι τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἢ ξεσκαλίζουσι μίαν λανθάνουσαν φυματίωσιν ἢ ἐπιφέρουσι ὑποτροπὴν τῆς θεραπευθείσης καὶ ἰαθείσης φυματίωσος. Τουναντίον διὰ τὸν ἀνδρα δύναται ὁ γάμος νὰ παρουσιάσῃ πλεονεκτήματα, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ τύχῃ τῆς συζυγικῆς περιποιήσεως ἀφ' ἑτέρου θὰ ἀπαλλαγῇ τῶν κινδύνων οὓς συνεπάγεται ὁ ἀγαμος βίος. Ἐπίσης ὁ σύζυγος δὲν ὑπόκειται ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας του εἰς μεγάλην μόλυνσιν ἐνῶ τουναντίον ἡ σύζυγος παραινόμενα ἐν τῷ οἴκῳ μολύνεται συχνό-

τερον ὡς ἐρχομένη εἰς μεγαλύτεραν ἐπαφὴν μὲ τὰ μολυσμένα ἀντικείμενα. Ἐντεῦθεν εἶναι παρατηρητέον ὅτι αἱ μὲν σύζυγοι ἐπὶ ἀσθενείας τῶν ἀνδρῶν, προσβάλλονται κατὰ 45%, ἐνῶ οἱ σύζυγοι μόνον κατὰ 20%. Εἰς τὰς θαρρώως πασχούσας γυναῖκας ἡ ἐγκυμοσύνη ἐπιδεινώνει σοβαρῶς τὴν κατάστασιν εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις ἐκρήγνυται ἡ φυματώσις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ λαμβάνει κακὴν μορφήν καὶ θανατηφόρον ἔκβασιν. Πολλὰκις ὁμοίως ἐπὶ λανθανούσης φυματώσεως ἢ καὶ κατὰ τὸ πρῶτον καὶ δευτέρον στάδιον ἡ ἐγκυμοσύνη οὐδεμίαν χειροτέρευσιν ἐπιφέρει, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀσθηρῶς ἀπαγορεύεται ἡ ἔκτρωσις ἢ ὁ πρόωρος τοκετός, ἐνίοτε ὁμοίως ἐνδείκνυται ἰατρικῶς ἡ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ἐπὶ βαρείας παθῆσεως τῶν πνευμόνων ἢ τοῦ λάρυγγος.

Πρὸς παρακώλυσιν τῆς συλλήψεως διὰ τὸν κίνδυνον ἐκ τῆς ἐγκυμοσύνης ἐκτός τῶν πολλῶν ἀθεδαίων προφυλακτικῶν μέτρων συνιστᾶται διαρκῆς στείρωσις, ἢ παροδικὴ στείρωσις ἢ ἔκτρωσις καὶ ὁ τεχνιτὸς πρόωρος τοκετός. Ἐφ' ὅσον οὐδεὶς Νόμος φυσικὸς ἢ γραπτὸς δύναται ν' ἀπαγορεύσῃ τὸν γάμον πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ ὡς ἀσφαλὲς μέσον ἢ διαρκῆς στείρωσις, πάντως ὁμοίως μετὰ τὸ 25ον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἀλλὰ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἀπαιτεῖται ἡ γνώμη διὰ συμβολαίου δύο ἰατρῶν ἐνός παθολόγου καὶ ἐνός γυναικολόγου, ἵνα μὴ γίνῃ κατὰχρησις τῆς μεθόδου ταύτης ὑπὸ γυναικῶν αἱ ὁποῖαι ἄνευ ἀνάγκης ἐπιχειροῦσι τὴν στείρωσιν. Τουναντίον αἱ ἄλλαι δύο μέθοδοι ἴσῃ ἢ ἔκτρωσις καὶ ὁ πρόωρος τοκετός δύναται νὰ βλάψῃ τὴν γυναῖκα καὶ νὰ ἐπιδεινώσῃ τὴν κατάστασιν τῆς· ἐξ ἄλλου ἀποτελοῦν καὶ ἐγκλημα διότι στεροῦσι τὴν ζωὴν μελλουσῶν ὑπάρξεων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ βρέφη φυματικῶν μητέρων καλλίτερον προφυλακτικὸν μέτρον εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτῶν καὶ ἡ εἰσαγωγή των εἰς ἰδιαιτέρως Βρεφοκομεῖα· τὸ μέτρον τοῦτο

καίτοι σκληρὸν ἀλλὰ σπῆριον καὶ εὐεργετικὸν ἐφαρμόζεται ἐπιτυχῶς ἐν Σουηδία καὶ Γερμανία καὶ ἰδίως εἰς τὰς μεγάλας καὶ βιομηχανικὰς πόλεις.

Καίτοι σήμερον θερμῶς συνίσταται ὁ θηλασμός τοῦ τέκνου τοῦ γεννηθέντος ἐκ φυματικῆς μητρός. Ἡ δὲ γαλουχία δέον νὰ γίνῃ διὰ φυσικοῦ γάλακτος ἢ ὑπὸ τῆς τροφῆς ἢ ἡ πρόσληψις δέον νὰ γίνῃ μετὰ προσοχῆς καὶ οὐχὶ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε, νὰ υποβληθῇ αὕτη εἰς ἐπισταμένην ἰατρικὴν ἐξέτασιν καὶ νὰ θεοδωθῇ διὰ χημικῶν καὶ μικροβιολογικῶν ἐξετάσεων ὅτι δὲν πάσχει ὑπὸ σφιλίδος ἢ φυματώσεως. Δυστυχῶς ὑπὸ πολλῶν παραβλέπονται τὰ μέτρα ταῦτα κατὰ τὴν πρόσληψιν τῆς τροφῆς. Ὄψω βλέπομεν ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος μόνον δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ διὰ τῆς συνεργασίας τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας, τοῦ σχολείου, καὶ τῆς Πολιτείας. Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων προφυλακτικῶν μέτρων μεγίστην σημασίαν ἐνέχει ἡ ὑποχρεωτικὴ δὴλωσις τῆς φυματώσεως ἐπὶ θαρρώως παθῆσεως. Διὰ ταύτης ὁ μὲν ἀσθενὴς ὑποβάλλεται ἐγκρίτως εἰς τὴν δέουσαν θεραπείαν, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας δύναται νὰ σωθῶσιν ἐκ τοῦ κινδύνου τῆς περαιτέρω μολύνσεως. Ὄψω σήμερον διὰ νόμου ἐθεοσπίσθη εἰς πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ ἐν Βουλγαρία ἐσχάτως, ἡ ὑποχρεωτικὴ δὴλωσις τῆς φυματώσεως ἐννοεῖται δέον νὰ ἐξαίρουται: τῆς δηλώσεως ταύτης ἐλαφραὶ μορφαὶ τῆς φυματώσεως καὶ πᾶσαι αἱ ἐξωτερικαὶ ἢ χειρουργικαὶ τοιαῦται. Μόνον ἡ βαρεῖα πνευμονικὴ φυματώσις καὶ ἡ βαρεῖα φυματώσις τοῦ λάρυγγος ὀφείλου ὑποχρεωτικῶς νὰ δηλωθῶν. Ἰδίως δὲ κατὰ τὸν θάνατον ἀκόμη δὲ κατὰ τὴν ἀλλαγὴν τῆς κατοικίας. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κυριώτατη πηγὴ τῆς φυματώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἀσθενὴς φυματικὸς ἔπρεπε διὰ νόμου νὰ ἐπιβάλλεται ἡ ἀπομόνωσις τοῦ θαρρώως πασχόντος. Τοῦτο ὁμοίως εἰς πολλὰς χώρας ἐθεωρήθη ἀνεφάρμοστον ἀφ' ἐνός μὲν διὰ τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς νόσου, ἀφ' ἑ-

τέρου δὲ διὰ τὸ σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον τοῦ μέτρου. Ἀλλ' οὔτε ὁμοίως καὶ εἶναι δυνατόν ὅλοι οἱ φθισικοὶ νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς Νοσοκομεῖα πρὸς ἀπομόνωσιν διὰ λόγους ἠθικούς, ψυχολογικούς καὶ οικονομικούς. Ἀποτελεσματικώτερα ἐθεωρήθη ἡ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, ἀπομόνωσις τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ σύστασιν τοῦ θεράποντος ἰατροῦ, ὅστις δὲν πρέπει νὰ παραμελήσῃ νὰ ὑποδείξῃ εἰς τοὺς οἰκείους τὸν κίνδυνον τῆς μολύνσεως ἐκ τῶν πτυέλων, τῆς κοινῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἄλλων χειρωδῶν ἀντικειμένων ἰδιαιτέρως δὲ νὰ συστηθῇ καὶ τῶν εἰς τὸν ἀσθενῆ οὐ ἢ ἀπολύμανσις νὰ γίνεταί συχνή.

Ἄλλαι συμβουλαὶ καὶ αἱ ὁδηγίαι ἐνεκα τῆς μακρᾶς διαρκείας τῆς νόσου δὲν τηροῦνται πολλάκις ἢ δὲν ἐκτελοῦνται καὶ κανονικῶς. Ἡ ἀδιαφορία αὕτη ἢ καὶ ἡ ἀγνοία γίνεται σήμερον αἰτία τῆς διαδόσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῆς λαϊκῆς ταύτης ἐπιδημίας ἐὰν ὁ νόμος δὲν ἐπιβάλλει τὴν τήρησιν τῶν προφυλακτικῶν μέτρων κατὰ τῆς φυματώσεως, ἐξ ὧν κυρίως ἡ ἀπολύμανσις τῆς κατοικίας δέον νὰ ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικῶς. Ἀλλ' εὐνόητον τυγχάνει πόσον δυσκατόρθωτον εἶναι τοῦτο, ἐφ' ὅσον δὲν ἰσχύει ὁ νόμος περὶ ὑποχρεωτικῆς δηλώσεως τῆς φυματώσεως. Φαντάζεσθε τὸν κίνδυνον τῆς μολύνσεως ὅταν ὑγιᾶς οἰκογένειά, μετακοιῖ εἰς κατοικίαν, ἢν ἐγκατέλειπε ἀσθενὴς βαρέως πάσχων καὶ ὅστις ἄνευ οὐδενὸς προφυλακτικοῦ καὶ υγιεινοῦ μέτρου, ἔζη ἐπὶ ἔτη καὶ ἄνευ προσοχῆς ἔπυε παντοῦ. Ἐπὶ πειραμάτων ἐπὶ ζῶων ἀπεδείχθη ὅτι ἡ κόπρις τῆς κατοικίας ἐπὶ πολλοὺς μῆνας παραμένει μολυσμένη καὶ ἱκανὴ νὰ μεταδώσῃ τὴν νόσον. Ἐντεῦθεν ἐπὶ ἀλλαγῆς τῆς κατοικίας δέον νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ δὴλωσις τῆς φυματώσεως, ἵνα γίνῃ ἀπολύμανσις αὐτῆς. Ἡ σχέσις τῆς κατοικίας πρὸς τὴν φυματώσιν εἶναι λίαν στενὴ καὶ σχετικὴ. Ἐσχάτως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγίναν ἐρευνᾶ καὶ παρατηρήσεις ἐξ ὧν ἀπεδείχθη ὅτι δύναται

ὕγιες ἄτομον διὰ τῆς ἀνθυγιεινῆς κατοικίας νὰ γίνῃ φυματικόν. Βεβαίως ἄνευ βακίλλου τῆς φυματώσεως οὐδεμία φυματώσις δύναται νὰ γεννηθῇ. Ἀλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι ἕκαστος πέπολιτισμένος ἄνθρωπος μετὰ τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, μολύνεται διὰ τοῦ βακίλλου τῆς φυματώσεως καὶ ὅτι ἐκ τῶν τριῶν ἀνθρώπων οἱ δύο εἶνε φύματικοί. Ἐντεῦθεν εὐνόητον εἶναι ὅτι μία ἀνθυγιεινὴ κατοικία ἐλαττώνει τὴν ἀντίστασιν τοῦ σώματος καὶ ἡ μόλυνσις ἐπιφέρει τὴν ἀσθένειαν, ἥτις δὲν θὰ ἐπήρχετο ἀναμφιβόλως, ἐὰν ἡ κατοικία ἦτο υγιεινή.

Ἡ ἰατρικὴ παρατήρησις διδάσκει ὅτι οἱ κατοικοῦντες εἰς ἀνθυγιεινὰς κατοικίας ὑφίστανται διαφόρους βλάβας τῆς υγείας των, κυριώτερον δὲ ρόλον παίζει ἡ ὑγρασία, ἥτις τὰ μέγιστα προδιαθέτει εἰς κρουολογήματα καὶ εἰς ἄλλα ἐκ φύξεως νοσήματα. Ὁ δὲ ἀνεπαρκὴς φωτισμὸς τῆς κατοικίας, ἐπιφέρει τὰς ἀναιμικὰς καταστάσεις. Ὄψω κόπρις, κακὸς ἀερισμὸς, καὶ φωτισμὸς, τῆς ἀνθυγιεινῆς κατοικίας συντελοῦσιν, ὥστε οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες νὰ αἰσθάνωνται ἐκτοῦς ἀσθενεῖς ἢ καὶ νὰ ἔχωσιν ὀλίγην ὄρεξιν. Εἰς τοῦτο, συντελεῖ πολὺ, ἡ ψυχικὴ κακοδιάθεσις ἢν ἐπιφέρει ἡ διαμονὴ εἰς εὐτελεῖ καὶ μικρὰν οἰκίαν. Ἡ ἐπίδρασις τῆς κατοικίας ἐπὶ τῆς υγείας κατενοήθη δεόντως ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου τὰ μέγιστα ἡ ἐσχάτως παρατηρηθεῖσα καταπληκτικὴ ἐλάττωσις τῆς φυματώσεως, ὀφείλεται εἰς τὰς υγιεινὰς καὶ εὐθύνως κατοικίας τῶν λαϊκῶν τάξεων. Ἐξ ἄλλου παρετηρήθη ὅτι ἡ πορεία τῆς φυματώσεως εἰς τοὺς κατοικοῦντας εἰς ἀνθυγιεινὴν κατοικίαν, λαμβάνει πάντοτε κακὴν ἔκβασιν, ἐν ᾧ ἡ υγιεινὴ κατοικία ἐπωφελῶς καὶ θεραπευτικῶς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς παθῆσεως. Ὅποιαν κοινωνικὴν σημασίαν ἔχει ἡ φυματώσις, καὶ ὅποιον κίνδυνον διατρέχομεν ὡς Κράτος ὡς φυλὴ, κατανοεῖται ἐκ τῶν ζημιῶν εἰς χρήμα καὶ εἰς ἀνθρώπων. Ἐν Ἑλλάδι υπέρχουσι περὶ τοῦ 350.000 φυματικοί, ἐξ ὧν ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος 35—40 χιλιάδες, ἐὰν ὑπολογί-

σωμεν εἰς δέκα ἀσθενεῖς ἀντιστοιχεῖ καὶ εἰς θάνατος. Αἱ ὄλικαι δὲ ζημίαι, ἃς προξενεῖ ὁ τρομερὸς οὗτος ἐχθρὸς μας ἀνέρχονται ἐτησίως εἰς 8 δισεκατομμύρια, ἐὰν ὑπολογίσωμεν τὴν οικονομικὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου εἰς 150 χιλιάδας δραχμᾶς (40.000X150.000=6.000.000.000) καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι 100.000 ἐκ τῶν φυματικῶν ἀσθενῶν εἶναι ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν, ἔχωμεν ζημίαν τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου ἄλλα 2.000.000.000 (100.000X20.000) ἐτησίως ἤτοι ἐν ὄλῳ 8.000.000.000. Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αἱ ζημίαι αὐταὶ αἰ κοινωνικαὶ καὶ ἐθνικαὶ ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Ἡ φυματίσις εἶναι ὁ ἐχθρὸς ὄλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπιφέρει τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν πενίαν εἰς τὰς οἰκογενείας, δὲν φεῖδεται οὐδενός, δὲν κάμει καμμίαν διάκρισιν, οὔτε φύλου οὔτε ἡλικίας, οὔτε ἐπαγγέλματος, οὔτε καμμίας κοινωνικῆς τάξεως, δὲν γνωρίζει οὔτε πλοῦσιον οὔτε πτωχόν, οὔτε βασιλεῖς, οὔτε ἐργάτας. Νέοι πλήρους ζωτικότητος καὶ δράσεως, ἐγκαταλείπουν τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ἐπάγγελμα, τέχνην καὶ ἐπιστήμην, εἰς ἣν ἀφιέρωσαν ὅλην τὴν ἰκμάδα, ὅλην τὴν δρᾶσιν τῆς ζωῆς καὶ ὅλας τὰς ἐλπίδας τῶν.

Ἄλλοτε ἐπιστεῦετο ἡ κληρονομικότης τῆς φυματίσεως καὶ ἡ καταστροφή καὶ ἡ ἐκρίσις γενεῶν ὀλοκλήρων ἐπήρχετο ἄνευ ἐξετάσεως καὶ ἄνευ καταπολεμήσεως τοῦ κακοῦ. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ἔμως τοῦ βακίλλου Κῶχ, ὡς τὸ αἷτιον τῆς μεταδόσεως καὶ διαδόσεως τῆς νόσου ἀπεδείχθη ὅτι αὕτη εἶναι νόσος οἰκογενειακὴ κατ' ἐξοχὴν, διότι τὰ μέλη εὐκόλως μολύνονται ἀπὸ τὸν ἀσθενῆ, ὅταν δὲν ληφθῇ καμμία προφύλαξις. Ὑπάρχουν λοιμώδη μεταδοτικὰ νοσήματα ἰδίως τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὡς ἱλαρά, ὀστρακιά, διφθερίτις, ἅτινα ἐνδιαφέρουν κυρίως τὴν οἰκογένειαν, ἡ δὲ πολιτεία ἐπεμβαίνει ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν μετάδοσίν του. Ἡ φυματίσις ἔμως ὡς λαϊκὴ ἐπιδημία μόνον ὑφ' ὄλου τοῦ λαοῦ δύναται νὰ καταπολεμηθῇ. Ἡ πολιτεία ὀφείλει

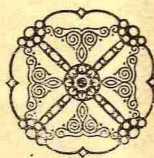
νὰ ἀναζητήσῃ τὴν μολυσματικὴν ἐστίαν εἰς ἐκάστην οἰκογένειαν, ν' ἀπολυμάνῃ τὴν κατοικίαν, νὰ προφυλάττῃ τὰ ἄλλα μέλη, ἀπὸ τὴν μόλυσιν καὶ προσβολὴν νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ὑγείαν τῶν πολιτῶν μὲ ὑγιεινὰς κατοικίας, ὑγιεινὰ σχολεῖα, μετὰ καλὴν καὶ εὐθὺν τροφήν, μὲ τὴν προστασίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ μὲ τὴν ἀπομόνωσιν τῶν βαρέως πασχόντων. Νὰ ἰδρυθοῦν λαϊκὰ σανατόρια, ἀντιφθισικὰ νοσοκομεῖα, ἀναρρωτήρια καὶ ἐν γένει νὰ θεσπιστοῦν νόμοι αὐστηροὶ προστασίας καὶ προφύλαξεως ἀπὸ τὸν τρομερὸν κίνδυνον τῆς φυματίσεως κατὰ τῆς ὁποίας δραστήριος καὶ συστηματικὸς ἀγὼν μόνον θέλει φέρει τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Καὶ δὲν πρέπει νὰ μᾶς κατέχη ἡ φθισοφοβία ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν ὅτι ἡ φυματίσις εἶναι μὲν μεταδοτικὴ, εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ προφυλαχθῶμεν καὶ νὰ θεραπευθῶμεν ἀπ' αὐτήν. Ὀφείλει ἕκαστος νὰ συμβάλῃ καὶ νὰ συνδράμῃ εἰς τὸν ἀντιφυματικὸν ἀγῶνα δι' ἐνισχύσεως τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους, αἵτινες ἐπιτυγχάνονται δι' ὑγιεινῆς κατοικίας ἐπαρκούς τροφῆς, δι' ἀσκήσεων εἰς τὸ ὑπαιθρον, δι' ἐκδρομῶν, δι' ἐκπαιδείας, διὰ ῥυμοτομίας τῶν πόλεων, διὰ χαράξεως καὶ σχηματισμοῦ πλατειῶν καὶ δασῶν, περὶ τὰς πόλεις καὶ ἐντὸς τῶν πόλεων, δι' ὀργανώσεως εἰς τὸ ὑπαιθρον ἐορτῶν καὶ ἰδρύσεως ὑπαιθρίων σχολείων. Ἄλλ' ἡ πολιτεία ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὰ ὄπλα τῆς πρὸς καταπολέμησιν τῆς φυματίσεως εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀπεδείχθη ὅτι πάντες οἱ μαθηταί, εἶναι μολυσμένοι διὰ τοῦ μικροβίου τῆς φυματίσεως. Δέον οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταὶ οἱ πάσχοντες ἐξ ἀνοικτῆς φυματίσεως νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀμέσως ἐκ τοῦ Σχολείου. Βεβαίως τὸ τοιοῦτον μέτρον θὰ φανῇ σκληρόν, μόνον εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ὑποτιμοῦν τὸν κίνδυνον τῆς μόλυνσεως, καὶ δὲν ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ φυματίσις ἐγκαίρως γνωστὴ γινομένη, ἐγκαίρως καὶ καταλλήλως θεραπευομένη εἶναι νόσος ἱατῆ. Ἄλλὰ καὶ τὸ σχολεῖον δύνα-

ται νὰ συμβάλῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς φυματίσεως ἐὰν εἰσαχθῇ ἐν αὐτῷ ἡ διδασκαλία τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος, ἡ καὶ τὸ μάθημα τῆς φυματίσεως. Ἡ Πολιτεία ὀφείλει ἐπίσης νὰ ἐπιδίδῃ χάρις τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ ἀντιφυματικοῦ ἀγῶνος τὰ οἰκοτροφεῖα, τὰ βρεφοκομεῖα, τὰ Ὀρφανοτροφεῖα τὰ Δημόσια καὶ Φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτὰ τὴν ἱατρικὴν ἐξέτασιν ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους Διαγνώστικῶν Ἰνστιτούτων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται πόσον δυσχερὴς εἶναι ὁ ἀγὼν ἐὰν δὲν προέλθῃ ἐπίκουρος πᾶς οικονομικὸς καὶ ἠθικὸς τῆς χώρας παράγων. Ἐν Εὐρώπῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, μεγάλα ἐταιρεῖται ἀναλαμβάνουν τὴν ἰδρυσιν Σανατορίων, τῶν ὁποίων ἡ σημασία εἶναι μεγίστη ὑπὸ προφυλακτικὴν καὶ θεραπευτικὴν ἔποψιν. Οὕτω ὁ κοινὸς ἀγὼν κοινωνίας καὶ Πολιτείας ἀπὸ εἰκοσθετίας ἐπέφερε λίαν καρποφόρα ἀποτελέσματα διότι κατορθώθη καὶ ἡ νοσηρότης τῆς φυματίσεως νὰ ἐλαττωθῇ τὰ μέγιστα, καὶ ἡ θνησιμότης ἀπὸ $\frac{95}{100}$ νὰ κατέλθῃ εἰς $\frac{8}{100}$. Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουν ὑπὲρ τὰ 400 ἀντιφυματικὰ θεραπευτήρια, εἰς τὰ ὁποῖα νοσηλεύεται κατ' ἔτος τὸ $\frac{1}{10}$ τῶν φυματικῶν, οἵτινες ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀνέρχονται σχεδὸν εἰς 1.500 000.

Ἄς μὴ λοιπὸν ἐξαρτῶμεν ὅλας τὰς ἐλπίδας μας ἀπ' τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ φαρμάκου τῆς φυματίσεως. Μήπως δὲν ὑπάρχει ἡ κίνησις κατὰ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ ὁ ὑδράργυρος καὶ τὸ 606 κατὰ τῆς συφιλίδος; καὶ ὅμως ἡ Κοινωνία σήμερον μαστίζεται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τούτων εἰς ἐκείνας τὰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας οὐδεμία προφύλαξις καὶ οὐδεμία καταπολέμησις τῶν νόσων τούτων γίνεται. Δέον λοιπὸν νὰ ἐκτιμηθῇ πρῶτον τὸ μέγεθος τῶν Κοινωνικῶν, Ἐθνικῶν καὶ ἀτομικῶν ζημιῶν, ἃς συνεπάγεται ἡ κταστρεπτικωτάτη αὕτη νόσος, καὶ νὰ διεξαχθῇ ἀγὼν δραστήριος καὶ συστηματικὸς ὑφ' ὄλων τῶν Κοινωνικῶν τάξεων κατὰ τῆς φοβερᾶς ταύτης μάστιγος τῆς ἀνθρωπότητος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς Πολιτείας.

Δὲν πρέπει ν' ἀγνοῖται οἱ ὅτι τὸ ἄριστον φάρμακον τῆς φυματίσεως, τῆς σήμερον τοῦλάχιστον, εἶναι ἡ προφύλαξις καὶ ἡ ἐγκαίρως διάγνωσις καὶ ἡ κατάλληλος θεραπεία αὐτῆς. Ὅταν ἕκαστος διδαχθῇ καὶ διαφωτισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, τότε ἀναντιρρήτως ὁ σάραξ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς θέλει ἐξαφανισθῇ καὶ ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ θέλει ἐπανεῦρη τὴν προτέραν αὐτῆς ἀλλοτρίαν καὶ ρώμην, σωματικὴν καὶ ψυχικὴν.

ΟΙ ΘΕΟΣΟΦΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΑΥΤΩΝ ΨΕΥΔΟΧΡΙΣΤΟΣ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΓΙΑΓΚΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Δημοσιογράφου—Συγγραφέως, εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρθασσοῦ», 7 Ἀπριλίου 1928.

Καὶ ἄλλοτε ὁ ὑποφαινόμενος, ἡσυχλήθη με θέματα, ἐκ πρώτης ἐντυπώσεως, παρέχοντα τὴν ιδέαν, ὅτι ἐκφεύγουν τῆς καθαντὸ εἰδικότητός του.

Ἄλλὰ, καὶ τότε ἐλέγομεν καὶ σήμερον ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι:

Ζητήματα καὶ θέματα δημιουργοῦντα ἀτμόσφαιραν, γεγονότα ἀποσκοποῦντα νὰ διασαλεύσουν καὶ νὰ κλονίσουν γενικὰς ἀρχὰς, καὶ ὀρισμένας ὑψίστας ἰδεολογίας, δὲν νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀφήνονται νὰ παρέρχονται ἀπαρατήρητα.

Ὁ καλλιτέχνης, ὁ ποιητῆς καὶ ὁ λογοτέχνης ἐν γένει, δὲν νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ παραμένῃ ἔξω, εἰς τὸ περιθώριον τῆς συγχρόνου τοῦ ζωῆς. Ἀμέτοχος, ἀπομακρυσμένος καὶ ἀσυγκίνητος.

Ἡ ζωὴ διὰ τὸν ποιητὴν (τὸν ποιητὴν μετὰ τὴν εὐρύτεραν σημασίαν τῆς λέξεως) καὶ ὁ ποιητῆς διὰ τὴν ζωὴν....

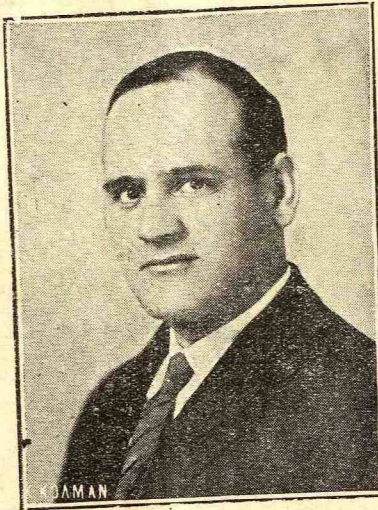
* * *
Ὁ ἄνθρωπος ἀναλλοίωτος. Ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἴδιος πάντοτε διὰ μέσου τῶν αἰώνων, εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν. Ἀναζητεῖ πάντοτε, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς μαθήσεως, χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην «φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται». Ἀναζητεῖ, ἐρευνᾷ καὶ ἐξετάζει καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου ἡ ἔρευνα δὲν ἔχει πλέον

καμμίαν θέσιν, καὶ περὶ αὐτοῦ κυρίως πρόκειται.

Ἡ ἐξέτασις τῶν φυσικῶν φαινομένων εἶνε λογικὴ καὶ ἐπιβεβλημένη. Ἄλλὰ, προκειμένου νὰ ἐρευνᾷ τις, καὶ νὰ θέλῃ ν' ἀποκτήσῃ τὴν γνῶσιν τοῦ ὑπερβατοῦ, τῶν πέραν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, εἶνε κατὰ τὴν γνώμην μας, ὡς νὰ θέλῃ νὰ ἀντλή ὕδωρ διὰ τοῦ καλάθου....

Τὰ ὑπὸ τοῦ λογικοῦ ἐξεταζόμενα εἶνε ὀρισμένα. Μέχρις ὀρισμένου σημείου δύναται νὰ φθάσῃ ἡ σκέψις, ὁ ἀνθρώπινος συλλογισμός. Πέραν ἐκείνου, τὸν λόγον ἔχει πλέον ἡ πίστις. Ἐκείνη τότε μᾶς ἱκανοποιεῖ. Καὶ ὁ στερούμενος ταύτης, ἐπιμένει νὰ ἐρευνᾷ, ἐντινι προδήλῳ ἀνησυχίᾳ, ἐν τῇ ἀνησυχίᾳ ἐκείνῃ, ἣτις καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, τὸν εὐρισκόμενον μεταξὺ παντοίων ιδεῶν καὶ σκέψεων, μὴ δυναμένων νὰ τοῦ ἱκανοποιήσουν τὴν λογικὴν. Τὸν εὐρισκόμενον μεταξὺ ἰδεῶν ἀλληλοσυγχροουμένων ἐνίοτε, τὸν φερόμενον μεταξὺ γνώσεως καὶ ἀγνοίας, μεταξὺ βεβαιότητος καὶ ἀβεβαιότητος, μεταξὺ ἀκόμη πίστεως καὶ ἀπιστίας.

Καὶ ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν ἐν μέσῳ τῶν πολυδαιδάλων κύκλων τῆς αἰνιγματάδου πλέον δι' αὐτὸν μεταφυσικῆς. Χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἐννοήσῃ,

ὅτι τὰ πάντα δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀχθοῦν εἰς ἐπιστημονικότητα, διότι τὰ πάντα δὲν εἶνε λογικὴ.

Δι' αὐτὸ, ἀκριβῶς, καὶ κατὰ καιροὺς διάφοροι μορφοῦνται ἰδέαι, ποικίλαι γνῶμαι καὶ παντοῖαι θεωρίαι ἐπικρατοῦν, διὰ νὰ καταρριφθοῦν καὶ πάλιν ἀργότερον, καὶ ἄλλαι ἀντίθετοι πολλακίς ἐκείνων ν' ἀναφανοῦν καὶ ἐπικρατήσουν, ἵνα καὶ αὗται, μετ' ὀλίγον, ἐκλείψουν.

Ἡ αἰτία τῆς πάσης δημιουργίας, τῆς ἀρχικῆς αἰτίας τῶν ὄντων, ἡ παραδοχὴ ἢ μὴ ἀρχικοῦ αἰτίου, ἢ ὑπαρχῆς δημιουργοῦ, ἀπετέλεσαν δι' αὐτοὺς, ἀποτελοῦν καὶ θ' ἀποτελοῦν πάντοτε ζητήματα διηνεκῶν θεωριῶν καὶ ποικίλων δοξασίων, ἐφ' ὅσον ἐπαναλαμβάνω, στεροῦνται τῆς πίστεως, μὴ θέλοντες δὲ νὰ ἐννοήσουν, ὅτι ἡ γνῶσις ἢ ἐπιστημονικὴ, δὲν δύναται τὰ πάντα νὰ περιλάβῃ, καὶ ἥτις τὰ μέγιστα διαφέρει τῆς ἐξ ὑποκειμένου γνώμης, τῆς εἰσασίας, ἣτις κατ' ἀνάγκην εἶνε ἡ ἀνομολόγητος ἀφειρησία, τὸ στήριγμα καὶ ἡ βῆσις τῶν διαφόρων αὐτῶν ιδεῶν καὶ θεωριῶν.

Διὰ τῆς γνώσεως νοοῦμεν γνῶσιν τινα, λέγει ὁ Κάντιος, ἀναντίρρητον, εἰς τὴν ὁποίαν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποκύπτωμεν, ὡς ἀληθῆ. Ἡ ἔρευνα τῆς φύσεως στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν πιθανότητων ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν. Πέραν ὅμως τῶν ὀρίων τῆς φύσεως, τὸ ὑπερπέραν, τὸ ὑπερούσιον καὶ ὑπερφύες, οὐδεὶς φυσιοδίφης εἶνε δικαιολογημένος ἐπιστημονικῶς ν' ἀμφισβητῇ. Διότι πέραν τῶν αἰσθησέων ὑπάρχει κόσμος τὸν ὁποῖον αἰσθανόμεθα, ἡ περιοχὴ τοῦ ὑπερβατοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ ἐπιστῆμη δὲν δύναται νὰ ἐξελέγῃ, οὔτε πολὺ περισσότερον νὰ ἔχῃ μετ' αὐτοῦ σχέσιν, ἐφ' ὅσον, ἡ φυσικὴ ἐπιστῆμη τὰς γνώμας τῆς στηρίζει καὶ βασίζει μόνον ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων ἐκ τῶν ἐμπειριῶν καὶ ἐξ αὐτῶν παράγει αὐτάς.

Μόνον διὰ τῆς μεθόδου τοῦ πεποιμένου συλλογισμοῦ φερόμεθα εἰς τὰς ἀνωτάτας ἐννοίας τῆς ὑπάρξεως καὶ ἀρχικῆς αἰτίας τῶν ὄντων.

Ὅσοι νομίζουν, ὅτι τὰ πάντα εἶνε δυνατόν νὰ γίνων γνῶσις πλανῶνται. Τὸ ἀξίωμα τῶν ὀρθολογιστῶν, εἶνε σφαλερὸν καὶ πεπλανημένον. Ὁ ἄνθρωπος νοεῖ καὶ διαφορετικότερα. Νοεῖ μετ' αἰσθημα, μετὰ τὴν ἐμπνευσιν. Ὁδηγεῖται δι' αὐτῶν, πιστεύει καὶ παραδέχεται. Καὶ ἡ ἐπιστῆμη δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἔχῃ ἐδῶ θέσιν. Τὰ πάντα δὲν εἶνε κριτικὴ. Ὁ καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας κ. Χάινς Ντρις, ἐροτώμενος, ἂν παραδέχεται ἄλλην ζωὴν, ἀπήντησε μετὰ τὸν κατηγορηματικότερον τρόπον: Πιστεύω. Διὰ νὰ προσθέσῃ ἀμέσως. Αὐτὸ δὲν σημαίνει μ' ὅλα ταῦτα, ὅτι ἔχω παραμικρὰν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεώς της, ἄλλο πιστεύω καὶ ἄλλο ἐπιστῆμη.

Ἐπιστήμονές τινες, εἰθισμένοι διὰ τῆς σκέψεως καὶ διὰ τῆς ἐμπειρίας ν' ἀποδεικνύουν τὰς θεωρίας τῶν, δὲν τολμοῦν καὶ ἐκείνοι νὰ διακηρύξουν, ὅτι ἐκ συνειδήτος παραδέχονται, ὅτι ἐξ αἰσθημάτων πιστεύουν.

Πέραν ὅμως τῶν ὀρίων τῆς γνώσεως, εἴπομεν, ὅτι εἶνε ἡ πίστις. Ἐκείνη μᾶς ἱκανοποιεῖ. Ἄλλὰ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν δὲν εἶνε ἀφρημένη καὶ ἀόριστος. Δι' ἡμᾶς τοῦλάχιστον, ὅτι δὲν μᾶς ἔδωκε, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μᾶς δώσῃ ἡ γνῶσις, μᾶς τὸ ἔδωκεν ἡ ἀποκαλυπτικὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ.

«Ἀπεκαλύφθη τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν». Μᾶς τὸ ἔδωκεν ἡ θεία αὐτοῦ διδασκαλία, ἡ διαπιστωθεῖσα ὑπὸ τῶν ἔργων τοῦ, καὶ ἐπισφραγισθεῖσα διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ του θανάτου. Καὶ ἐπὶ τῆς διδασκαλίας ἐκείνου ἐδραιώθη ἡ πίστις ἡμῶν, καὶ εἰς ταύτην εὗρε ἀσφαλὲς ἔρεισμα καὶ πλήρη ἱκανοποίησιν.

Καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων ἐκείνου διηνεκῶς ὑπὸ τῶν ἀπίστων ἐλεγχομένη, περισσότερον ἐξυψοῦται καὶ ὑπὸ τὸ πρῶσιμα τῆς κριτικῆς διατελοῦσα πάντοτε, οὐδέποτε καταπίπτει, ἀλλὰ κραταιοῦται καὶ ἐντείνεται, ἀναδεικνυμένη πάντοτε, ἀφθαστος καὶ μεγαλειώδης.

*² Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἀπιστούντων καὶ τῶν στερουμένων παντελῶς ὑψηλῆς, ἀνωτέρας περὶ τοῦ ὑπερτάτου ὄντος ἰδεολογίας — οἱ τελευταῖοι εὐτυχῶς εἶνε πολὺ ἐλάχιστοι — ἔχομεν καὶ τοὺς διαστροφεῖς καὶ στρεβλωτὰς τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας. Οὕτω, κατὰ καιρὸς δημιουργοῦνται αἰρέσεις καὶ δόγματισμοὶ ἀναφαίνονται — προσωπικαὶ πάντοτε, ἀντιλήψεις καὶ πεποιθήσεις τῶν διαφόρων μεταρρυθμιστῶν — συνετεία πεπλανημένων καὶ ἐσφαλμένων ἐρηνησιῶν τῶν γραφῶν.

*³ Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρνηταὶ τῆς καθόλου χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ἀληθείας τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ἐν γένει, ἐκ συστήματος καὶ ἐκ προοράματος παρερμηνεύουν καὶ διαστρέφουν τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν, διὰ σοφιστικῶν μεθόδων, ἐπινοοῦντες ἰδίαν κλειδα ἐρμηνείας πρὸς καταπολέμησιν τῆς χριστιανωσύνης καὶ ἐπιχράτησιν τῶν ἰδίων πεποιθήσεων, περιβαλλομένων συνήθως, καὶ ἐμφανιζομένων, ὑπὸ μορφῆν φιλοσοφικοῦ συστήματος.

*⁴ Τὰ Ἰνδικὰ θρησκευόμενα σχετιζόμενα ἀπολύτως μὲ τὸν σκοπὸν τῆς σημερινῆς μας διαλέξεως εἶνε ἀνάγκη δι' ὀλίγων νὰ ἐκθέσωμεν καὶ τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν, ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἀφ' ἧς ἐνεφανίσθησαν μέχρι σήμερον νὰ παρακολουθήσωμεν.

*⁵ Εἰς τὴν χώραν τοῦ μυστηρίου, τοῦ περιόρου καὶ μυστικοπαθοῦς λαοῦ, εἰς τὰς Ἰνδίας, ἡ θρησκεία ἤρχισε ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι μὲ φυσιολατρείαν. Ἡ λεγομένη θρησκεία Βεδικῆ. Ἐδημιούργησαν μυθολογίαν, ἡ ὁποία ἔχει ἀρ-

κετὰ τὰ κοινὰ μὲ τὴν ἐλληνικὴν μυθολογίαν.

*⁶ Ἀκολουθῶς, ἀνεπτύχθη ἡ θρησκεία τοῦ Βραχμανισμοῦ, εἶδος πανθεισμοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ σύμπαν εἶνε ἐξέλιξις ἐνὸς ἀρχικοῦ θεοῦ, καλουμένου ὁ Βράχμα, προσωπικοῦ Θεοῦ, ὅστις πάλιν προέρχεται ἐκ προηγουμένου, ἀπροσώπου τρόπον τινὰ, καλουμένου οὐδετέρου γένους τὸ Βράχμαν.

*⁷ Τῆς θρησκείας ταύτης ἐν τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων εἶνε ἡ μετεμψύχωσις, ἡ ἀκριβέστερον, ἡ μετεσάρκωσις. *⁸ Ὅτι δηλαδή, ἕκαστον ὄν, μετὰ θάνατον ἀναγεννᾶται, καὶ ἀκόμη, ὑπὸ συνθήκας καλλιτέρας ἢ χειρότερας, ἀναλόγως τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν ἔζησε. Ὑπὸ τύπον δηλ. ἀμοιβῆς διὰ τὰς καλὰς πράξεις καὶ τιμωρίας διὰ τὰς ἀδικήματα. Κάθε κατάστασις νέας ζωῆς εἶνε ἀμεσος συνέπεια τῆς προηγουμένης.

*⁹ Ἄλλο στοιχεῖον τῆς θρησκείας τοῦ Βραχμανισμοῦ, εἶνε ἡ περιοδικότης ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐκάστη περίοδος εἶνε μακρὰ σειρά ἐκατομμυρίων ἐτῶν.

*¹⁰ Δέχεται, δηλονότι ἡ θρησκεία αὕτη, ὅτι ἡ ἐξέλιξις τοῦ κόσμου ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων περιόδων, ἕκαστη τῶν ὁποίων περιλαμβάνει ἐκατομμύρια ἐτῶν.

*¹¹ Μία πάλιν σειρά περιόδων, ἀποτελεῖ μίαν ἡμέραν τοῦ Βράχμα(τοῦ προσωπικοῦ, δηλονότι Θεοῦ), μετὰ τὴν ἀπόροδον τῆς ὁποίας, καταστρέφεται ὁ κόσμος καὶ ἀναγεννᾶται ἐκ τοῦ Βράχμα.

*¹² Ἀφοῦ δὲ παρέλθουν ἕκατὸ ἔτη τοιούτων ἡμερῶν, ἀποροφᾶται καὶ ὁ προσωπικὸς Θεὸς εἰς τὸν ἀπρόσωπον καὶ ἀναγεννᾶται νέος τοιοῦτος, νέος Βράχμα, καὶ ἐπαναρχίζονται αἱ περίοδοι.

*¹³ Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ὄντων τὰ ὁποία ἐξῆλθον ἐκ τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀπειρία κατωτέρων Θεῶν, τῶν ὁποίων πολλοὶ, εἶνε ἐξέλιξις παλαιῶν Βεδικῶν Θεῶν.

*¹⁴ Σὺν τῷ χρόνῳ δύο ἐκ τῶν κατωτέρων θεῶν, ὁ Βισνοῦ καὶ ὁ Σίβα, ἐξυψώθησαν τόσοσιν εἰς τὴν λατρείαν, ὥστε

συνηνώθησαν πλέον εἰς τὸ πνεῦμα τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Βράχμα.

*¹⁵ Καὶ, ὁ μὲν Βράχμα θεωρεῖται ὡς δημιουργός, ὁ Βισνοῦ ὡς συντηρητής, καὶ ὁ Σίβα ὡς καταστροφεὺς.

*¹⁶ Ἡ μορφή αὕτη τοῦ Βραχμανισμοῦ καλεῖται ἐνίοτε Ἰνδουϊσμός.

*¹⁷ Οἱ θεοὶ οὗτοι δὲν στεροῦνται ἐρώτων, γάμων, ἀγώνων καὶ παντοίων ἄλλων θούλων. Περὶ αὐτῶν ὁμιλοῦν θανμασίως δύο μεγάλα ἔποποιῖαι, ἡ Μαχαβαράτα καὶ Ραμαγιάνα.

*¹⁸ Ἀλλὰ, οἱ δύο αὐτοὶ θεοὶ : Ὁ Βισνοῦ καὶ ὁ Σίβα ἐξυψώθησαν τόσοσιν, ὥστε, σχεδὸν ἐξετόπισαν τὸν Βράχμα.

*¹⁹ Καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη, οἱ Ἰνδοὶ κατανέμονται εἰς δύο θρησκευτικὰς αἰρέσεις, εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας : τοὺς λάτρεις τοῦ Βισνοῦ καὶ τοὺς λάτρεις τοῦ Σίβα.

*²⁰ Ὁ Βισνοῦ, θεὸς ἀγαθὸς καὶ φιλόνητος, κατὰ τὴν πίστιν τῶν, ἐπανειλημένως ἐνεσαρκώθη, εἴτε ὑπὸ μορφῆν ζώου, εἴτε ὑπὸ μορφῆν ἀνθρώπου, χάριν διαφόρων φιλονητορικῶν, πάντοτε σκοπῶν.

*²¹ Τελευταία ἐμφάνισις τοῦ Βισνοῦ ἦτο εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κρίσνα (πρόσωπον καὶ τοῦτο, ἐννοεῖται, μυθολογικόν). Περὶ τῶν μεταμορφώσεων τοῦ Βισνοῦ ὁμιλεῖ τὸ λαμπρότατον ἀπὸ ἀπόψεως ποιήσεως σύνθεμα : «Μπαγαβάτι — Γκιτὰ» μεταφρασθὲν διὰ τὴν ποιητικὴν τὸν ἄξιαν εἰς πλείστας τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

*²² Αὕτη εἶνε ἐν ὀλίγοις ἡ θρησκεία τοῦ Βραχμανισμοῦ.

*²³ Κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα π. Χ. ἀναφαίνεται νέα φιλοσοφικὴ θεωρία, Νέα θρησκεία. Εἰς νιδὸς ἡγεμόνος ὁ Σακιά-Μουνί, βλέπων τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ὁδύνην, παρητήθη τῶν ἀγαθῶν τῆς κοινωνικῆς του θέσεως, ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην, καὶ ἴδρυσεν ἰδίαν διδασκαλίαν, τὴν διδασκαλίαν τοῦ Βουδισμού :

*²⁴ Κατ' αὐτὴν, ἡ ὑπαρξίς τοῦ κόσμου ὁφείλεται εἰς ἐπιθυμίαν.

*²⁵ Ἀρχικὴ τις ἐπιθυμία, ἐπιθυμία ὑπάρξεως, ἧτις γεννᾷ τὴν αὐταπάτην «τὴν Μάγίαν» συνετεία τῆς ὁποίας νομίζομεν, ὅτι πράγματι ὑπάρχει κόσμος ἐξωτερικός, κόσμος ἀντικειμενικός.

*²⁶ Ἡ ὁδύνη κατ' αὐτὸν εἶνε συμφυῆς πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. Ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος θέλει ν' ἀπαλλαγῆ τῆς ὁδύνης καὶ τῶν ἀτελειῶτων μετεσάρκώσεων, πρέπει νὰ συντρίψῃ τὴν ῥίζαν τοῦ κακοῦ, τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν ταύτην.

*²⁷ Τοῦτο δὲ, μόνον διὰ μακρῶν ἀγῶνων καὶ ἐπὶ πολλὰς ζωὰς (ἀναγεννήσεως καὶ μετεσάρκώσεως) καὶ συνεχῶς προόδου κατορθοῦται, ὅτε ὁ ἄνθρωπος καθίσταται Βούδας. λέξις, ἡ ὁποία σημαίνει ὁ εἰδῶς, ὁ γνωρίζας.

*²⁸ Ὁ ἄνθρωπος καθίσταται τελειότατος. Εἰσέρχεται εἰς κατάστασιν ἀπολύτου ἀπαθείας, ἧτις καλεῖται Νιρβάνα.

*²⁹ Εἰς τὸν βαθμὸν αὐτὸν τῆς τελειοκαὶ τῆς ἀπολύτου ἀπαθείας, τῆς Νιρβάνας δηλονότι, ἔφθασε λοιπὸν πρῶτος ἐκ τῶν θνητῶν ὁ ἡγεμονόπαις αὐτὸς, ὁ Σακιά Μουνί, ἀπέκτησε τὴν Βούδην, τὴν γνῶσιν, ὅποτε καὶ κατέστη ὁ εἰδῶς, ὁ γνωρίζας, ἦτοι Βούδας.

*³⁰ Ἐως ὅτου ὁμοῦς γίνῃ κανεὶς Βούδας ἢ μπορεῖ καὶ βαθμοὺς κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων θεῶν νὰ διέλθῃ.

*³¹ Ὁ Σακιά Μουνί λοιπὸν, ἔφθασε τὸν ὑπερτατον βαθμὸν τοῦ Βούδα, ὅστις σημειωτέον, ἀποκτᾶται ἐν τῇ Γῆ.

*³² Ἀκολουθῶς, ἐδημιουργήθη πλήθος Βουδῶν. Ἀργότερον δὲ ἐγεννήθη ἡ ἰδέα, ὅτι πολλοὶ τούτων (ἀναμορφωταὶ τρόπον τινὰ) προέρχονται ἐκ τινῶν αὐθυπαρόκτων ἀρχικῶν Βουδῶν, Ἐνὸς τούτων ἐνσάρκωσις, ἡ ἀκριβέστερον ἐνσάρκωσις ἐνὸς κατωτέρου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ καὶ μάλιστα διηνεκῆς ἐνσάρκωσις, εἶνε ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βουδιστῶν τοῦ Θιβέτ, ὁ μέγας Λάμας, Νταλαϊλάμα. (Λάμα) σημαίνει ἱερεὺς.

*³³ Μόλις δὲ ἀποθάνει ὁ Νταλαϊλάμα, οἱ περὶ αὐτὸν ἱερεῖς, οἱ λάμα, σπεύδουν καὶ ἀναζητοῦν μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γεννηθέντων παι-

δίω να ἀνεύρουν ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν γνώμην τους, ἐνεσαρκώθη ὁ ἀναπληρωτὴς ἐνὸς ἀρχικοῦ αὐθυπάρκτου Βούδα, ἵνα ἀνακηρύξουν αὐτὸν Νταλαϊλάμα. Καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ παιδίου γίνεται ἐκ τινων ὀρισμένων δι' αὐτοὺς σημείων.

Αὐταῖ εἶνε ἐν συντομίᾳ αἱ κυριώτεροι ἰνδικαὶ θρησκείαι. Ὁ Βουδισμὸς, ὁ Βραχμανισμὸς, ὁ Ἰνδουισμὸς καὶ ὁ Βουδισμὸς.

* *

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐγένετο κίνησις ἐκ μέρους Ἰνδῶν, ἐχόντων εὐρωπαϊκὴν μόρφωσιν. πρὸς ἴδρυσιν παγκοσμίου τινὸς λατρείας στηριζομένης πάντως, ἐπὶ τῶν ἰνδικῶν τοιούτων. Κατ' αὐτοὺς ὅλαι αἱ θρησκείαι τοῦ κόσμου περιέχουν ἀλήθειάν τινα, ἀποειλοῦσαι ἐκφάνσεις ἀρχικῶν τινῶν ἐννοιῶν, προσηρμοσμένων εἰς τὸ πνεῦμα διαφόρων λαῶν.

Ἡ θρησκεία αὕτη ἐκλήθη Βραμῆισμός, ἐκ τῆς λέξεως Βράμα, ἣτις σημαίνει τὸ θεῖον.

Κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἐκινήθησαν καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς λεγομένης Θεοσοφίας, συστήματός τινος φιλοσοφικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ, στηριζομένου κυρίως ἐπὶ τῶν ἰνδικῶν θρησκευμάτων καὶ φιλοσοφῶν, δεχομένου πανθεισμὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ κόσμος εἶνε ἐξέλιξις Θεοῦ, καὶ μετενσάρκωσις.

Κυρίως, ἀφ' ὅτου ἡ Ρωσσίς Ἑλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ, γνωστὴ προπαγανδίστρια, σοσιαλίστρια, ὄργανον μετέπειτα Ρώσων ἀναρχικῶν, διαμείνασα ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰς Ἰνδίας, ἰσχυρίσθη, ὅτι ἐπεκοινώνησεν ἐκεῖ μετὰ τινων σοφῶν, οἵτινες ζῶντες ἐν ἀποκέντρῳ καὶ μυστηριώδει τόπῳ, διευθύνουσι τὰ τοῦ κόσμου διὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐν γένει. Οὗτοι εἶνε οἱ Μαχατμᾶ (δηλ. αἱ μεγάλαι ψυχαί, τὰ μεγάλα πνεύματα).

Ἡ Μπλαβάτσκυ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς Θεοσοφίας εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην,

μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Ὀλκωτ, πρὸ πενήκοντα περίπου ἐτῶν.

Κατὰ τὴν Θεοσοφίαν, ὅλαι αἱ θρησκείαι εἶνε διάφοροι μορφαὶ μιᾶς ἀρχικῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία ἄλλοῦ μὲν διεφθάρη, ἄλλοῦ δὲ παρυσιάσθη ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ ὑπὸ διαφόρων ἰδρυτῶν (διαφόρων θρησκειῶν) τῶν ὁποίων καθαρώτερον μορφὴ μετεδίδοτο διὰ τῶν μυστηρίων (τῶν Ἑλευσινίων, τῆς Ἰσιδος, τῶν Καβήρων κλπ.)

Οἱ Θεόσοφοι, λοιπὸν, ἰσχυρίζονται, ὅτι διαδίδουν τὴν καθαρώτεραν καὶ τελειότεραν μορφήν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς. Ὅτι, ἐπειδὴ ἀπευθύνεται εἰς μορφωμένην, εἰς μᾶλλον προηγμένην ἀνθρωπότητα, θὰ μᾶς δώσῃ μορφήν τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς διδασκαλίας μᾶλλον προσηρμοσμένης εἰς τὸν σημερινὸν πολιτισμὸν.

Τὴν Μπλαβάτσκυ διεδέχθη ἡ Ἀγγλὶς κυρία Ἄννα Μπέζαντ, ἡ ὁποία καὶ ἀνέπτυξε τὴν διδασκαλίαν τῆς Μπλαβάτσκυ. Ἐκ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐγεννήθη ἡ λεγομένη «Θεοσοφικὴ Ἐταιρεία» διαδεδομένη ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν κ. Μπέζαντ τὰς ἀρχὰς τῆς Θεοσοφίας ἠσπάσθη καὶ ἡ Κατερίνα Τίνλεϋ, ἰδρύσασα ἰδίαν φιλοσοφικὴν σχολὴν εἰς τὴν Καλιφορνίαν τῆς Ἀμερικῆς, ὑφισταμένην καὶ λειτουργοῦσαν μέχρι σήμερον, καὶ ἀριθμοῦσαν ἀρχετοὺς ὀπαδοὺς, ὅπως ἀσχετον πρὸς τὴν Θεοσοφικὴν ἑταιρείαν. Ἡ Τίνλεϋ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς φυσικὰ, δίστανται ἐντελῶς πρὸς τὴν κ. Μπέζαντ καὶ τοὺς ὁμοφρονούντας πρὸς αὐτὴν, διαφωνοῦντες εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς διδασκαλίας τῆς κ. Μπέζαντ, κυρίως δὲ, ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Μεσσίου Κρισναμούρτι περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ὁμιλήσωμεν.

Ἡ Τίνλεϋ κατέχεται ἀκόμη καὶ ὑπὸ ἄλλης ἰδεολογίας, νὰ συστήσῃ μίαν πολιτείαν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ Θεοσοφία, λοιπὸν, ἐφόσον πα-

ραδέχεται ὅτι ὅλαι αἱ θρησκείαι εἶνε μορφαὶ μιᾶς διδασκαλίας, παραλαμβάνει θεωρίας καὶ δοξασίας ἀπὸ τὴν μίαν, ἐκλέγει ἀπὸ τὴν ἄλλην, τοῦτο ἀπορρίπτει καὶ ἐκεῖνο ἀποδέχεται, ἀναλόγως τῶν ἀντιλήψεων καὶ τῶν προσωπικῶν πεποιθήσεων τῶν ἡγητόρων τῆς. Θέλουν νὰ συγχωνεύσουν τὰς θρησκείας μὲ βάσιν πάντοτε τὰ ἰνδικὰ θρησκευματα. Οὕτω, συγχωνεύουν τὸν Βραχμανισμὸν μὲ τὸν Βουδισμὸν.

Ἀπὸ τὸν Βραχμανισμὸν παραλαμβάνουν τὸν πανθεισμὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον, καθὼς εἶπομεν, ὁ κόσμος εἶνε ἐξέλιξις Θεοῦ, ὡς καὶ τὴν μετενσάρκωσιν. Ὅτι δηλ. ἕκαστον ἄτομον ἀναγεννᾶται, ὑπὸ συνθήκῃς καλλιτέρας ἢ χειρότερας, ἀναλόγως τῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν ἔζησε, καὶ ὅτι πρόκειται περὶ ἀμοιβῆς τρόπον τινὰ διὰ τὰς καλὰς πράξεις, καὶ τιμωρίας διὰ τὰς κακὰς. Τοῦτο οἱ θεόσοφοι ἀποκαλοῦν «Κάρμα» ἢ ὁ νόμος τοῦ αἰτιατοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὴν δοξασίαν τῆς μετενσάρκωσης ὁ Θεὸς Βισνοῦ, τῆς θρησκείας τοῦ Βραχμανισμοῦ, ἐνσαρκώθεις κατ' ἐπανάληψιν ὑπὸ μορφῆν ἀνθρώπου καὶ ζῶου ἀκόμη, ἐνεσαρκώθη τελευταῖον εἰς τὴν μορφήν τοῦ Κρίσνα. Ὁ Κρίσνα, λοιπὸν, εἶνε κατὰ τὸν Βραχμανισμὸν, ἡ τελευταία ἐνσάρκωσις τοῦ θεοῦ Βισνοῦ. (Σημειωτέον, ὅτι πρόκειται περὶ μυθολογικοῦ προσώπου).

Οἱ θεόσοφοι παραδέχονται τὴν ἐξακολούθησιν τῶν μετενσαρκώσεων τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, δεχόμενοι, ὅτι ὁ Βούδας ἦτο νέα ἐμφάνισις τοῦ θεοῦ Βισνοῦ. Καὶ οὕτω ἐπιτυγχάνεται ἡ συγχώνεσις τῶν δύο θρησκειῶν τοῦ Βραχμανισμοῦ καὶ τοῦ Βουδισμοῦ.

Καὶ ἕως ἐδῶ τὸ πρᾶγμα, δι' ἡμᾶς τοῦλάχιστον, εἶνε ἄνευ σημασίας, καθεὶς ἢμπορεῖ νὰ σκέπτεται ὅπως νομίζῃ. Ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν, καὶ θέλουσιν τὸν θεὸν Βισνοῦ τὸν ἀνεφανισθέντα εἰς τὸν Κρίσνα καὶ τὸν Βούδαν, ἐμφανίζομενον, οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ, καὶ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ.

Συγχώνεσις, λοιπὸν, καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ ἄνθρωποι μὲ πᾶσαν εὐκολίαν καὶ ἄνεσιν δογματίζουσι, συγχωνεύουσι καὶ τὰ πάντα συγγέουν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ φαίνεται, ὅτι δὲν ἱκανοποιεῖ τοὺς θεοσόφους. Ἰσχυρίζονται ὅτι αὕτη δὲν εἶνε τελεία.

Καὶ ἡ κ. Ἄννα Μπέζαντ, ἀφοῦ διήλθε πολλὰ συστήματα, ζηματίσασα ἐπαναστάτις, σοσιαλίστρια, ριζοσπάστρια, μεταρρυθμιστρια ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀνεκάλυψε ἐν τέλει, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε τελεία, καὶ ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ. Μὴ δυναμένη δέ, ἀτυχῶς, νὰ διακηρύξῃ ἑαυτὴν ὡς ἐξέλιξιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ μὴ τολμῶσα νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ἄρρενα, παρέχουσα ἴσως εὐκαιρίαν εἰς νέον συγγραφέα νὰ μᾶς δώσῃ τὴν δευτέραν ἀπίσσαν Ἰωάνναν, ἀπεφάσισε, διὰ τὸ ἀσφαλῆστερον, νὰ ἀνεύρῃ νέον τινὰ, τὸν ὁποῖον νὰ παρουσιάσῃ εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ὡς νέαν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ. Τὸ πρᾶγμα, ἐννοεῖται, δὲν ἦτο καὶ πολὺ δύσκολον. Εἶπε καὶ ἐγένετο. Κατὰ Μπέζαντ, ὁ θεὸς ὑποχρεοῦται καὶ πάλιν νὰ ἐνσαρκωθῇ. Ἐκστρατεύει, λοιπὸν, εἰς τὰς Ἰνδίας, καὶ ἀπὸ τι χωρίον παρὰ τὴν πόλιν Ἄντιαρ, παραλαμβάνει βρέφος τι, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τὸ παρουσιάσῃ ὡς νέαν ἐξέλιξιν θεοῦ. Τὸ Βράμα τὸ θεῖον, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ παιδίου αὐτοῦ, πλέον ὅμως προηγμένον καὶ πλέον ἐξειλιγμένον. Ἐπανεσάρκωσις τοῦ θεοῦ Βισνοῦ, ὅστις εἶχεν ἤδη ἐνσαρκωθῆ κατὰ τὴν Θεοσοφίαν ὡς Κρίσνα, ὡς Βούδας, ὡς Ἰησοῦς. Τὸ αὐτὸ πνεῦμα δι' ὅλων αὐτῶν. Ἀλλὰ, διατὶ τάχα ὄχι καὶ ὡς Μωάμεθ; Διὰ νὰ κάμῃ δὲ περισσότερον πιστευτὸν εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τῆς ἡ κ. Μπέζαντ, ὅτι τὸ παιδίον αὐτὸ εἶνε ὁ ἐρχόμενος, ὁ μέγας Ἀναμορφωτὴς καὶ ἐκπαιδευτὴς τῆς ἀνθρωπότητος, περὶ τὴν ἀνεύρεσίν του συνεδύασε διάφορα φαινόμενα, παρόμοια ἐκείνων, ἅτινα ἐνεφανίσθησαν καὶ κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χρι-

στοῦ. Οὕτω, ἰσχυρίσθη, ὅτι εἶδε εἰς τὸ στερέωμα λαμπρὸν ἀστέρα ἄνωθεν ἀκριβῶς τῆς οἰκίας τοῦ βρέφους. Διὰ τὴν δὲ δυνηθῆναι καθεὶς νὰ ἰδῆ τὸν ἀστέρα ἐκεῖνον, κατὰ τὴν κ. Μπέζαντ, ἐπρεπε νὰ ἔχη ἐντελῆ ἀγγείαν, ἀγνόητα παρθένου. Πλὴν, ἡ κυρία Μπέζαντ, καίπερ λαβοῦσα μέχρι τότε τρεῖς νομίμους συζύγους, δὲν ἠμποδίσθη ἐν τούτοις, νὰ ἰδῆ ἐκεῖνη τὸν ἀστέρα...

Καὶ τὸ βρέφος παραληφθὲν ἐνεδυναμῶτο καὶ ἐκραταιώτο ἐν πνεύματι καὶ ἀρεσκείᾳ Ἐννὶ Μπέζαντ. Παιδιόθεν ἐδιδάχθη ὅτι εἶνε μέγας ἀνθρώπος. Καὶ εἰς τὸν νέον αὐτὸν ἐδόθη τὸ ὄνομα Κρισναμοῦρτι, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἡ μορφή τοῦ Κρίσνα. Ὁ Κρίσνα, καθὼς εἶπομεν, κατὰ τὴν θρησκείαν τοῦ Βραχμάνισμου εἶνε ἡ τελευταία ἐνσάρκωσις τοῦ θεοῦ Βισνοῦ. Καί, ἐπειδὴ ὁ Κρίσνα εἶνε μυθολογικὸν πρόσωπον, ἀξιόλογα ἠμποροῦμε νὰ συντακίσωμε τὸν Κρίσνα καὶ τὸν Βισνοῦ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θεότητα. Αὐτὸ τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Βούδαν, εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τώρα ἐμφανίζεται εἰς τὸν νέον αὐτὸν, τὸν Κρισναμοῦρτι, τὸν ἔχοντα δηλονότι μορφήν τοῦ Κρίσνα, θεόμορφον ἀκριβέστερον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν.

Ἐν ἀρχῇ ἡ Θεοσοφία ἤρχισε μὲ τὸ πρόσχημα τῆς καθαρῶς φιλοσοφίας, πλὴν δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποκαλυφθῆ ἡ θρησκευτικὴ κατεύθυνσις. Ἐξεδηλώθη εἰς θρήσκευμα. Δι' ὃ καὶ ὁ Κρισναμοῦρτι διορίζεται ἀπὸ τὴν κ. Μπέζαντ «Μεσσίας», ὁ δὲ Κάρολος Λετυπῆτος χρίζεται εἰς ἀρχιερέα καὶ ἡ κ. Μπέζαντ ὑπεράνω ὄλων, αὐτὴ, ἡ θεία ἐπίνευσις, κανονίζουσα καὶ διέπουσα τὰ πάντα τῆς Θεοσοφικῆς ἐταιρείας. Εἰς οὐδένα ἔχει νὰ δώσῃ τὸν λόγον. Ὅταν δὲ κάποτε ἐχρησιάσθη χροῖματα, καὶ μάλιστα μέγα πᾶσιν, ἀπύθνηνε ἐγκύκλιον πρὸς πάντας τοὺς πιστοὺς ζητοῦσα τὴν προσφορὰν τῶν, μὲ τὴν αὐστηρὰν παρατήρησιν: «Ὅστις ἠθελέ ποτε ζητήσῃ τὸν λόγον τῆς διαθέσεως τῶν χρομάτων,

γὰν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸ βιβλίον, πρῶτον ἔργον ἐνὸς νεωτέρου ἀδελφοῦ, νέου τῷ ὄντι κατὰ τὸ σῶμα, ὄχι ὅμως τὴν ψυχὴν...».

Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀναπτύσσονται ἰδέαι οὐδαιμῖαν σχεδὸν ἔχουσαι πρωτοτυπίαν, καὶ ὅστις τῶν ὁπαδῶν δὲν συμφωνεῖ πρὸς ταύτας, λέγει ὁ συγγραφεὺς, σημαίνει, ὅτι ἡ σκέψις τῶν δὲν εἶνε ὀρθή. Διότι ἡ σκέψις τοῦ διδασκάλου, τοῦ θεοῦ δηλονότι, καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ γράφοντος Κρισναμοῦρτι, εἶνε τελεία. Ἀφοῦ οὗτος γνωρίζει τὸ πᾶν.

Καί, ἐνῶ δὲν παραδέχονται τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς τελείαν, διότι τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ δὲν εἶχε ἀκόμη καὶ αὐτὸ ἐξελιχθῆ... εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ γράφουν: «Ἡ σπουδαιότερα πασῶν τῶν ἀρετῶν εἶνε ἡ ἀγάπη». Μᾶς ὑπεγράωσαν... Τὸ βασικόν, τὸ θεμελιώδες κήρυγμα τοῦ χριστιανισμοῦ παραλαμβάνουν ὡς οὐσιώδη ἀρχὴν τῆς Θεοσοφίας. Τὸ δελέασμα. Τὴν μεγάλην, τὴν ἐξυψωτικὴν, τὴν ἀσύγκριτον καὶ ἀπρόσβλητον διδασκαλίαν τοῦ θεανθρώπου, παραλαμβάνουν καὶ ἐκεῖνοι, διὰ τὴν μᾶς κάμουν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ὅπερ ἐξακολουθεῖ, τὸ ἴδιον, νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὸν νέον αὐτόν.

Ἐν ἀρχῇ ἡ Θεοσοφία ἤρχισε μὲ τὸ πρόσχημα τῆς καθαρῶς φιλοσοφίας, πλὴν δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποκαλυφθῆ ἡ θρησκευτικὴ κατεύθυνσις. Ἐξεδηλώθη εἰς θρήσκευμα. Δι' ὃ καὶ ὁ Κρισναμοῦρτι διορίζεται ἀπὸ τὴν κ. Μπέζαντ «Μεσσίας», ὁ δὲ Κάρολος Λετυπῆτος χρίζεται εἰς ἀρχιερέα καὶ ἡ κ. Μπέζαντ ὑπεράνω ὄλων, αὐτὴ, ἡ θεία ἐπίνευσις, κανονίζουσα καὶ διέπουσα τὰ πάντα τῆς Θεοσοφικῆς ἐταιρείας. Εἰς οὐδένα ἔχει νὰ δώσῃ τὸν λόγον. Ὅταν δὲ κάποτε ἐχρησιάσθη χροῖματα, καὶ μάλιστα μέγα πᾶσιν, ἀπύθνηνε ἐγκύκλιον πρὸς πάντας τοὺς πιστοὺς ζητοῦσα τὴν προσφορὰν τῶν, μὲ τὴν αὐστηρὰν παρατήρησιν: «Ὅστις ἠθελέ ποτε ζητήσῃ τὸν λόγον τῆς διαθέσεως τῶν χρομάτων,

παρακαλεῖται νὰ μὴν ἀποστείλῃ».

Ὁ νέος θεός, βλέπετε, ἔχει πολλὰς δαπάνας: Ταξείδια καὶ περιοδεῖαι. Ἀεροπλάνα καὶ λιμουζῖναι. Διαμοναί, τέφραι καὶ ἀπολαύσεις, λαμπραὶ περιβολαί, μεταξωτοὶ χιτῶνες καὶ ἐν γένει καλλωπισμοί. Ὑψηροεῖαι, δούλοι καὶ παραδούλοι, γραμματεῖς καὶ ἐπιτελεία. Καὶ ὁ Κρισναμοῦρτι, ἀπολαύων τῶν πάντων ἀγαθῶν καὶ μὴ αἰσθανόμενος, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν ἔλλειψιν χρημάτων, διακηρύσσει εἰς τὰ διδάγματά του, ὅτι ὁ πλοῦτος δὲν χρειάζεται... Βεβαίως, ἐφόσον ὑπάρχει, δὲν χρειάζεται...

* *

Ἀφ' ἧς ὅμως ἡ Θεοσοφικὴ ἐταιρεία ἔλαβε χαρακτηριστὰ θρησκευτικόν, ἐπόμενον ἦτο νὰ γεννηθοῦν καὶ ἀντιρρήσεις, καὶ πολλὰ τῶν μελῶν νὰ διαφωνήσουν ὡς πρὸς τὰ προβλεπόμενα. Καὶ ἤδη, ὑπάρχοντι θεόσοφοι διαφωνοῦντες ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ νέου θεοῦ. Φιλοδοξοῦντες ἴσως, καὶ ἀναμένοντες, ἡ εὐνοια τοῦ θεοῦ νὰ ἐπισκιάσῃ μέλος τῆς ἰδίας οἰκογενείας ἐκάστου...

* *

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπὸ τὸν ἀνεκτικὸν αὐτῆς οὐρανόν, ὅπου κάθε ἰδέα εὐρίσκει ὁπαδούς, εἶρε καὶ ἡ Θεοσοφία τοὺς ἰδικούς της. Ἐν Κερκύρα τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1876, ἰδρύθη στοὰ Θεοσοφικὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἰονικὴ». Πλὴν, τοσαύτη ἦτο ἡ πίστις τῶν ὁπαδῶν, ὥστε εὐθύς ἅμα τῷ θανάτῳ τῶν δύο ἰδρυτῶν τῆς στοᾶς Σοκόλη καὶ Πασχάλη, ἡ Θεοσοφικὴ αὐτὴ στοὰ εὐθύς ἐξέλιπε.

Ἐν Ἀθήναις ἡ Θεοσοφικὴ κίνησις ἤρχισε πρὸ 17 περιῶπων ἐτῶν.

Πρώτη ἀπόστολος, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἡ Ἐλβετίς, κυρία Ζουβέ, ἥτις ἐδίδαξεν εἰς μικτὸν κύκλον, εἰς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καί, ἀφοῦ ἐμύησε εἰς τὰ τῆς καθόλου Θεοσοφίας γνωστὸν ἐπιστήμονα, ἀνεχώρησε, ἀναθέσασα εἰς αὐ-

τὸν τὴν περαιτέρω διδασκαλίαν, εἰς τὴν συσταθεῖσαν τότε τὸ πρῶτον στοᾶν ὁ «Ἐριῆς». Πλὴν, πρόεδρος καὶ διδάσκαλος τῆς στοᾶς, κατανοήσας τὴν πλάνην του, ἀπεχώρησεν ὀλίγον βραδύτερον, διαλυθείσης εὐθύς καὶ τῆς στοᾶς. Μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν εὐγενῆς κυρία ἔφερε Ἀμερικανίδα, κάτοχον τῆς Θεοσοφίας, εἰς τὴν ὁποίαν παρεῖχε πᾶσαν εὐμάρειαν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ διδάξῃ τὴν Θεοσοφίαν εἰς κύκλον ἀποκλειστικῶς κυριῶν. Ἀλλά, κακὸς δαίμων, ὁ τότε δεῦς πολιτικὸς διχασμός, διέλυσε καὶ τὴν ομάδα ἐκείνην.

Αἱ ἀρχαὶ τῆς Θεοσοφίας δὲν ἦνθεξαν νὰ συγκρατήσουν τὰς Θεοσόφους κυρίας τοῦ κομματικῶ πάθους καὶ εἰς τινα συνεδρίασιν, τὴν καὶ τελευταίαν, ἐξεροράγη θύελλα παθῶν καὶ ἀντεγκλήσεων.

Εἰς μάτην ἡ Ἀμερικανὶς Θεοσοφὸς ἐκήρυσσε τὸ δόγμα τῆς «Ἀδελφότητος» καὶ πρὸ τῆς ἐπιμόνου καὶ ζωηρᾶς διαμάχης τῶν ὁπαδῶν, κινδυνεύουσα καὶ ἡ ἰδία νὰ ἐμπλακῆ, παρασυρομένη ὑπὸ τοῦ γενικῶ ἄλλου, σωφρόνως πράττουσα, ὡχετο ἀπιούσα.

Καὶ οὕτω, ἔληξεν ἀδόξως καὶ ἡ περίοδος αὕτη.

Βραδύτερον, νέαι προσπάθειαι καταβάλλονται ὑπὸ τινῶν Θεοσόφων πρὸς σύμπηξιν νέας ομάδος, καὶ οὕτω, συνιστάται ἡ στοὰ τοῦ «Ἀπόλλωνος». Πρόεδρος αὐτῆς ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας. Ἀλλά, καὶ ὁ πρόεδρος οὗτος, ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος, ἀντιληφθεὶς τὸ πεπλανημένον καὶ σφαλερὸν τῶν ἰδεῶν τῆς Θεοσοφίας, ἀπεχώρησε τῆς ἐταιρείας, διαλυθείσης καὶ πάλιν τῆς στοᾶς ἐκείνης.

Νέοι μῦστα καὶ νέοι ὁπαδοὶ τῆς Θεοσοφίας ἰδρύουν ἀργότερον νέας στοᾶς, αἵτινες λειτουργοῦν μέχρι σήμερον τὴν στοᾶν τοῦ «Πλάτωνος» τῆς «Μπλαβάτσκι — Ὀλκώττ», τοῦ «Ὀρφέως», τῆς «Ἀθηνᾶς», τῆς ὁποίας τὰ μέλη εἶνε ἀποκλειστικῶς γυναῖκες, καὶ

τοῦ «Πυθαγόρα» εἰς τὸν Πειραιᾶ. *
Δὲν δυνάμεθα νὰ προῖδωμεν τὸ μέλλον τῶν στοῶν τούτων, ἀλλὰ, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψει μας τὴν τύχην τῶν προηγουμένων, δὲν νομίζομεν, ὅτι καὶ διαφοροετικὴ τύχη θέλει ἀναμείνει, τὰς ἤδη λειτουργούσας.

Σκοπὸς μιᾶς διαλέξεως δὲν εἶνε βεβαίως, εὐθὺς νὰ ἐξετάζη καὶ νὰ διεξονυχίση ζητήματα. Θὰ ἀπτητεῖτο σειρά διμυλιῶν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν δυνάμεθα λεπτομερῶς νὰ ἐξετάσωμεν καὶ νὰ παρουσιάσωμεν τὰ ὑπὸ τῶν θεοσόφων κηρουσόμενα. Ἀπλῶς ὀλίγα τινα θὰ εἴπωμεν, διὰ νὰ λάβετε κάποιαν ιδέαν τῶν διδαγμάτων τῆς θεοσοφίας. Καὶ ἴον) Δὲν πρέπει νὰ θεωρῆς, ὅτι μία ιδέα εἶνε ἀκριβής, διότι πολλοὶ ἄλλοι τὴν παραδέχονται, οὔτε διότι ἐπιστεύθη ἐπὶ αἰῶνας ὡς ἀκριβής. (Τρόπος πρὸς καταπολέμησιν τῶν θρησκευτῶν). Τοιοῦτοτρόπως, πᾶσα ἄλλη θρησκεία καταβαραθροῦται, ἀφανίζεται. Ἄλλὰ, (νὰ ἔχωμε καὶ τὸ νοῦ μας) εἰάν ἡ σκέψις σου δὲν εἶνε σύμφωνος μετὰ τὴν τοῦ διδασκάλου (τοῦ Κρισναμουῦρι, βέβαια, ἢ ἀκριβέστερον τῆς κ. Μπέζαντ) σημαίνει, ὅτι ἡ σκέψις σου δὲν εἶνε ὀρθή. Πρέπει νὰ τὴν μεταβάλης. (Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃς ἄλλην γνώμην). Διότι ἡ σκέψις τοῦ διδασκάλου εἶνε τελεία.

2ον) Ἡ ἀλήθεια τῆς διδασκαλίας τῆς θεοσοφίας εἶνε τόσον ὑψηλὴ καὶ τόσον βαθεῖα, ὥστε ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια νὰ μὴ δύναται νὰ συλλάβῃ ἐξ ὀλοκλήρου. Ὅσοι τῶν ὀπαδῶν δὲν ἐννοοῦν πολλὰ πράγματα, καὶ ἀσφαλῶς θὰ εἶνε ἡ ὀλότης, ἐξαιρέσει ὀλίγων, οἵτινες διευθύνουν τὰ τῆς ἐταιρείας, πληροφοροῦνται νὰ μὴ ζητήσουν νὰ μάθουν περισσότερα, διότι ἀπλούστατα, δὲν ἔχουν νὰ μάθουν....

* Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἰδρῶθη καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μπενέ—Μπερίθ.»

Ἡ ἀληθὴς διδασκαλία εἶνε βαθεῖα καὶ ἀκατανόητος.

Ἄλλα διδάγματα τῆς θεοσοφίας ἔχουν ληφθῆ ἐκ τε τῆς ἀρχαίας σοφίας καὶ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Αἴφνης: Νὰ σκέπτεσαι καλῶς προτοῦ ὀμιλήσης. Τὸ γνωστὸν μὴ προτρεχέτω ἢ γλώσσα τῆς διανοίας. Πρᾶγμα, ὅπερ οὐδέποτε ὅμως, ἐφαρμόζει ὁ ἀρχηγὸς καὶ διδάσκαλος Κρισναμουῦρι. Ἴσως, μὴ ὑπαοχούσης τῆς δευτέρας.

—Πρέπει νὰ πράττῃς τὸ καλὸν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸ καλόν.

—Νὰ μὴ εἶσαι ὑπερήφανος.

—Νὰ μὴ ὀργίζεσαι.

—Αἱ σκέψεις σου νὰ συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ πρᾶξεων.

Πάντα ταῦτα γνωστὰ διδάγματα τῆς Χριστιανωσύνης. Καὶ, ἐνῶ ταῦτα διδάσκοντες, οὐδόλως ἀναφέρουν τὸν Χριστιανισμόν, προκειμένου νὰ στηρίξουν ιδέας τῶν σαθρῶν καὶ πεπαλαιωμένων, ὀχυροῦνται ὀπισθεν τῆς Π. Γραφῆς, μνημονεύοντες ὀρισμένας αὐτῆς φράσεις.

Πλὴν, αἱ φράσεις αὗται, ἢ λαμβάνονται μεμονωμένως, χωρὶς τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα, τὰ ὁποῖα ἐν συνόλῳ παρέχουν ἐνότητα διὰ τὴν ἐξήγησιν, ἢ στρεβλοῦνται καὶ διαστρέφεται ἢ ἐννοια αὐτῶν, πρὸς ἰδίαν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀπώλειαν.

Αἴφνης: Οἱ θεόσοφοι ἔχουν καὶ κρυφὴν μυστικὴν διδασκαλίαν. Σᾶς λέγουν, λοιπὸν, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε τοιαύτην: Δὲν εἶπε, ἰσχυρίζονται, «Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ἐμπροσθεν τῶν χοίρων:»

Ἐξήγησις κατὰ τὸ συμφέρον. Εἰς πάντας εἶνε γνωστὸν (πλὴν φαίνεται τῶν θεοσόφων), ὅτι ὁ Ἰησοῦς διὰ τῶν λόγων τοῦ αὐτῶν ἔλεγε: Μὴ προσφέρετε τὴν διδασκαλίαν εἰς τοὺς πεπορωμένους, ἵνα μὴ βεβηλώσωσι, τρόπον τινὰ, τὴν διδασκαλίαν διὰ τοῦ ἐμπαιγμοῦ.

Ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος διεκήρυξεν: «οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐ-

τὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλὰ ἐπὶ τὴν λύχνον καὶ λάμπει πᾶσιν» φέρεται ὑπὸ τῶν θεοσόφων, ὡς ἔχων κρυφὴν διδασκαλίαν.

Διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν δοξασίαν τῆς μετεμψυχώσεως ἢ μετενσαρκώσεως διατείνονται, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς παρεδέχθη αὐτήν.

Ἴδου: Ὁμιλῶν, σᾶς λέγουν, ὁ Χριστὸς περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, λέγει, ὅτι οὗτος ἦτο ὁ Ἡλίας μετενσαρκωμένος (τὸ μετενσαρκωμένος ἐννοεῖται, εἶνε ἐντελῶς προσθήκη τῶν θεοσόφων). Ἄλλὰ, λεπτολογία καὶ λεπτομερεια ἄνευ σημασίας...

Ὁ Χριστὸς πράγματι λέγει: Ἡλίας ἤδη ἦλθε (ἐννοῶν τὸν Ἰωάννην) καὶ οὐκ' ἐπέγνωκαν αὐτόν;

Εἴπομεν, ὅτι λαμβάνουν τὰς φράσεις μεμονωμένας, χωρὶς καμμίαν σύνδεσιν.

Ὅπως ὑπάρχουν οἱ ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ Γραφή λέγει: «Οὐκ' ἔστι Θεὸς», ἐνῶ πρόκειται περὶ ἄφρονος εἰπόντος «Οὐκ' ἔστι Θεός». Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Ἰωάννης εἶνε Ἡλίας μετενσαρκωμένος. Ἡ φράσις τοῦ Χριστοῦ «Ἡλίας ἤδη ἦλθε» εἶνε ἐντελῶς σύμφωνος πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου λεχθέντα πρὸς τὸν Ζαχαρίαν «Ὅτι ὁ ἐκ τῆς Ἐλισάβετ γεννηθήσόμενος ἔσται ἄλλος Ἡλίας, διότι ἔξει τὴν δύναμιν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀποστολὴν Ἠλιοῦ. Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλιοῦ» ἀναφέρει ὁ Ἐυαγγελιστής.

Εἶνε ἄλλως τε γνωστὸν, ὅτι ἡ Γραφή συνειθίζει ν' ἀποδίδῃ τὰ αὐτὰ ὀνόματα εἰς ἀνδρας ἔχοντας τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν αὐτὴν ἀποστολήν.

Ἄλλὰ, δίδουν οἷαν ἐξήγησιν θέλουν, πρὸς παραπλάνησιν τῶν πολλῶν. Ἐάν πράγματι ὁ Χριστὸς παρεδέχετο τὴν μετενσαρκωσιν, κατὰ τὴν Κρίσιν, τὴν ὁποῖαν διεκήρυξε, ἢ ψυχὴ πῶς θὰ κριθῆ; Ἐν τίνι σώματι; Ἐν τῷ πρώτῳ ἢ ἐν τῷ δευτέρῳ, ἐν τῷ δευτέρῳ ἢ ἐν τῷ τρίτῳ; Καὶ ὁ ἄφρων πλούσιος τοῦ

Ευαγγελίου, θὰ ἠδιαφόρει καὶ ἐκεῖνος διὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον, ἐφ' ὅσον, ἐπενεσσαρκούμενος θὰ εἶχε καιρὸν νὰ διορθωθῆ καὶ ἐξαγνισθῆ ἐν τῇ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ζωῇ, καὶ εἰάν παραδεχθῶμεν, ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν θὰ τὸν παρηκολούθη ὁ νόμος τοῦ αἰτιατοῦ (τὸ Κάσμα τῶν Θεοσόφων). Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀστεῖον συζητήσεως. Διὰ νὰ ἰδῆτε δέ, γενικώτερον, ὁποῖα κακὴ χρῆσις γίνεται μεμονωμένων φράσεων κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν Γραφῶν, θὰ σᾶς ἀναφέρω τὸ ἑξῆς:

Τελευταίως, Γάλλος τις ἰατρός ὁ Πῶλ Νουρὶ, εἰς ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν «Διεθνὴς εἰκονογραφημένη ἰατρικὴ» διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ιδέας του, λέγει, ὅτι καὶ ὁ Ἡσαΐας συμβουλεύει: «Φάγωμεν καὶ πίωμεν, διότι αὔριον ἀποθνήσκομεν». Πράγματι ὁ Ἡσαΐας ἀναφέρει τοῦτο καὶ ὄχι συμβουλεύει, ἀλλὰ ἰδοὺ πῶς:

«Κ' ἐκάλεσε κύριος Σαβαῶθ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κλαθμόν καὶ κοπετόν. Αὐτοὶ δὲ ἐποιήσαντο εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίαμα, σφάζοντες μόσχους καὶ θύοντες πρόβατα, ὥστε φαγεῖν κρέας καὶ πιεῖν οἶνον λέγοντες: φάγωμεν καὶ πίωμεν αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν».

Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ἀξιόλογος κυρία Μπέζαντ, ἥτις ἀναφέρει τὰ προλεχθέντα εἰς σχετικὰ τῆς βιβλίου, καταφεύγει εἰς βεβιασμένας ἐρμηνείας, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της, διὰ νὰ στηρίξῃ ἰδίας δοξασίας καὶ ἀντιλήψεις.

Ἀτυχῶς δέ, ὑπάρχουν πάντοτε ἀνθρώποι ἐτοιμοὶ νὰ παραδεχθῶν καὶ νὰ πιστεύσουν οἰανδήποτε δογματικῶς ἐξαγγελωμένην θεωρίαν. Καὶ δὲν εἶναι φαίνεται, καθόλου δύσκολον νὰ ἐπιτύχῃ τις τοῦ σκοποῦ του, ἀρκεῖ νὰ λέγῃ σοβαρῶς, ἔστω καὶ ἀνοησίας, πολλὰ τῶν ὀπείων ὡς ἀναπόδεκτοι σᾶς ἀπαλλάσσουν καὶ τοῦ κόπου νὰ τὰς κατανοήσετε καὶ τὰς ἀποδείξετε.

Ἡ Θεοσοφία σὺν τοῖς ἄλλοις, ἔχει μεγάλην σχέσιν μετὰ τὴν Ἀλχημείαν καὶ τὴν μαγείαν ἐν γένει. Δι' ὃ καὶ διάση-

μος Ἄγγλος ἰατρός, ἔγραφεν εἰς ἓνα περιοδικόν, ὅτι ἡ Θεοσοφία εἶναι ἐπικίνδυνος δι' ὅσους ἔχουν ἀδύνατον τὸ νευρικὸν σύστημα.

Τελευταίως, καὶ αἱ Ἀθηναὶ ἐφιλοξέουν μίαν κυρίαν θεοσοφόν, θεραπεύτριαν, ἣτις διὰ διαφόρων μαγικῶν μέσων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἰσχυρίζετο, ὅτι ἐπετύγγανε τὴν ἴασιν τῶν ἀσθενῶν.

Ἡ κ. Μπέζαντ ἠγοράσθη μὲ σύστημα διὰ τὴν ἐμφάνισιν τὸν μέγαν ἐκπαιδευτὴν, τὸν προστατευόμενον τῆς ὡς Μεσσίαν. Ὁ ἐρχόμενος, ἀπεκαλύπτετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Διὰ τρόπου καταλλήλου καὶ μεθοδικοῦ, ἀφίνετο νὰ ὑπονοηθῆ, ὅτι, ὁ ἀναμενόμενος, ἦλθε. Καὶ οἱ περισσότεροι τῶν ὀπαδῶν τῆς θεοσοφίας, δὲν ἐβράδυνον νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν μέγαν ἀναμορφωτὴν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κρισναμούρτι.

Κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους 1925 ὁ Κρισναμούρτι ἔχων λάβει πλέον τὸν διωρισμόν του ὡς Μεσσίου, ἐξαπέστειλε τὰς εὐλογίας του ἀνὰ τὸν κόσμον ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, δημοσιεῶν σχετικῶν ἀρθρῶν εἰς Ἀγγλικὸν προπαγανδιστικὸν περιοδικόν, διὰ τοῦ ὁποίου, συγχρόνως, ἤξιον ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς του καὶ ἐπέβαλε «νὰ τὸν λατρεύουν». Ἴσως ὁμοίως ἀπηθύνετο μᾶλλον πρὸς τὰς κυρίας. «Μάθε νὰ μὲ λατρεύης, ἦτο ἡ παραγγελία του, ἡ καινὴ τοῦ Διδασκάλου ἐντολή. Καὶ ἐξηκολούθει «Μόνον ἐν τῇ ὁδῷ τῆς λατρείας θὰ μὲ συναντήσης».

«Λησμονῆσε τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τότε θὰ εὐρεθῶ πλησίον σου». Ἐζητεῖ τὴν ἐντελὴ αὐταπάρησιν. Θὰ λησμονήσης τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ πρὸ παντὸς τὰς ἀρχάς σου καὶ πεποιθήσεις σου, διὰ νὰ γίνης ὀπαδός του, καὶ τότε, ἀσφαλῶς, δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Κρισναμούρτι θὰ εὐρεθῆ πλησίον σου, ἐν ὅλῃ τῇ αἴγλῃ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτοῦ...

Καὶ ἐτελείωνε τὸ δημοσίευμα ἐκεῖνο: «Εἶμαι ἐνώπιόν σας, ἀρκεῖ νὰ δύνασθε νὰ μὲ ἰδῆτε».

Νὰ ἐξυψωθῆτε δηλ. τόσον, ὥστε νὰ μὲ αἰσθάνεσθε, νὰ μὲ βλέπετε...

Ὁ ἐνσαρκωμένος ὁμοίως Θεός, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, φροντίζει νὰ τὸν βλέπουν οἱ ὀπαδοί του καὶ προσωπικῶς, ἐπισκεπτόμενος αὐτούς.

Τοιοτοτρόπως τὸν εἶδαν μέχρι σήμερον ἀρκετοὶ εἰς διαφόρους τόπους, ὑπάρχει δ' ἐλπίς νὰ τὸν ἰδοῦν καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις ὀπαδοί του καὶ ἰδίως αἱ ὀπαδοί του, εἰς τὰς ὁποίας ἐν τῷ μεταξὺ θὰ ἔχη ἀναπτυχθῆ σφοδρῶς καὶ ἡ πρώτη ἀρετὴ τὴν ὁποίαν ἀπῆτησεν ὁ διδάσκαλος, ἡ «τῆς λατρείας». Ἡ ἀξίωσίς του: «Μάθε νὰ μὲ λατρεύης».

Τὴν 25 Μαΐου 1925 ὅτε ὁ ψευδοαναμορφωτὴς τῆς Ἀνθρωπότητος συνεπλήρωσε τὸ 30ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐγένετο καὶ ἐπίσημος ἑορτασμός τῶν γενεθλίων αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ διδάσκαλος ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκεῖνου θὰ ἀνελάμβανε ἐπισήμως τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας.

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας 13 ἐτῶν, ὅτε συνέγραψε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο βιβλίον, μέχρι τῆς ἡλικίας αὐτῆς, πολὺ ὀλίγον ὠμίουν οἱ θεοσοφοὶ περὶ αὐτοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο ἡ κ. Μπέζαντ ἐξέπεδεν αὐτὸν, ἐν ἀπομονώσει, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ.

Κατὰ τὸν ἐπίσημον λοιπὸν, ἑορτασμόν τῆς συμπληρώσεως τοῦ 30οῦ ἔτους του, ἐξεφωνήθη ὑπὸ θερμοῦ ὀπαδοῦ λόγος ἐνθουσιώδης, δημοσιευθεὶς εἰς τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκδιδόμενον περιοδικόν των: «Θεόσοφος» ἐκ τοῦ ὁποίου παραλαμβάνομεν τὰ ἑξῆς:

«Μὲ πόσῃ ἀνπομονοῦσαν ἀνεμέναν τὴν ἐπιστροφὴν του, μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ μὲ τὴν φόβου... Ἡμοῦ συγχρᾶ περιεργός νὰ μάθω (ἴσως τοῦτο νὰ μὴ ἦτο ὀρθὸν ἐκ μέρους μου) ἐὰν ἡ κ. Μπέζαντ εἶχε τοὺς ἰδίους μὲ ἡμᾶς

φόβους καὶ ἐλπίδας, ἢ ἦτο βεβαία καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅτι ὅλα θὰ ἐπῆγαιναν καλὰ, ἐκεῖνη ἢ ὁποία ἔρομφε τὰ δίκτυά της εἰς τὴν τύχην (ὁμολογοῦν καὶ οἱ ἴδιοι πρᾶξιν των) μὲ πολλοὺς κινδύνους καὶ πολὺς ἐλπίδας.

Φαντάζομαι πόσον μεγάλη, πρέπει νὰ ὑπῆρξε ἡ χαρὰ της, ὅταν ὁ ἀγαπημένος της καὶ ὁ προστατευόμενός της, ἐφάνη ἀντάξιός των προσδοκῶν της, καὶ ἀκόμη περισσότερον.—Εἶχα τὸν φόβον, λέγει, ὁ ὁμιλητὴς, μήπως ἡ προσωπικότης τοῦ Κρισναμούρτι ἀπορροφηθῆ ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τῆς κ. Μπέζαντ.

Καὶ ὁμοίως σχεδὸν, ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιστροφῆς του ἀπὸ τὰς Ἰνδίας ἐδείχθη ἀρχηγός. Ἐν τούτοις, ἡ ἀρχηγία του δὲν ἀφαιρεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν λάμπιν τοῦ χουσοῦ στέμματος. (Ἐπρεπε βλέπετε νὰ κολακεύσῃ καὶ τὴν κ. Μπέζαντ). Τοῦναντίον, λέγει, ἡ κ. Μπέζαντ φαίνεται νὰ γίνεται νεωτέρα καὶ δυνατωτέρα, ὅταν ὁ Κρισναμούρτι εὐρίζεται πλησίον της. Ὅταν, εἰς τὸν ἐξώστην, ὁμιλῆ ἐκεῖνος πρὸς τὸν λαόν, ἀκτινοβολῶν εὐλογίαν.

Καὶ ὁ πανηγυρικὸς ἐτελείωνε λυρικῶτατα. «Ἄς μείνῃ μαζύ μας ἄς μείνῃ διὰ νὰ εὐλογῆ καὶ θεραπεύει τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς, τοῦ πάσχοντος κόσμου, τὸν ὁποῖον τόσον ἀγαπᾷ.»

Ὁ ψευδομεσίας ἔκτοτε περιοδεύει κηρύττων. Καὶ ἀφοῦ περιῆλθε τὴν Ἀνατολὴν (ἀνευ ὁμοῦ σπουδαίων ἀποτελεσμάτων) ἤρρισε νὰ περιοδεύῃ τελευταίως τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην παρακολουθούμενος πάντοτε ἀπὸ τὴν προστατίδα του καὶ κηδεμόνα του κ. Ἄνναν Μπέζαντ.

Καὶ ἐνῶ ὁ διδάσκαλος δὲν φαίνεται νὰ ἐννοῆ πολλὰ πράγματα, ἐξ ὧν συμβαίνουν γύρω του, καὶ περὶ τὸ πρόσωπόν του, ἐννοεῖ ὁμοῦς πολὺ καλὰ, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀφίνη τὴν εὐκαιρίαν καὶ νὰ μὴ ἀπολαμβάνῃ τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν, τὰ ὁποία τόσον ἀφθόνως τοῦ

προσφέρονται ὑπὸ τῶν πέριξ θαυμαστῶν καὶ θαυμαστικῶν του. Καὶ οὕτω, ζῆ τὸν βίον καθαρὸν ἡγεμονικόν. Εἶνε δὲ καὶ ἐντελῶς συγχρονισμένος εἰς τὴν καθόλου περιβολὴν του. Φέρει παντελόνια τσαρλέστον, καὶ κατὰ τὸ θέρος περιλαίμια ἀλὰ Μπαύρον. Φαίνεται δὲ, ὅτι εἶνε καὶ ὠραῖος μὲ ἡδυπαθεῖς, μέλανας ὀφθαλμοὺς, καὶ οὕτω ἀσκεῖ κάποιαν γοητείαν, ἰδίως ἐπὶ τῶν γυναικῶν.

Οἱ ἐκ τοῦ πλησίον γνωρίσαντες αὐτὸν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Ἕλληνες συναδέλφοι, ὄχι βέβαια ὀπαδοί του, βεβαιοῦν, ὅτι πρόκειται περὶ ἑνὸς ἐντελῶς ἀνοήτου νέου, ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο, πιστεύοντος καὶ αὐτοῦ πλέον ὅτι εἶνε μέγας ἄνθρωπος.

Τώρα, ἐὰν εἶνε ἀνόητος ὁ ἀρχηγός, τοῦτο δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἐὰν ἀκόμη τὸ ἀντιλαμβάνονται, ἐφ' ὅσον ὁ θεὸς Βισνοῦ, δὲν ἐδίστασε, πολλάκις, καὶ ὑπὸ μορφὴν ζώου νὰ ἐμφανισθῆ, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀγαθοεργῶν του πάντοτε σκοπῶν...

* *

Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ ἀναμορφώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, ἔστησε τελευταίως τὸ στρατηγεῖον του εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Εἰς μέγα πολυτελὲς ἀνάκτορον, εἰς τὴν πόλιν Ὀμμεν παρὰ τὸ Eerde, ὅπου ἐδραεῖ τὸ τάγμα τοῦ Ἀστέρος, εἰδικῆς ὁργανώσεως τοῦ Θεοσοφισμοῦ καὶ ἣτις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἰδανικοῦ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καθὼς λέγουν, καὶ τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τῆς Θεοσοφίας καὶ κυρίως, εἰς τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποία θεωροῦν κατάλληλα διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ σκοποῦ των.

Εὐτυχῶς διὰ τὸν Κρισναμούρτι καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν δὲν ἐχάθησαν ἀκόμη οἱ πλοῦστοι καὶ παράδοξοι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν διστάζουν τὰ πάντα νὰ προσφέρουν διὰ μίαν ἰδιοτροπίαν, δι' ἓνα τῶν κέφι, ἀπολαμβάνοντες περιεργῶν καὶ ἐξαιρετικῶν πραγμάτων.

Οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀναζητήσεων. Ἐνας τοιοῦτος ὁ βαθύπλουτος βαρῶνος Van Pallandt προσέφερε τὸ ἐν λόγῳ ἀνάκτορον εἰς τὸν μέγαν Ἀρχηγόν. Καὶ ἡ παράδοσις ἐγένετο ἐπισημότητα παρουσία τῆς κ. Ἄνας Μπέζαντ καὶ ὀλίγων τυχηρῶν φίλων. Καὶ καθὼς περιέγραφε τότε «ὁ κῆρυξ τοῦ Ἀστέρος» Ἀγγλικὸν Θεοσοφικὸν περιοδικὸν, ὁ πιστὸς δοῦλος τοῦ Κυρίου, ἔκαμε τὴν ἐπίσημον ἀφιέρωσιν τοῦ κτήματος του, ἵνα τοῦτο καθὼς εἶπε, καταστῆ ἕνα ἰσχυρὸν κέντρον, ἀκτινοβολοῦν οἶκτον—ὅσο δι' αὐτὸ δὲν εἶχε ἄδικον—καὶ ἀδελφωσύνην. Καὶ ὁ ἀρθογράφος προσθέτει ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία, ὅτι ὁ δωρητὴς θὰ δεχθῆ τὴν ἀπέραντον εὐλογίαν τοῦ Κυρίου, πρὸς τὸν ὁποῖον τοιαύτην προσέφερε δωρεάν.

Καὶ καταλήγει: Ὅτι μίαν ἡμέραν τὸ Ὅμμεν—Ἐρυντε θὰ καταστῆ τόπος προσκυνήματος τοῦ κόσμου, ὑπεράνω τοῦ ὄριζοντος τοῦ ὁποίου λάμπει ἡ αὐγὴ ἐνὸς νέου αἰῶνος.

Ὁ πόθος καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀνθρώπων. Οὔτε ὀλίγο οὔτε πολὺ; Ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου προσκύνημα, ἡ ἱερά πόλις τῶν πιστῶν, ἡ Μέκκα τῶν θεοσόφων. Καὶ ἡ ἐπιθυμία των ζωηρὰ ὡς εἶνε, ἐκφράζεται ἄνευ ἐνδοιασμῶν καὶ ἀμφιβολιῶν. Τώρα, ἂν πράγματι τὸ πιστεύουν καὶ οἱ ἴδιοι ἢ ὄχι, τοῦτο εἶνε ἄλλο ζήτημα.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1927 τὸ «τάγμα τοῦ Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς», περὶ τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν, κατὰ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν εἰς συνέλευσιν τοῦ «Ἀγῶνος», καθὼς τὴν ὠνόμασαν, γενομένην εἰς τὸ Ἐρυντε—Ὅμμεν μετωνομάσθη εἰς «Τάγμα τοῦ Ἀστέρος», καὶ τὸ ἐπίσημον δημοσιογραφικὸν των ὄργανον «Ὁ Κῆρυξ τοῦ Ἀστέρος», μετεβλήθη εἰς «Ἀστέρα» ἁπλῶς.

Κατὰ τὴν συνέλευσιν αὐτὴν ὁ Κρισναμούρτι ἐδήλωσεν, ὅτι ἔφθασε εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκυρίευσεν τὸν ἑαυτὸν

του. Ἦνωσε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, καὶ ὅτι ἠνώθη μετὰ τοῦ διδασκάλου του.

Ἡ κ. Μπέζαντ εἰς εἰδικὸν ἄρθρον ἀναπτύσσει τὰ γεγονότα, ἐπιβεβαιωτικῶς. «Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπερτάτην ἀλήθειαν», ἦτοι 1ον) ὅτι ὁ Διδάσκαλος τοῦ κόσμου (ὁ Θεὸς δηλονότι, ὀμιλεῖ διὰ τοῦ Κρισναμούρτι.

2ον) Ὅτι οἱ βαθεῖς λόγοι του εἶνε τοῦ Διδασκάλου τοῦ κόσμου (τοῦ Θεοῦ), ὅπερ σημαίνει 3ον) Ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν εἶνε τοῦ Κρισναμούρτι.

Καὶ τὸ περιοδικὸν τοῦ Λονδίνου «Μυστικὴ ἐπιθεώρησις» σχολιάζον τὸ πρᾶγμα γράφει:

Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εἴρωμεν, δυστυχῶς, τὴν αἰτίαν ὄλων αὐτῶν τῶν πραγμάτων, διότι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ λογικὴ περιπλέκεται. (Ὅπως ἡ ἰδικὴ μας).

Τὸ βέβαιον εἶνε πὼς ὅτι γράφει ἢ ὅτι λέγει ὁ Κρισναμούρτι ἀνήκει εἰς τὴν συνήθη παραγωγὴν κειμένων καὶ ὀμιλιῶν.

Ὁ Κρισναμούρτι ἐδημοσίευσεν καὶ λυρικὸν ποίημα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ἡ ἐπιθεώρησις σχολιάζουσα τοῦτο, παρατηρεῖ:

«Οἱ κατὰ εἰκασίαν ἐμπνευσμένοι λόγοι του εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀβαθεῖς.

Θὰ ἠθέλαμεν νὰ χαιρετήσωμεν ἕνα ποιητὴν καὶ θὰ ἠθέλαμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἕνα διδάσκαλον, ἐὰν μᾶς ἐχρειαζόντο... Ἀλλὰ διὰ τὴν τύχην τοῦ «Ἀστέρος» οὐδεμιᾶς τῶν ἰδιοτήτων τούτων ἔχωμεν ὀπωσδήποτε ἀνάγκην.»

Τελευταίως ὁ Κρισναμούρτι ἐξέδωκε καὶ ὀλιγοσέλιδον βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἄτραπός», εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκουμεν: Εἶμαι ὁ ἐραστὴς καὶ αὐτὴ ἡ ἀγάπη. Εἶμαι ὁ ἅγιος, ὁ λατρευτὴς, ὁ προσκυνητὴς καὶ ὁ ὁπαδός. Εἶμαι Θεός.

* *

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, τί ἐπιδιώκουν δι' ὄλων αὐτῶν, τί

ἐπιζητοῦν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ πρὸς τί ἢ ὅλη αὐτὴ ἐργασία.

Ἐξ ἰδεολογίας καὶ θρησκευτικῆς πλέον πεποιθήσεως ἢ μήπως πρόκειται περὶ ἄλλου τινός, βαθυτέρου καὶ ἀνομολογήτου σκοποῦ;

Τὰ πράγματα, ἐν προκειμένῳ, πρέπει κατὰ τὴν γνώμην μας νὰ χωρισθοῦν. Εἰς τοὺς ἡγέτας μετὰ τῶν ὀλίγων, ἐντελῶς μεμνημένων, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὁπαδούς.

Ὡς πρὸς τοὺς πρώτους συμφωνοῦμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοὺς ἄλλοτε θεοσόφους, οἵτινες ἐνόησαντες τὴν πλάνην των καὶ ὑπονοοῦντες τοὺς βαθυτέρους σκοποὺς τῆς θεοσοφικῆς ἐταιρείας, ἀπεχώρησαν αὐτῆς, καὶ οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν, ὅτι πρόκειται περὶ προπαγάνδας ἑβραϊκῆς. Ὁ αἰώνιος δηλονότι πόλεμος τοῦ Σμιτισμοῦ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐφόσον μάλιστα ὑποστηρίζεται ὅτι οἱ ἰδρυταὶ τῆς Θεοσοφίας: Μπλαβάτσκι καὶ Ὀλκοττ εἶνε ἢ μὲν πρώτη Ρωσσοεβραία, ὁ δὲ δεύτερος Ἀμερικανοεβραῖος.

Ἡ ἀρχηγὸς τῆς ὅλης Θεοσοφ. Ἐταιρείας, ἡ κ. Μπέζαντ, Ἀγγλοεβραία, Ἀγγλοεβραῖος ἐπίσης καὶ ἐπίσκοπος αὐτῶν, Κάρολος Λεμπήτερ. Ἰνδοεβραϊκῆς δὲ καταγωγῆς καὶ αὐτὸς ὁ Κρισναμούρτι. Καὶ δι' ὄλων αὐτῶν τῶν μεθόδων καὶ τοῦ ὅλου συστήματος, ἐκμεταλλεζόμενοι τὸ φιλοσοφικὸν μέρος τῆς θεοσοφίας καὶ διὰ τοῦ φανατισμοῦ των ἀσκοῦντες αἰχμαλωτιστικὴν τρόπον τινὰ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν ὁπαδῶν, ἐπιδιώκουν, ὑποβιβάζοντες τὸν Ἰησοῦν διὰ τῆς ἐξισώσεως αὐτοῦ πρὸς ἕνα κοινὸν ἄνθρωπον ἔχοντα νοῦν κατώτερον μάλιστα τοῦ κοινοῦ, μετὰ τὸν Κρισναμούρτι, νὰ καταρτίσῃ τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ νὰ κάμουν νὰ πιστευθῆ γενικῶς, ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο παρὰ ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ἁπλοῦς διδάσκαλος, ὅπως καὶ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ, ὁ Βούδας κλπ.

Ἴνα δὲ ἐνισχυθῆ ἔτι περισσότερο ἡ δέα αὕτη ἐδημιούργησαν παραλληλι-

σμούς μετὰ τοῦ Κρισναμούρτι καὶ τοῦ Χριστοῦ, συνδυάζοντες ὀρισμένα γεγονότα τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Ἰησοῦ, πρὸς τὸν βίον καὶ τὴν δράσιν τοῦ Κρισναμούρτι, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη ὠμιλήσαμεν.

Ὁ ἀστὴρ τῆς γεννήσεως, ἡ διδασκαλία εἰς ἡλικίαν 13 ἐτῶν ἀντὶ 12 καὶ ἡ ἐπίσημος ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ εἰς ἡλικίαν 30 ἀκριβῶς ἐτῶν. Τελευταίως δὲ κατήρτισαν καὶ ἐπιτελεῖον ἀπὸ 11 πρόσωπα, κατὰ τὸ σύστημα τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ,— παραλείψαντες φαίνεται τὸν δωδέκατον, διὰ τὸν φόβον τῆς προδοσίας—καὶ οἱ ὁποῖοι περιστοιχίζον πάντοτε τὸν Κρισναμούρτι καὶ παρακολουθοῦν αὐτὸν εἰς τὰς διαφόρους περιουσίας του. Δύο δὲ Ἀγγλίδες ἐτάχθησαν πρὸς διακονίαν τοῦ διδασκάλου, διὰ νὰ ἐνθυμίζον τὰς ἀδελφὰς τοῦ Λαζάρου Μάρθαν καὶ Μαρίαν.

Πλὴν ὅμως τῆς θρησκευτικῆς σκοπιμότητος ἀποβλέπον κατὰ τὴν γνώμην μας καὶ εἰς ἄλλο, πρακτικώτερον καὶ οὐσιαστικώτερον ὄφελος, καὶ μάλιστα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὴν θρησκευτικὴν ἄποψιν καὶ τὸ καθόλου φιλοσοφικὸν σύστημα τῆς Θεοσοφ. Ἐταιρείας μεταχειρίζονται ὡς μέσον πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἄλλου κυριωτέρου καὶ πλέον ἐνδιαφέροντος δι' αὐτοὺς σκοποῦ.

Ἐμφανίζοντες τὴν θεοσοφίαν ὡς σύστημα φιλοσοφικὸν καὶ κοινωνικοπλαστικὸν καὶ τοῦ ὁποίου βασικὴ ἀρχὴ, ὡς διακηρύσσουν—τὸ δελέασμα καθὼς εἴπωμεν—εἶνε ἡ ἀγάπη, ἡ ἀδελφωσύνη τῶν λαῶν ἀποβλέπουν, ἵνα τοιουτοτρόπως συνενώσῃ, διὰ τῆς ἰδεολογίας τῆς Θεοσοφίας, τοὺς ἀνθρώπους, περιερχομένης κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μίαν ἡμέραν εἰς χεῖρας των τῆς ὅλης διοικήσεως τῶν λαῶν. Ὁνειρον, βεβαίως, ἑαρινὸν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους, τὸ πρόγραμμά των καὶ ἡ ἐλπίς των.

Αἱ σκέψεις μας αὗται ἐνισχύονται καὶ

διὰ τῶν τελευταίως γενομένων σχετικῶν παρ' αὐτῶν δημοσιευμάτων. Οὕτω, ἡ κ. Μπέζαντ. ἡ ψυχὴ τῆς ὅλης Θεοσοφικῆς ἑταιρείας, ἡ καὶ ἐπιτίμιος αὐτῆς πρόεδρος, εἰς σειρὰν ἀρθρῶν τῆς, δημοσιευθέντων εἰς εὐρωπαϊκὰ φύλλα, ἐκφράζει τὴν γνώμην: διὰ νὰ παύσουν, τάχα, εἰς τὸ μέλλον οἱ πόλεμοι, ὅτι πρέπει νὰ ἐνωθῇ ἡ Εὐρώπη εἰς μίαν ὁμοσπονδιακὴν κυβέρνησιν. Νὰ γίνῃ κατ' οὐσίαν ἓνα κράτος. Καὶ, «τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα» ὡς μόνον τρόπον ἐπιτεύξεως καὶ συνενώσεως τῶν ἐθνῶν συνιστᾷ νὰ θεσπισθῇ σύστημα διεθνῶς μορφώσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεολαίας, τὸ ὁποῖον, φυσικὰ—τοῦτο δὲν λέγεται, ἀλλ' ἐξυπακούεται, θ' ἀναλάβῃ νὰ προσφέρῃ καὶ ἐφαρμοσῇ ἡ Θεοσοφικὴ ἑταιρεία καὶ εἰδικῶς διὰ τοῦ Τάγματος τοῦ Ἀστέρος—διὰ νὰ προχωρήσωμεν, καταλήγει ἡ κ. Μπέζαντ εἰς τὴν ὀλοκληρωτικὴν παγκόσμιον ἔνωσιν.

Αὐτὰ, ὡς πρὸς τοὺς ἀρχηγέτας καὶ τοὺς ὀλίγους ἐντελῶς μεμνημένους.

Ὡς πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς, φρονοῦμεν, ὅτι ἐπλανήθησαν, ἐπαγιδεύθησαν, ἡ πλειονότης τοῦλάχιστον. Εὐγενεῖς ἐξ αἰσθήματος, ἰδεολόγοι ἐξ ἰδιοσυγκρασίας, αἰσθανόμενοι κενὸν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἐζητούντων μίαν ἐσωτερικὴν ἱκανοποίησιν, ἐζητούν πνευματικὸν ὄδηγόν. «Οἱ ἄνθρωποι οἱ τοῦ εἰδένα ὀρεγόμενοι». Εὐρισκόμενοι μεταξὺ βεβαίωτος καὶ ἀβεβαίωτος, μεταξὺ πίστεως καὶ ἀπιστίας, εὐρισκόμενοι εἰς μίαν ψυχολογικὴν κατάστασιν κατάλληλον, ἴσως καὶ λόγῳ δοκιμασιῶν καὶ πικριῶν τῆς ζωῆς, διὰ νὰ δεχθῶν πᾶσαν θεωρίαν καὶ δοξασίαν, ἥτις ψυχικῶς, ὅπωςδήποτε, θὰ τοὺς ἀνεκούφιζε. Ἐστράφησαν πρὸς ἓνα σύστημα περιβεβλημένον μὲ τὸ κάλυμμα τῆς φιλοσοφίας, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔδιδε κάποιαν ἐξήγησιν τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς καθόλου ὑπάρξεως, πεπλανημένην βεβαίως καὶ σφαλερὰν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους, διατελοῦντες μέχρι τότε ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πάντων καὶ αὐτῆς τῆς ἐννοίας τῆς ζωῆς καὶ ἔχοντες εἰς τὸν

νοῦν συγκεχυμένας γνώμας καὶ θεωρίας ἀλληλοσυγκρουόμενας, ἀσθήριτοι ὡς ἦσαν, εἰκλύθησαν οὕτω ὑπὸ τῶν κηρυγμάτων τῆς Θεοσοφικῆς ἑταιρείας, ταχθέντες ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτῆς. Ψυχὴ, ἔστω καὶ ἐπανεσαρκωμένη, ἀγάπη, ἀδελφότης, τὰ μαγικὰ κηρύγματα τῆς Θεοσοφίας, ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ τοὺς ἐμπνεύσουν ἐμπιστοσύνην, νὰ τοὺς δελεάσουν καὶ εἰσχωρήσουν εἰς τὴν Θεοσοφικὴν ἑταιρείαν. Καὶ κατόπιν, ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, φανατιζομένων πλέον, καταβάλλεται προσπάθεια προσηλυτίσεως καὶ ἄλλων. Διὰ μεθοδικοῦ δὲ καὶ ἀπατηλοῦ τρόπου, προκειμένου περὶ χριστιανῶν.

Πιστεύεις Χριστόν; Παραδέχεσαι ψυχὴν; Δύνασαι νὰ ἔλθῃς, ἀκολουθεῖμας... Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τελευταίως εἰς Ἀθήνας, ἐξήτει θεόσοφος νὰ παραπλανήσῃ γνωστὴν κυρία, καὶ ἥτις, μὴ ὑποπετυομένη, ὅτι εἰσχωροῦσα εἰς τὸν θεοσοφισμὸν θὰ ἠλλαξοπίσται, ἦτο ἐτοίμη νὰ δεχθῇ τὸ βάπτισμα τῆς θεοσοφου.

Ἡ μελέτη μας αὕτη φέρει καὶ τὸν τίτλον: «Ψευδόχριστος».

Ἡ λέξις εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς: «Ἐγευθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται» καὶ ἀκόμη, ἐξ ἄλλης παρεμφεροῦς: «Βλέπετε, μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐν τῷ ὀνόματι μου λέγοντες ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστὸς καὶ πολλοὺς πλανήσουσι».

Καὶ ὅμως, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Χριστοῦ ἔχουν ἔδω θέσιν.

Διστάζομεν ν' ἀποκαλέσωμεν καὶ νὰ χαρακτηρίσωμεν πραγματικῶς τὸν Κρισναμοῦρτι ὡς ἓνα τῶν ψευδοχρίστων, οἷτινες κατὰ τὴν ἀψευδῆ εὐαγγελικὴν διακήρυξιν μέλλουν νὰ ἐμφανισθοῦν.

Οἱ ψευδόχριστοι, ἀσφαλῶς, θὰ ἔχουν κάποιαν ἀξίαν, ἀρνητικὴν βεβαίως, ἀλλ' ἐπὶ τέλους θὰ πρόκειται περὶ ἀνθρώπων ἰσχυρῶν, δαιμονίων, σατανι-

κῶν, «οἷτινες δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα».

Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἔχομεν ἀνδρείκελον, κινούμενον καὶ φερόμενον ὑπ' ἄλλων, διὰ τοῦ ὁποῖου ἄλλοι ὀμιλοῦν ἢ ἀκριβέστερον, γράφουν ἀντ' αὐτοῦ, ἐκείνου μόνον ὑπογράφοντες.

Καὶ ὁ ἐμφανιζόμενος ὡς ἀναμορφωτῆς καὶ ἐκπαιδευτῆς τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε ἀπλοῦν ὄργανον, χωρὶς ἰδίαν πρωτοβουλίαν, ἄνευ προσωπικῆς, ἀτομικῆς ἀξίας. Ἐν προκειμένῳ ἐπαληθεύουν μᾶλλον οἱ λόγοι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου: «Ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάταις τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖχται κατὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι καὶ λέγοντες ποῦ ἔστι ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ».

Ὅπως καὶ διακηρύσσουν τὴν ἐπαγγελίαν τῆς παρουσίας τοῦ ψευδομεσίου.

Εἰς βιβλίον τῆς Θεοσ. ἑταιρείας ἐκδοθὲν πρὸ ἐτῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἔλευσις τοῦ μεγάλου Ἐκπαιδευτοῦ», σελίς 4 ἀναγινώσκομεν:

«Τὸ αὐτὸ ὄν ὅπερ ἔλαβε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸ 2 χιλιάδων ἐτῶν, θὰ ἐπανεέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου διὰ νὰ εὐλογῆσῃ τὸν κόσμον καὶ παρέξῃ εἰς αὐτὸν τὴν βοήθειάν του ὡς ἄλλοτε. Ἡ χρησιμοποιοῦμένη διὰ τὴν ἐμφάνισιν του μέθοδος εἶνε ἡ ἐξῆς: Θὰ λάβῃ κατοχὴν ἐντὸς ἐκλεχθέντος ὑπ' αὐτοῦ σώματος παρασκευασμένου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον του ἐν τῷ κόσμῳ...»

Ἐπίσης εἰς τὴν σελίδα 5 τοῦ αὐτοῦ βιβλίου: «Ὅταν θὰ ἔλθῃ τὸ τάγμα (τοῦ Ἀστέρος) πρέπει νὰ εἶνε τὸ πρῶτον ὅπερ θὰ τὸν ὑποδεχθῇ καὶ ἕκαστος ἐξ ὑμῶν πρέπει νὰ εἶναι ἐν κέντρῳ διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ δράσῃ. Εἰς ἐκάστην χώραν ὅπου θὰ ὑπάγῃ θὰ εὐρεθῶσιν ὀμάδες ἔτοιμοι νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν, ἔτοιμοι νὰ τὸν βοηθήσωσι. Φροντίσατε πρὸ παντὸς (τὸ σπουδαῖον καὶ ἐνδιαφέρον) νὰ προετοιμάσετε τὴν νεότητα...» Ἀτυχῆς νεότης πάντοτε, χρησιμοποιοῦσα καὶ ἐκλέγεσαι ὡς ὄργανον ἐξυπηρετήσεως παντοίων σκοπῶν...

Ἐμπαῖχται, λοιπὸν, τῆς Χριστιανωσύνης, Καὶ ἡ κυρία Μπέζαντ μετὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς, προσβάλλοντες τὴν θεῖαν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐξαγγελθεῖσαν ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν (περὶ δευτέρας παρουσίας) καθ' ἣν αἱ φυλαὶ τῆς γῆς ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς, γράφουν εἰς τὸ ἴδιον βιβλίον (σελίς 4) «Μὴ τὸν ἀνάμενετε νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὡς κριτὴν ζώντων καὶ νεκρῶν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον». Καὶ βεβαίως, ὡς ἄνθρωπον, ἐφ' ὅσον ἡ κ. Μπέζαντ ἐφρόντισε νὰ διορίσῃ τὸν Μεσσίαν τῆς.

Ταῦτα λέγουν καὶ πρεσβεύουν οἱ θεόσοφοι.

Καὶ ἐρωτῶ; Εἶνε ἐμπαῖχται τῆς Χριστιανωσύνης ἡ ὄχι; Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, πορευόμενοι, σύμφωνα πρὸς τοὺς σκοποὺς τῶν καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν.

Καὶ οἱ μὲν Ἀοχηγοὶ τοὺς ἐνσυνειδήτως, ἐκ συστήματος καὶ προγράμματος, οἱ δὲ ὀπαδοὶ—ἡ πλειονότης τοῦλάχιστον—ἀσυνειδήτως «πλανῶντες καὶ πλανόμενοι».

Βεβαίως, ἔπρεπε καὶ πάλιν ὁ Θεὸς νὰ ἐνσαρκωθῇ διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσωμεν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ, καθηλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

Ἐπρεπε καὶ πάλιν ἡ θεία του κεφαλὴ νὰ φορέσῃ τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ ἀλοῦσα καὶ αἰμάσσουσα, νὰ κλίνη, ἵνα ὑπὸ τὰς ἰαχὰς καὶ τοὺς ἐμπαιγμοὺς τοῦ συρφετοῦ καὶ τοῦ ὄχλου παραδώσῃ καὶ πάλιν τὸ Ἅγιον Του Πνεῦμα.

Δὲν ἤρκεσε τὸ μαρτύριον τοῦ Γολγοθᾶ. «Τὸ ἔργον Του δὲν τὸ ἐτελείωσε».

Ὁ Ἰησοῦς ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν—κατὰ τὴν φοβερὰν καὶ τραγικὴν ἐκείνην νύκτα τῆς μυσαρᾶς καὶ ἀπαισίας τῶν αἰῶνων προδοσίας—καὶ εἶπε:

«Πάτερ, Πάτερ ἅγιε, Πάτερ δίκαιε,

τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι νὰ ποιήσω. Ἐφανερώσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις».

Πλὴν οἱ θεόσοφοι ἀγνοοῦν τοὺς λόγους τούτους. Δι' αὐτοὺς δὲν ἔχουν σημασίαν. Λογικεῦνται παραλογιζόμενοι. Καὶ οὕτω διακηρύττουν, ὅτι θὰ λάβῃ καὶ πάλιν τὸ πνεῦμά του κατοχὴν ἐντὸς ἐκλεχθέντος ὑπ' αὐτοῦ σώματος, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον του ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἐὰν εἰς τὰς θεωρίας των καὶ δοξασίας των δὲν ἀνεμιγνύετο ὁ Χριστιανισμός, ἐπὶ τέλους, θὰ μᾶς ἦτο ἀδιάφορον. Καθεὶς ἄς ἔχῃ τὰς ἰδέας του.

Ἄλλ' ὑπεισέρχονται καὶ θέλουν νὰ καταρτίσῃ τὸν Χριστιανισμόν, παρὰ σφύροντες καὶ παραπλανῶντες πολλούς. Ὁ ἐμπαιγμὸς ἐξακολουθεῖ καὶ ἡ προδοσία, κυρίαὶ καὶ κύριοι συνεχίζονται.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἀμφιβόλου φωτὸς τῶν

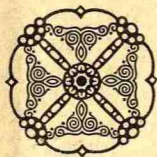
αἰώνιων φανῶν, τῶν κακοδόξων θεωριῶν καὶ διδασκαλιῶν, λάμπει καὶ πάλιν εἰς τὰ βλέμματα τῶν ἀνθρώπων τῆς αἰωνίας σπείρας, ἡ δῖψα τοῦ ἐμπαιγμοῦ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς καταστροφῆς καὶ ἐξαφάνισις. Φιλήματι καὶ πάλιν ζητεῖται νὰ παραδοθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου.

Διὰ τῶν κηρυγμάτων τῆς Θεοσοφικῆς ἐταιρείας ἢ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ συκοφαντεῖται, παρωδεῖται, ὑβρίζεται, προδίδεται.

Ἄλλὰ, εἰς μάτην. Οὐδεμία σκευωρία, οὐδεμία ἐνέργεια, οὐδεμία δύναμις ἔκτε τῶν ἐγκοσμίων καὶ τῶν καταχθονίων, θὰ δυνηθῇ ποτε νὰ παρασαλεύσῃ τὴν ἀδιασάλευτον ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Θεοανθρώπου.

«Τὸ ἔργον ἐτελείωσε, καὶ πῦλαι Ἄδου οὐ κατισχύσουσι».

ΓΙΑΓΚΟΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΦΙΛΙ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ, Ποιητοῦ - Λογοτέχου, εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Σύρου, εἰς τὸ Ὁδεῖον Βόλου κ.τ.λ.

Κυρίες καὶ Κύριοι

Ὅσο καὶ ἂν φαίνεται γλυκὸ κ' εὐχάριστο τὸ θέμα μου, ἔχει κ' αὐτὸ τὶς πικράδες του.

Ἡ ζωὴ μας ἐδῶ κάτου, στὸ γήινο κόσμῳ, εἶναι πλεγμένη τόσο τεχνικὰ

ἀπὸ τὶς χαρὲς κ' ἀπὸ τὶς λύπες μας, τόσο ἀνθισμένη μὲ γέλοια ὅσο καὶ βρεμμένη μὲ δάκρυα, τόσο στολισμένη μὲ ρόδα καὶ μὲ βάρια ὅσο καὶ μὲ μαῦρα κυπαρίσια, ὅστε καὶ τὰ φιλήματά μας ἔχουν ἀφορμὲς διαφορετικὰς, πολυποικίλες κ' ἀντίθετες ἀπὸ φορὰ σὲ φορὰ. Τὸ λαχταριστὸ γλυκὸ φιλάκι τοῦ ἔρωτα, τὸ φιλὶ τῆς στοργῆς τοῦ γονιοῦ στὸ παιδάκι του, τῆς Λαμπρῆς ἀκόμα τὸ φιλὶ τὸ χαρμόσυνο, πόσες φορὲς κοντεύουν καὶ διασταυρῶνται μὲ τὸ φιλήμα τὸ νεκρικὸ τὸ ἀποχαιρετιστήριον, μὲ τὸ φιλήμα τοῦ οἰκτιρμοῦ καὶ μὲ τοῦ Ἰούδα τὸ φιλήμα τὸ ἀπαίσιο!...

Ὅσο πολύχρωμη, πολύχορδη καὶ πολυποίκιλη εἶναι ἡ ζωὴ μας, τόσο καὶ τὰ φιλιὰ μας εἶναι πολύχρωμα, πολύχορδα καὶ πολυποίκιλα. Κάθε αἰσθημά μας ζωγραφίζεται καὶ ξεχειλίζει σ' ἓνα φιλήμα.

Ἡ ὤμῃ καὶ ψυχρῇ ἐπιστήμη ἄς λέῃ ὅ,τι θέλει... Ἄς νεκρῶνῃ τὰ πάντα μὲ τὸ παγωμένο μαχαίρι τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρμηνείας! Ἄς ἔρχεται ἢ φυσιογνωσία νὰ ὀρίσῃ τὸ φιλὶ ὡς μίαν ἔξη-

γημένη ἀπλῆ νευρικὴ λειτουργία, ὡς ἓναν ἐρεθισμό πού ἔχει αἰτία ὕλική καὶ ἀποτέλεσμα ὕλικό... Ἄς λέῃ ὅτι θέλει! Ἐμεῖς ὅμως αἰσθανόμεστε πὼς πάντα τὸ φιλήμα ἔχει μέσα του μίαν ἀνώτερη ψυχὴ, κάτι παραπάνω ἀπὸ τὶς λειτουργίες τῆς ὕλης. Κάτι μᾶς δίνει ἢ κάτι μᾶς παίρνει ἐξαιρετικὰ ὑπεράυλο. Ἐχει κάποια ἀνώτερη αἰτία καὶ κάποιο ἀνώτερο ἀποτέλεσμα.

Μὰ καὶ ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς φιλί. Χωρὶς ἄλλο εἶπε λίγα, εἶπε λιγώτερο ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος ὅταν ἐσύνθετε τὸ περιφνημὸ ἐκεῖνο δίστιχο :

Μ' ἐν φίλημα γεννώμεθα
μ' ἐν φίλημα γεννώμεν
κ' ἐν φίλημα λαμβάνομεν
ὁπότεν τελευτῶμεν.

Τὸ νὰ παρουσιάξῃ κανεὶς τὸ φιλήμα στὶς μεγάλες στιγμὲς στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος καὶ στὴν ἀνανέωση τῆς ζωῆς μας εἶναι βέβαια κάτι πολὺ ἀληθινό. Μὰ τάχα μόνον αὐτὸ εἶναι τὸ φιλὶ ;

Ὡ! πόσο εἶναι πολυποίκιλο, πολύτροπο, ἀνεκδιήγητο! Γι' αὐτὸ ἔχει προσφέρῃ τόσα στὴν ποίησιν κάθε καιροῦ καὶ κάθε τόπου αὐτὸ τὸ θεϊκὸ γγίξιμον τῶν χειλιῶν, πού κάνει τὴν ψυχὴ νὰ μιλή καὶ νὰ ἐκφράξῃ σωπαίνοντας τὰ πρὸς βαθεῖα συναισθηματικά της...

Ἡ ποίησις ἄρπαξε τὸ φιλὶ καὶ τὸ ὕψωσε στὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κατέβασε

στά τάραρα, τὸ μεταχειρίστηκε, τὸ ἐκμεταλλεύθηκε, τὴν κάμε ὄργανό της καὶ σκλάβο της. Τὰ μεγάλα λυρικά κινήματα, οἱ ὠραιότερες εἰκόνες τῆς ψυχῆς τὸ ἀνθίσμα τῶν εἰδουλλίων, οἱ οὐρανοφτέρουγες λύπες καὶ οἱ ἀντίπαλοι σπαραγμοί, πόσες φορὲς καθρεφτίζονται καὶ ζωγραφίζονται σ' ἕνα φιλή! Αὐτὸ τὸ ξέρει ὁ ποιητὴς πού τὰ ὄργανα τῆς τέχνης του τοῦ εἶναι γνώριμα...

*
*

Ἔτσι κ' ἡ Νεοελληνικὴ ποίηση, μέσα στὰ ἑκατὸ χρόνια της ὡς τώρα ζωῆς της, μπόρεσε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀρκετὰ καὶ πολύτροπα συναισθήματα μὲ λίγα φιλιὰ. Καὶ ψάχνοντας τὰ ἔργα καμμιάς δεκαετίας ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀξιόλογους Νεοελληνίους ποιητὰς, θὰ ξεχωρίσουμε κεῖ μέσα λογιῶν-λογιῶν ἀεροφτέρουγα φιλιὰ, πού πετοῦν μέσα στὶς λυρικές πνοὲς σὰν πουλιὰ, πότε χαρούμενα σὰ χελιδόνια πότε λυπητερὰ σὰν κατάμαυρα κοράκια..

Θὰ ξεχωρίσουμε κεῖ μέσα φιλιὰ ἐρωτικά δλόθερα, πότε λάγνα καὶ πότε ἀγνά, πότε κατακόκκινα φλογάτα καὶ πότε λευκοφτέρουγα σὰν περιστέρια. Θὰ ξεχωρίσουμε μητρικά καὶ πατρικά φιλιὰ καὶ φιλιὰ παιδιῶν στοργικά πρὸς τοὺς γλυκοὺς τῶν γεννητορῶν. Θὰ ξεχωρίσουμε τὰ λυπητερὰ καὶ μαῦρα νεκρικά φιλιὰ. Κι' ἀκόμα τὰ βουβὰ φιλιὰ τοῦ ζωντανοῦ χωρισμοῦ. Μὰ καὶ τὰ φιλιὰ τῆς Λαμπρῆς τὰ γιοστερά. Καὶ θ' ἀντικρύσουμε τὸ φιλή σὲ κάθε εἶδος μεταφορικῆς σημασίας, σὰ σύμβολο ἐλευθερίας, σὰ σημεῖο ἀναγέννησης... Κι' ἀκόμα, κ' ἀκόμα θὰ ἰδοῦμεν ν' ἀναβλύξῃ τὸ φιλή μὲ πλῆθος ἄλλους τρόπους. Ἀκόμα καὶ βουκολάκους θὰ ἰδοῦμε νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὰ μνήματα καὶ νὰ κνηγᾶνε γιὰ νὰ φιλήσουνε τοὺς δικούς τους, ἢ γιὰ νὰ τιμωρῆσουνε μὲ τὸ φιλή τοὺς ἐκείνους πού, ζώντας, τοὺς ἀδικήσανε...

*
*

Ὅταν, Κυρίες καὶ Κύριοι, ἡ πρώτη ἀυγὴ τῆς Νεοελληνικῆς μᾶς ποίησης ἐ-

ροδοχάραζε καὶ ὅταν ὁ νεαρὸς Ζακυνθινὸς κόντες, ὁ Διονύσιος Σολωμὸς ἔριξε τίς πρώτες του γλυκὲς ματιὲς στὴ μικροῦλα ἀγαπημένη του, στὴν ἀγνή ἐκείνη κόρη, πού ἀναθρέφεται μέσα σ' ἕνα μοναστήρι, καὶ ὅταν ἔτσι ἔριξε τοὺς πρώτους Ἑλληνικοὺς στίχους του στὸ χαρτί, τὸ φιλή ἐσπαρτάρησε κάτω ἀπὸ τὴν πέννα του, σὰν τῆς ἔλεγε:

Κάμε νὰ φύγῃς, ἂν μπορῆς. Ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.
Μὲ τὸ φιλάκι μοναχὰ τὴ φλόγα μου νὰ σβύσω

Καὶ στ' «Ὀνειρό» του κατοπινὸ Ζακυνθινὸς ποιητὴς ὄνειρεύεται μιὰ πλημμύρα ἀπὸ φιλιὰ. Καὶ τὸνειρό του αὐτὸ ζητάει ν' ἀληθῆψη καὶ στὴν πραγματικότητά:

... Καὶ παράμερα σὲ πῆρα
εἰσὲ μιὰ τριανταφυλλιά
κ' ἔπεσά σου ἀγάλη—ἀγάλη
στὴν δλόλευκη ἀγκαλιά.

Κάθε φιλήμα, ψυχὴ μου,
ὅπου μοῦδινες γλυκὰ
ἐξεφύτρωνε ἕνα ρόδο
ἀπὸ τὴν τριανταφυλλιά.

Ὅλη νύχτα ἐξεφυτρώσαν
ὡς ὅπου λάμψε ἡ ἀυγὴ
πού μᾶς ἤρε καὶ τοὺς δυὸ μᾶς
μὲ τὴν ὄψη μᾶς χλωμῇ.

Τοῦτο εἶν' τὸνειρό, ψυχὴ μου.
Τώρα στέκεται σ' ἐσὲ
νὰ τὸ κάμῃς ν' ἀληθῆψη
καὶ νὰ θυμηθῆς γιὰ μέ.

Μὰ δὲν ξέρει μοναχὰ τὰ ἐρωτικά φιλιὰ ὁ Σολωμὸς. Ξέρει καὶ τὰ φιλιὰ πού ξαναγεννοῦν ἢ δίνουν τὴν χαρὰ ἢ χαρίζουν τὴν ἐλευθερία. Παρουσιάζει τὴν υγεία, «ὅπου δίνει ἕνα φιλή καὶ ξανάρχεται ἡ ζωὴ». Ψάλλει τοῦ πεθαμένου μικροῦ ἀθῶου παιδιοῦ τὴν ψυχούλα, πού ἀνεβαίνει ἀνάμεσα στ' ἀστέρια κ' ἔξαφνα ἕνα Ἀγγελάκι τῆς δίνει «τὸ φιλή ἀθάνατο στὸ μαγουλάκι, πού ἔξαφνα ἔλαμψε σὰν τὴν ἀυγὴ».

Κ' ἐκεῖ πού ὑμνεῖ τὴν Ἐλευθερία, παρουσιάζει, κατὰ τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, τὴ Θρησκεία μ' ἕνα Σταυρὸ στὸ χέρι, ἐνῶ τὸ Μεσολόγγι πο-

λιορκεῖται. Κ' ἡ θρησκεία γιὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν Ἐλευθερία τὴν φιλεῖ στὸ στόμα. Τὶ ὑπέροχη εἰκόνα!

Μὰ καὶ στὰ ἔλεγειακὰ ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ συχνάπαντᾶμε τὸ φιλή, τὸ στερονὸ νεκρικό φιλή. Στὸ ποίημα πού ἔγραψεν «Εἰς φίλον ψυχορραγοῦντα», θέλει νὰ τοῦ δώσῃ τὸ νεκρικό φιλή. Μὰ δὲν νοιώθει ἀρκετὴ τὴ δύναμή του γιὰ νὰ καταβάλῃ τὸ σπαραγμὸν καὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ δώσῃ τὸ φιλήμα.

Ἦλθε ἡ ὥρα νὰ σ' ἀφίσω.

Νά. Τὸ θάνατο θωροῦ.

Ἦθελα νὰ σὲ φιλήσω.

Ἦθελα μὰ δὲ μποροῦ.

Ἦλθε ἡ ὥρα νὰ σ' ἀφίσω.

Τοῦ θανάτου νὰ ἡ μορφή!

Δὲ μποροῦ νὰ σὲ φιλήσω.

Νά, μοῦ κόβεται ἡ πνοή.

Καὶ γιὰ κάποιον παιδάκι, πού λένε οἱ παλαιότεροι πὼς ἦταν παιδί δικό του, ἔγραψε:

Μόνον ἂν τὸ πάρῃ ἡ μοῖρα
καὶ στενέψῃ ἐμὲ νὰ κλίνω,
τότεσ ἔρχομαι καὶ δίνω
ἕνα φιλήμα κ' ἐγώ.

Μὰ κ' ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου κάποτεσ ξέρει νὰ πέρῃ τὴ ζωὴ μ' ἕνα φιλή. Ἔτσι, στὰ «Δύο ἀδέλφια», ἡ μικροῦλα κόρη Αὐγούλα παρουσιάζεται μὲ τόσο ὁμορφῆ τὴν ὄψη, ἂν καὶ πεθαμένη, πού ὁ ποιητὴς κάνει τὴν ἀκόλουθη σκέψη:

Ὁ Ἄγγελος ἴσως
πού πέρνει τὸ μίλημα,
τῆς πῆρε μὲ φίλημα
γλυκὸ τὴν ψυχῇ.

Σὰν ἕνα λυρικό στοιχεῖο πλουσιοπάροχο σὰν ἕνα ἔθιμο πού μποροῦν γύρω του νὰ δημιουργηθοῦν κόσμοι ὀλόκληροι, ἔτσι ὁ Σολωμὸς ἐπῆρε καὶ μεταχειρίστηκε τὸ φιλή τῆς Λαμπρῆς. Ἡ παλαιότατη αὐτὴ Χριστιανικὴ συνήθεια, τὸ φιλή αὐτὸ τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης εἶναι ἕνα ὠραιότατο ἄνθος, πού ὁ Σολωμὸς ἐνοιωσε τὴν εὐωδιά του καὶ τὴν ἀξία του. Μὲ τὸ φιλή αὐτὸ

μᾶς παριστάνει τὰ αἰσθήματα τῶν σκλάβων, τὴ λαχτάρα τῶν Ἀλυτρώτων Ἑλλήνων. Ὅταν τὴν Λαμπρὴ τοῦ 1921 ἐκρέμασαν οἱ Τοῦρκοι τὸν Πατριάρχη Γρηγόριον Ε'. στὴν πόρτα τῶν Πατριαρχείων, νὰ πὼς ἐγιόρτασαν τὸ Πάσχα τοὺς οἱ Ραγιαδες:

Ἐκουφόσμιγαν οἱ φίλοι
μὲ τσ' ἔχτροὺς τοὺς τὴ Λαμπρῆ
καὶ τοὺς ἔτρεμαν τὰ χεῖλη
δίνοντάς τα στὸ φιλή.

Ἐτρεμαν, μὰ δὲν ἀρνιῶνται τὸ φιλή πού τοὺς ἔδενε μὲ τὴν ἀτράνταχτη πίστη τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Πατρίδας.

Στὸ ἐπικολυρικό ποίημα τοῦ Σολωμοῦ «ὁ Λάμπρος» τὰ φιλιὰ τῆς Λαμπρῆς ξεσπᾶνε σὰν Νέμεσις, ὁρμοῦν σὰν Ἐριννῆες καὶ στέκονται σὰν ἡ κορυφὴ τῆς πρὸ φορικιαστικῆς τραγωδίας. Μπροστὰ στὰ φιλιὰ αὐτὰ τῆς Σολωμικῆς ἔμπνευσης ἀχνίζεται καὶ σβύνει ἡ πρὸ φοριχτὴ ἔμπνευση ἑνὸς Πόε, ἢ πρὸ παρόλομη φοριχτὴ ἑνὸς Μπωντελαίο...

Ὁ Σολωμὸς στὸ ποίημα αὐτὸ, μᾶς φέρνει στὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς.

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, ἤγερτοι καὶ κόρες, ὄλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμασθῆτε. Μέσα στὲς ἐκκλησιὰς τὲς διαφορῶδες μὲ τὸ φῶς, τῆς χαρᾶς συμμαζωχῆτε. Ἀνοῖξετε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες ὀμπροστὰ τοὺς Ἁγίους καὶ φιληθῆτε. Φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη, Πέστε «Χριστὸς ἀνέστη», ἔχθροι καὶ φίλοι.

Καὶ ὅμως, μέσα σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι τῶν φιλημάτων, ὑπάρχει ἕνας πού τὸ φιλή τῆς Λαμπρῆς τοῦ εἶναι «ἀπηγορευμένος καρπός.»

Κανεῖς δὲν τοῦ μιλεῖ καὶ δὲν τὸν δίνει τὸ φιλή τὸ γλυκὸ πού φέρνει εἰρήνη.

Ὁ Τάνταλος αὐτὸς εἶναι ὁ Λάμπρος, ὁ Λάμπρος πού γέλασε τὴ Μαρία καὶ ἀπόκτησε μαζί της τρία ἀγόρια κ' ἕνα κορίτσι. Τ' ἀγόρια τὰ πέταξε στὸ ὄφρανο, ὅταν πεθάνανε. Ἔπειτ' ἀπὸ πολλὰς περιπέτειες, τὸ βράδυ τῆς Λαμπρῆς, ἐνῶ ὁ Λάμπρος «Προσπαθεῖ νὰ πνίξῃ, καθὼς εἶχε κάμη πάντα, τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως καὶ νὰ φύγῃ ἀπὸ

τὴν Ἐκκλησία, — ἰδοὺ ἡ θεία Δίκη τοῦ στέλνει ἀπὸ τὸ μῆμα τὰ τρία ἀρσενικά παιδιά του, ὅπου τὸν κυνηγοῦν καὶ δὲν τὸν ἀφίουν νὰ φύγη ἀπὸ τὸ Ναὸ τοῦ Θεοῦ πρὶν τοῦ φιλήσουν στανικῶς τὸ στόμα».

Αὐτὴ τὴ σκηνὴ τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ φιλοῦ τὴ διηγείται ὁ Σολωμὸς στὸ ποίημά του μετὰ τὴν πρὸ ὑπέροχη τραγικότητα καὶ σὲ στίχους ἐξαιρετικῆς τέχνης.

«Ὁ κολασμένα, ἀφῆτε μου τὰ χέρια». Χεῖλη μετὰ χεῖλη τότε ἐκολληθῆσαν. Ὅσα ἐδῶσαν φιλιὰ, τόσα μαχαίρια στοῦ δυστυχῆ τὰ φυλλοκάρδια ἐμπῆσαν. Ἀφοῦ στὸν κόσμῳ ἐλάμψανε τ' ἀστέρια, τέτοιο τρόμου φιλιὰ δὲν ἐδόθησαν. Φτυοῦνε τὰ χεῖλη σάν ἀπὸ φαρμάκι μέσα τοῦ ἐμπῆκε τὸ νεκρὸ βηματάκι.

* *

Καὶ τώρα γιὰ νὰ γλυκάνουμε κάπως τὴ φρικὴ μας ἄς πάρουμε μερικὸν στίχον τοῦ ἄλλου συγχρόνου μετὰ τὸν Σολωμὸ Ζακυνθινὸ ποιητῆ, τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου, ποῦ ἦτον ὅμως τόσον ἀνόμιος μετὰ τὸ Σολωμὸ. Μέσα στοὺς ἀρχαιοπρεπεῖς καὶ κλασσικὸμορφους στίχους τοῦ Κάλβου θ' ἀντικρύσωμε τὰ δροσερὰ καὶ ὀλόγλυκα φιλιὰ τῶν Ζεφύρων καὶ τὰ φιλιὰ τῶν κυμάτων... Τὰ λυρικά φιλιὰ τῶν πραγμάτων, ποῦ ὁ ἀρχαιολάτρης λυρικός ποιητῆς τὰ εὔρισκε στ' ὄλανθισμένο νησί τῆς Ζακύνθου.

Τὸ κῆμα Ἴόνιον πρῶτον ἐφίλησε τὸ σῶμα. Πρῶτοι οἱ Ἴόνιοι Ζέφυροι ἐχάιδευσαν τὸ στήθος τῆς Κυθερείας.

Κι' ὅταν τὸ ἐσπέριον ἄστρον ὁ οὐρανὸς ἀνάπτει καὶ πλέωσι γέμοντα ἔρωτος καὶ φωνῶν μουσικῶν θαλάσσια ξύλα,

φιλεῖ τὸ ἴδιον κῆμα, οἱ αὐτοὶ χαϊδεύουν Ζέφυροι τὸ σῶμα καὶ τὸ στήθος τῶν λαμπρῶν Ζακυνθίων ἄνθος Παρθένων.

Καὶ δὲν μᾶς φέρνει στοὺς στίχους τοῦ ὁ Κάλβος μόνον τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ κύ-

ματα νὰ φιλᾶν. Φιλεῖ καὶ ἡ μέρα, τὴ στιγμὴ ποῦ ξημερώνει. Γιὰ ἰδῆτε ὅμως καὶ τὶ κάνει τὸ φίλημά της.

Τὰ μυρισμένα χεῖλη τῆς ἡμέρας φιλοῦσι τὸ ἀναπαυμένον μέτωπον τῆς οἰκουμένης· φεύγουσιν ὄνειρα, σκότος,

ὑπνος, σιγὴ καὶ πάλιν τὰ χωράφια, τὴν θάλασσαν. τὸν ἄερα γεμίζουσι καὶ τὰς πόλεις μετὰ κρότον ποίμνια καὶ λύρας.

Μὰ καὶ ἡ γνώση, ἡ μάθησις, ἡ σοφία μᾶς φιλοῦν. Ὁ ποιητῆς λέγει: «Γλυκὴ ἡ Σοφία τὸ φίλημα σὰς χαρίζει».

Πλαῖ στὰ μεταφορικά· φιλιὰ τῶν ἀψύχων καὶ τῶν φανταστικῶν ἰδεῶν, ὁ Κάλβος μᾶς παραστάει καὶ τὰ στοιγικά φιλιὰ, τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ κορᾶει στὴν πεθαμένη μητέρα του:

Καὶ σὺ στόμα ὅπου ἐφίλησα τόσες φορὲς, μετὰ τὴν θερμοτάτην ἀγάπην, πόση ἀπειρὸς ἄβυσσος μᾶς ξεχωρίζει!

Μὰ τὸ πατρικὸ φίλημα τοῦ δίνει ἀφορμὴ νὰ ζωγραφίσῃ μιὰ συγκινητικὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρώπινης ἀνισότητος:

Πόσοι πατέρες δίδουσι, ὄχι ψωμί, φιλήματα, στὰ πεινασμένα τέκνα τους, ἐνῶ λάμπουν στὰ χεῖλη σας χρυσὰ ποτήρια!

Τί σὰς λέει ἐκεῖνο τό: «ὄχι ψωμί, φιλήματα»; Ἡ γλυκάδα ἐνὸς φιλοῦ ζητάει νὰ γεμίσῃ τὸ κενὸν ποῦ δημιουργεῖ ἡ πείνα! Μὰ τὸ φίλι ἔχει τὴ δύναμιν τάχα ἐνὸς τέτοιου γιατροῦ;..

Εἶναι ἀληθινὰ ἀξιοπαρατήρητο πὼς ὁ ποιητῆς αὐτός, ποῦ ἔκαμε τόσο πλατεῖα καὶ ποικίλη τὴν ἐμφάνισιν τῶν φιλιῶν, δὲν μᾶς προσφέρει ποτὲ τὸ φίλι σάν παρακολούθημα τοῦ ἔρωτα. Εἶναι, φαίνεται, ὁ τρόπος τῆς ποιητικῆς του διάθεσις τέτοιος... Ἴσως μάλιστα ὁ Κάλβος νὰ μὴ θέλῃ οὔτε κἄν τὸν ἔρωτα νὰ μᾶς παρουσιάσῃ... Μόνο

μιὰ φορὰ μᾶς ζωγραφίζει ἓνα ἐρωτικὸ φίλι καὶ μαζί ἄλλο ἓνα ἀκόμα... Μὰ ἔπειτ' ἄξαφνα μετανοῶνει καὶ οἴχνην τὰ πλατεῖα φτερὰ τοῦ ἔρωτα γιὰ νὰ κρύψῃ τὴν ἐρωτικὴν γιορτὴ... Καὶ νὰ πῶς: Ὁ ποιητῆς φαντάζεται πὼς βρίσκεται στὰ Ψαρρὰ πρὶν τὰ καταστρέψῃ ἀκόμα ὁ Τοῦρκος. Ὅλες οἱ χαρὲς τῆς ζωῆς ξετυλίγονται ἐκεῖ. Κρασί, κινδύρα, τραγοῦδι, χορὸς...

— Φτάνει τώρα τὸ κέρασμα, φθάνει ὁ χορὸς καὶ τ' ἄσμα· κάθε ἡδονὴ τὸ μέτρον ἔαν ἀγαπᾶ, ἄς προσφύγωμεν εἰς χαρὰν ἄλλον.

Ἐδῶ ὑπὸ τὸν πολυφύλλον καὶ δροσερὸν κεδρῶνα ἔλατε, ἄς ἀναπαύσωμεν τὸ κορμί μας καὶ ἄς ἔχωμεν τ' ἀνθή διὰ στρώμα.

Ἐνα φίλι... κ' ἐν ἄλλο... Ἐρωτα, τρέξε, ἐξάπλωσον αἰῶνια τὰ πτερά σου, σκέπασε τὸ μυστήριον τῆς ἐορτῆς σου...

* *

Τέλεια ὀντίθετος ἀπὸ τὸν Κάλβου παρουσιάζεται ὁ Ἀθανάσιος Χριστόπουλος, ὁ γλυκὸς ποιητῆς τῆς Αὐλῆς τῆς Μολδοβλαχίας. Ὁ Κάλβος δὲν μᾶς παρουσιάζει καθόλου τὸ ἐρωτικὸ φίλι. Ὁ Χριστόπουλος τὸ σκορπίζει σπάταλα, τὸ ἀσωτεύει. Καὶ δὲν ξέρει ἄλλο φίλι ἀπὸ τὸ ἐρωτικὸ. Παίζει καὶ γελάει καὶ σατυρίζει καὶ κλαίει, μιλώντας πάντα γιὰ φιλιὰ, γιὰ ἀφθονα φιλιὰ. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ φιλιὰ τοῦ Χριστοπούλου εἶναι ἐρωτικά, μονάχα ἐρωτικά.. Μὲ αὐτὰ ζῆ καὶ ὑπάρχει. Καὶ τὰ φιλιὰ τοῦ Ἐρωτα περιγράφει ὅτι τὸν ἔκαμαν ποιητῆ. Τὸ διηγείται μάλιστα τόσο ὁμορφα! Στὰ σχολεῖα, μετὰ τὴ μελέτη τῶν ποιητῶν, δὲν μπόρεσε νὰ γένη ποιητῆς. Ὁ Ἐρως ὅμως τοῦ λέει ὅτι μπορεῖ ἀμέσως νὰ τὸν μάθῃ ποίησι. Καὶ τοῦ προσθέτει:

— Ζητῶ ὅμως πρὶν ἀρχίσω μισθὸν νὰ σὲ φιλήσω

γλυκὰ γλυκὰ στὰ χεῖλη γιὰ νὰ γενοῦμε φίλοι

Ὁ Χριστόπουλος δὲν ἔχει καμμίαν ἀντίρρηση:

— Ἄν, λέγω, ἀρχετός σου εἶν' τοῦτος ὁ μισθός σου νά, δάσκαλε, τὰ χεῖλη καὶ ὅσο θέλεις φιλεῖ.

Λοιπὸν μετὰ πλησιάζει μετὰ σφίγγει μ' ἀγκαλιάζει καὶ μ' ἓνα μόν' φίλι τοῦ μετὰ κἀμνει ποιητῆ του

Ἔτσι ὁ Χριστόπουλος μ' ἓνα φίλι ἔγινε ποιητῆς τοῦ Ἐρωτα. Καὶ θάλεγε κανεὶς πὼς ἀπὸ τότε ὁ ποιητῆς αὐτός ἔπαθε μανία φιλιῶν. Θάλεγε κανεὶς πὼς ἔζησεν ὅλη του τὴ ζωὴ φιλιῶντας..

Ἀκοῦστε τὸν πὼς τραγουδάει:

Τ' ἀηδόνι κελαῖδουσε κι' ὁ ἔρωτας κερνοῦσε φιλιὰ μετὰ τὸ ποτήρι. Καὶ μετὰ ἀγκαλιασμένοι μὲς τ' ἀνθή κυλισμένοι φιλιούμασταν στὰ χεῖλη φιλήματα πυκνά.

Εἰς ἄλλο του ποίημα δοκιάζει τὴν Σελήνην ἔτσι:

Ὁρξίζουσε, Σελήνη, στὴ νύχτας τὴ γαλήνη, Ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃς γιὰ νὰ τὰ μαρτυρήσῃς αὐτὰ τὰ νυχτικά μας γλυκὰ φιλήματά μας.

Ἐμεῖς δὲν σ' ἀδικοῦμε ἀνίσως φιληθοῦμε Ὁ ἔρωτας τὸ θέλει. Ἐσένα τί σὲ μέλει;

Καὶ φτάνει καὶ στὸ ζενίθ:

Νὰ μὴ φθάσω, νὰ μὴ ζήσω, ἂν μιὰ μέρα δὲ φιλήσω. Κι' ἂν πεθάνω, νὰ πεθάνω στὰ φιλάκια σου ἀπάνω!

* *

Ἐ, ἀρχετὰ πιά, μᾶς ἐγλύκαναν τὰ ἐρωτικά φιλιὰ τοῦ Χριστοπούλου. Καρὸς νάθομε καὶ στὸν Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη. Ὁ Λευκαδίτης ποιητῆς θὰ σὰς κάμῃ νὰ φοιτιάσετε. Γιατὶ κι' αὐτός ξαναφέρει στὴ ζωὴ τοὺς πεθαμέ-

νους. Καὶ τοὺς φέρνει μάλιστα κι' αὐ-
τὸς γεμάτος ἀπὸ δίψα φιλοῦ... Ὁ
Θανάσης Βάγιας, πὺν κατάστρεψε τὸ
Γαρδίκι, δὲν μπορεῖ νὰ ἡσυχάσῃ μέσα
στὸ μνήμα του. «Τὸν ξερνάει τὸ χῶμα».
Καὶ βρουκολακιάζει ὁ Βάγιας καὶ πα-
ρουσιάζεται τὴ νύχτα στὴ γυναῖκα του.
Καὶ τῆς ζητάει τῆς δυστυχημένης τὰ
φιλιὰ πὺν τᾶχει στερηθῆ ἰστὸν κάτω
κόσμο. Ἡ γυναῖκα του, γιομάτη φρί-
κη, ζητάει, μάταια, νὰ τὸν διώξῃ :

- Θανάση, σ' ἀκουσα, τραβήξου τώρα.
Μέσα στὸ μνήμα σου νὰ πᾶς εἰν' ὦρα.
- Μέσα στὸ μνήμα μου γιὰ συντροφιά
θέλω ἀπ' τὸ στόμα σου τρία φιλιὰ
- Ὅταν σοῦ ρίξανε λάδι καὶ χῶμα.
ἦλθα σὲ φίλησα κρυφὰ στὸ στόμα.
- Τώρα περάσανε χρόνοι πολλοί...
Μοῦ πήρε ἡ κόλαση κειτὸ τὸ φιλι.
- Φεύγα καὶ σκιάζομαι τᾶγρια σου μάτια.
Τὸ σάπιο κρέας σου πέφτει κομμάτια.
Τραβήξου, κρύψετα κείνα τὰ χέρια
ἀπ' τὴν ἀγάμνια τους λὲς κ' εἰν' μαχαίρια.
- Ἐλα γυναῖκα μου, δὲν εἰμ' ἐγὼ
κεῖνος πὺν ἀγάπησες ἕναν καιρὸ ;
Μὴ με συχαινεσαι, εἰμ' ὁ Θανάσης.
- Φεύγ' ἀπ' τὰ μάτια μου, θὰ με κολάσης.
Ρίχνετ' ἐπάνω τῆς καὶ τῆνε πᾶνει
μέσα στὸ στόμα τῆς τὰ χεῖλη βάνει...

Στὰ ἔργα τοῦ Βαλαωρίτη συχνά-πυ-
χνὰ ἀπαντᾶμε τίς πιὸ φορικιαστικὲς εἰ-
κόνες φιλιῶν. Στὰ νεανικά του «Στι-
χοουρήματα» παρουσιάζει τὰ πτώματα
τῶν σφαγμένων ἀγκαλιασμένα σὰ νὰ
δίνουνη φιλιὰ, κι' ἕναν ἄρρωστο κατά-
δικο πὺν τὸν φιλεῖ στὸ στόμα ἕνας
σκορπιός ! Ἐπειτα στὸ «Ψυχοσάββατο»
ἔρχεται πάλι ἕνα φορικιαστικὸ φιλι, μὰ
πιὸ πολλὸ ντυμένο μὲ τῆς τέχνης τῶ-
μορφο φόρεμα. Ὁ πατέρας φαντάζε-
ται πὺν φιλεῖ τὴν πεθαμένη κόρη του,
πᾶχει σηκωθῆ ἀπὸ τὸ μνήμα τῆς.

«Μαρία μου ἕνα φιλι, ἕνα φιλάκι ἀκόμα...
Μοσοβολάει, ψυχούλα μου, τ' ἀθῶο σου τὸ
[στόμα...]
Καρτέρεσε, Μαρία μου, ἄφες με νὰ χορτάσω
σὲ λίγο θὰ σὲ χάσω.»
Κ' ἐκεῖ ὁπὺ τὴν ἔσφιγγε, κ' ἐκεῖ πὺν τὴν ἐφίλει
τὴν ἔχασ' ἀπ' τὸ κόρφο του, τοῦφνε ἀπὸ τὰ
[χεῖλη...]

Εἶναι ἀληθινὰ σπαραχτικὸ ! Κ' ἔχει

τόσο δυνατὴ τὴν αἰσθησι τοῦ σπαρα-
γμοῦ, γιὰ τὸ ἴδιος ὁ ποιητῆς ἦτον
καὶ ὁ ἄτυχος ἦρος τοῦ ποιήματος «Ἐ-
νας πατέρας πᾶχασεν ὁμορφη θυγατέ-
ρα». Ὁ πικραμένος ὅμως αὐτὸς πατέ-
ρας, ὁ Βαλαωρίτης, εἶναι σ' ἄλλες σι-
γμὲς ἕνας ἄρρωστιαρῆς, πὺν τὸ φιλι
τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνοίγει νέους αἰσθη-
ματικὸς κόσμους.

Ἄν ἦμουνα, γράφει, τοῦ φεγγαριοῦ
μαλαματένια ἀχτίδα—

τότε κ' ἐγὼ σ' ἀνέφελο
θὰ βγαίνο μετώπο σου.
Θὰ σὲ φιλῶ... Θὰ λησμονῶ
τ' ἀστερία μου, τὸν οὐρανό...
Θὰ σβουῦμε ἐκεῖ σιμά σου.

Σὲ ἄλλο ποιήμα τοῦ βοῖσκει ὁ Βα-
λαωρίτης πὺν ἡ μόνη ἀθάνατη στιγμή
τῆς ζωῆς εἶναι ἡ στιγμή τοῦ φιλοῦ.
Τὰ φύλλα πέφτουν, τὸ νερὸ φεύγει,
τὰ νέφη διαβαίνουν ἡ αὐγινὴ δροσοῦ-
λα περνάει... Αὐτὰ συλλογίζεται ἡ κο-
ρασιὰ καὶ ρωτάει μὲ ἀγωνία μὴ φεύγει
τὸ ἴδιο κ' ἡ ἀγάπη. Μὰ ὁ ποιητῆς δί-
νει ἀμέσως τὴν ἀπάντησι. Κι' ὅχι μὲ
λόγια...

Κ' Ἐγὼ σ' ἀγκάλιασα σφιχτὰ
καὶ σοῦφραξα, ψυχὴ μου,
τὰ χεῖλη μ' ἕνα φλογερὸ
κι' ἀπέραντο φιλι μου...

Καὶ τότε πίστεψες καὶ σὺ
ὅτ' ἔχει ἡ ζωὴ μας
μὰ μόνη ἀθάνατη στιγμή
κλεισμένη στὸ φιλι μας,

Μιὰν ὦρα ποῦφνε κρυφὰ
τοῦ Χάρου τὸ δρεπᾶνι
κι' ὅπ' ὅσο κι' ἂν πετᾶ γοργὰ
ποτὲ δὲ θὰ πεθάνῃ

Κι' ὅμως ὁ ποιητῆς πὺν βοῖσκει πὺν
ἡ μόνη ἀθάνατη στιγμή τῆς ζωῆς εἶναι
τὸ ἐρωτικὸ φιλι, ὁ ἴδιος μᾶς παρου-
σιάζει τὸ ἴδιο ἐρωτικὸ φιλι σὰν κάτι
τι τρομερὸ καὶ ἀπαίσιο. Πρόκειται ὅμως
γιὰ τὸ φιλι πὺν δίνεται διὰ τῆς βίας,
γιὰ τὸ ἐρωτικὸ φιλι πὺν δὲν μπορεῖ
νὰ τὸ ἀνεχθῆ ἐκεῖνη πὺν τὸ λαβαίνει.
Πρόκειται γιὰ τὸ φιλι τοῦ ἀνδρός, πὺν
ἡ γυναῖκα τὸν μισεῖ. Ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς,
ὁ τρομερὸς τύραννος τῶν Ἰωαννίνων,

ζητάει ν' ἀποκτήσῃ τὴν Κυρὰ Φροσύνη
τὴν ἐρωμένη τοῦ γιοῦ του καὶ θέλει
νὰ τῆς δώσῃ ἕνα ἐρωτικὸ φιλι.

Κ' ἐκεῖ πὺν ἐκεῖνη ἡ δύστυχη ἀπάνω του
ἀκούει μὲς στὰ στήθη του τὸ αἶμα του νὰ
[ἀκουμποῦσε]
καὶ τὴν καρδιά του νὰ χτυπᾶ σὰν ν' ἀδῆλε
[βράζει]
[ν' ἀνοίξῃ]
Τρομάζει, διαλογίζεται, θυμάται, ἀνατριχιάζει
Θέλει νὰ φύγῃ, δὲν μπορεῖ, τὰ χεῖλη τοῦ
[Βεζύρη]

ἐγγίξανε τὲς τρίχες τῆς, κολλοῦνη στὰ
[μαλλιά τῆς.]
Ὁ δράκοντας τὴν ἄρπαξε, τὴν ἔχει μὲς στὸ
[στόμα]
καὶ τῆς βυζαίνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ρουφάει
[μὲ λύσσα].

Τέτοιες ἄγριες ἐρωτικὲς σκηνές, τέ-
τοια φιλιὰ γιομάτα τρόμους καὶ ἀγω-
νίες εἶναι σὰν ἐξαίρεση πένθιμη καὶ
συνταραχτικὴ μέσα στὴ γλυκάδα τῆς
Ἑπτανησιακῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ὁ
Ἰούλιος Τυπάλδος, ὁ γλυκὸς καὶ μυ-
στικοπαθῆς Κεφαλονίτης ποιητῆς, εἶνε
ἡρεμότατος ἀκόμα καὶ στὸ ποιήμα του
«Ἡ φυγή», ὅπου θᾶλεγε κανεῖς πὺν
ὁ τρόμος τῆς νυχτερινῆς ἀπαγωγῆς
θὲ νᾶχε μεταδοθῆ καὶ στὰ ἐρωτικὰ
φιλιὰ. Ἄλλὰ, δὲν βαρύνετε !... Τὰ φι-
λιὰ προχωροῦν μὲ ρυθμὸ, ὅπως μὲ
ρυθμὸ καὶ τὸ κουπὶ σχίζει τὸ ἡρεμο
κῶμα.

«Λάμνε, γλυκέ μου, λάμνε
νὰ φύγομε μακριὰ
ὅσο σιγάει τ' ἄερι
στὰ ὀλόστρωτα νερά».

Καὶ κάθε πὺν στὸ κῶμα
βουτήξῃ τὸ κουπὶ
στὸ μέτωπο τοῦ δίνει
ἡ κόρη ἕνα φιλι !

Ἄλλος Ἑπτανήσιος ποιητῆς, πιὸ συγ-
χρονὸς μας, ὁ Λαυρέντιος Μαβίλης,
πὺν ἔπεσε ἡρωικὰ πολεμώντας στὸ
Δρίσκο τὴν 29 Νοεμβρίου 1912, μέσα
στὰ πολυσύνθετα καὶ πολλὲς φορὲς φι-
λοσοφικώτατα ποιήματά του δὲν γνω-
ρίζει ἄλλο φιλι ἀπὸ τὸ ἐρωτικὸ. Στὰ
πιὸ νεανικά του ποιήματα τὰ φιλιὰ εἶ-
ναι συχνότερα. Μὰ ὅσο ἡ ηλικία τοῦ
ποιητοῦ προχωρεῖ, τόσο καὶ τὰ φιλιὰ

ἀναφέρονται ἀραιότερα. Ὅταν ὅμως
ἀναφέρονται, πάντα εἶναι ἐρωτικά.

Σὲ ἡλικία 24 χρονῶν ὁ Μαβίλης, ἐνῶ
ἐσπούδαζε φιλοσοφία στὴ Γερμανία.
σ' ἕνα σονέτο του διώχνει καὶ καταριέ-
ται τὴν ἐπιστήμη καὶ ἀνακράζει :

Τὴν ἐμορφιά τὴν κλασσικὴ σπουδάσω
ὅταν γλυκὰ τὴ Μίνα μου ἀγκαλιάσω,
ὅταν ἡ Μίνα ἕνα φιλι μοῦ δώσῃ !

Τὴν ἴδιαν ἐποχὴν, ὑμνῶντας τὴ Δη-
μοτικὴ μας γλώσσα, τὴ φαντάζεται σὰ
μιὰν ὁμορφη σεμνὴ χωροτοπούλα. Καί,
παρουσιάζοντας τὴν καθαρεύουσα σὰ
μιὰν ἀπαίσιον γοργιά, λέει τέτοια φλογερὰ
λόγια στὴν ἀγαπημένη του Δημοτικὴ :

Ὅλοι ἀντάμ' ἄς φιλοῦν οἱ ἄλλοι μία
γρηὰ φτιασιδωμένη, ἄσκημη, κρύα,
Πὺν κλαίει τὰ μαρμαμένα τῆς τὰ νειάτα.
Ἐγὼ σὲν' ἀγαπῶ, σὲν' ἀγκαλιάζω,
ἂν τὴ φωνὴ σου ἀκούσω ἀναγαλλιᾶζω,
λυώνομαι στὰ φιλιὰ σου τὰ δροσάτα.

Ὁ Ποιητῆς, πὺν καὶ ἡ Δημοτικὴ
γλώσσα τοῦ δίνει ἐρωτικὰ φιλιὰ, τὴν
ἴδια ἐποχὴ κάνει καὶ τὴν ἀκόλουθη σύγ-
κρισι μετὰξὺ φιλιῶν : Αὐτὸς, γράφει,
πὺν θὰ γυρῶσι στὴν πατρίδα του ἔπειτ'
ἀπὸ μακρινὰ καὶ μεγάλα ταξείδια,

κ' ἕνα ὀλόθερμο φιλι λάβῃ ἀπὸ χεῖλη ἀγάπης,
τόσης χαρᾶς δὲ θᾶνωιθε γλήγορο καρδιο-
[χτύπη]
ὅσο εἶν' αὐτὸ πὺν νοιώθω ἐγὼ τὸ γράμμα σου
[φιλιῶντας].

Κατόπι στὴν ἡλικία τῶν 31 του χρό-
νων ὁ ποιητῆς δείχνει πὺν δὲν ἔχει τὴ
δύναμη νὰ ζωγραφῆσῃ τὸ φιλι, ὅπως
θέλει. Κι' ἀνακράζει :

Ἄχ ! νὰ εἰμπόρεια στὸ τραγοῦδι μου νὰ βάλω
τοῦ φιλοῦ καὶ τοῦ κορμιοῦ σου τὴν γλυκάδα !

Μὰ καὶ στὰ 38 χρόνια του ὁ ποιητῆς
διακηρύττει :

Δὲ λαχταρῶ κι' ἀναστενάξω γι' ἄλλη
καλοτυχιά, παρὰ γιὰ τὰ φιλιὰ σου...

Καὶ τὴν ἴδια ἐποχὴ παραλληλίζει τὰ
δύο αὐτὰ πράγματα :

Πικρολάλημα ἀηδονιοῦ
στὶς νυχτιὲς τ' Ἀπρίλη
καὶ φιλάκι ὁμορφοιοῦ
σὲ πανώριας χεῖλη.

Ἐνα χρόνο κατόπι, στὸ σονέτο ποῦ ἐπιγράφεται «Μούρωμα», ὁ Μαβίλης ἀναφέρει μόνον τὴν ἀνάμνηση τοῦ φιλιουῦ ποῦ περνάει κατὰ τὸ δεῖλι μαζὶ μετὶς τῶν ἄλλων ἀναμνήσεις :

Ἀγάπες, γαλανὰ βασιλεμένα
μάτια ὄγρα καὶ φιλιὰ κι' ἀνατριχίλες
καὶ δάκρυα : Πλάνα δῶρα ζηλεμένα
τῆς ζήσης π' ἀχνοσβυταὶ καὶ τελειώνει...

Αὐτὴ εἶν' ἡ τελευταία φορὰ ποῦ ὁ ποιητὴς μας ἀναφέρει τὸ φιλί. Ἐξῆσεν ἀκόμα ὁ Μαβίλης 13 ὀλόκληρα χρόνια κ' ἔγραψε κατόπι πολλὰ ποιήματα, — ἴσως τὰ καλλίτερά του. Μὰ πουθενὰ πιά δὲν ἀναφέρει τὸ φιλί... Ἐνῶ τόσο θερμὰ τὸ παρουσιάζει καὶ τὸ ὕμνει νέος, τὸ ξεχνάει τελειῶς ἔπειτα. Ἐτσι περνάει ὄλων τῶν πραγμάτων ἡ ἐποχὴ, ὄλων τῶν ἀνθῶν ἡ ἀνθησις... Ἐτσι περνάει καὶ τοῦ φιλιουῦ ἡ δόξα καὶ ὁ θρίαμβος...

Ἀπ' τὴν Ἐπτάνησον τὴν ἄρα μ' ἔνα πῆδημα ἄς πεταχθοῦμε στὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ τὴν Ἰόνιον ποιητικὴ σχολή, στὴν Ἀθηναϊκὴ. Ἐκεῖ θὰ συναντήσουμε ἕναν ὀλόγλυκο ποιητὴ, ποῦ ἐστάθηκε τρομερὰ δυστυχησμένος ἄνθρωπος. Τὸ Γεώργιο Βιζυηνό. Γεννήθηκε στὴ Θράκη, ἐσπούδασε στὸ ἐξωτερικὸ καὶ πέθανε στὴν Ἀθήνα τὸ 1896. Ἐπέθανε ὅμως μέσα στὸ φρενοκομεῖο. Εἶχε τρελλαθῆ ἀπὸ ἕναν ἄτυχον ἔρωτά του... Ἀγάπησε μιὰν αἰθέρια Ἀθηναϊκὴ καλλονή, κι' ἡ ἀγάπη του αὐτὴ ἐσκότησε τοῦ λογικοῦ του τὴν διαύγεια. «Ἄλλαξεν ἐντὸς μου — ὁ ρυθμὸς τοῦ κόσμου», ἔγραψεν ὁ ἴδιος ὅταν πιά εἶχε τρελλαθῆ...

Ὁ δυστυχησμένος αὐτὸς ποιητὴς, σ' ἕνα λυρικό του ξεχείλισμα φαντάζεται τὰ πάντα, τὸν κόσμον ὀλόκληρον νὰ φιλιέται, νὰ φιλιέται... Τὸ φεγγάρι φιλιέται μετὰ τὸ κῦμα, τὸ κῦμα φιλιέται μετὰ τ' ἀκρογιαλί, τ' ἀγέρι ποῦ ξεκινάει ἀπὸ τ' ἀκρογιαλί φιλιέται μετὰ τὰ κλαδιά, τὰ φύλλα στὰ κλαδιά φιλιούνται τὸνα μετὰ τ' ἄλλο, τὰ πονυλιά στὰ κλαδιά φιλιούνται δυό-δυό, — καὶ τέλος ζητάει

κι' ὁ ποιητὴς ἕνα φιλί ἀπὸ τὴν ἀγάπη του... Βλέπουμε δηλαδὴ τὸ φίλημα σὰν μιὰ παγκόσμια εὐλογία...

* *

Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ποιητὲς οἱ σύγχρονοί μας, ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι ἀνοίγουν νέους δρόμους, ὅτι καλλιεργοῦν τὴν λυρική ποίηση μέσα σὲ παρθένα περιβάλλοντα καὶ σὲ ἀπάτητα θερμοκήπια. Αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶναι μεγάλο καὶ σηκώνει πολλὴ συζήτηση... Ἀλλὰ ὅσο κι' ἂν ἀνοίξαν νέοι ποιητικοὶ δρόμοι οἱ σημερινοὶ ποιητὲς μας, τὸ φιλί ὅμως καθόλου δὲν τὸ ἐγκατέλειψαν. Ἐξακολουθοῦν νὰ τὸ λατρεύουν καὶ νὰ τὸ ὕμνουν. Ὁ κ. Γεώργιος Δροσίνης μᾶς παρουσιάζεται μετὰ ὕψος φιλοσόφου πολλὰς φορὰς. Ἀναπτύσσει ἰδέες φιλοσοφικὰς καὶ κοσμοθεωρίας συνοφρωμένους μέσα εἰς τὰ τελευταῖα ποιήματά του. Καὶ ὅμως αὐτὸς, ὁ βαρὺς καὶ σοφός, χωρατεύει μετὰ παιγνιδιάρικον ἀληθινὰ τρόπο σχετικά μετὰ τὸ ἐρωτικὸ φιλάκι. Παίξει σὰν παιδάκι καὶ καλαμπουρίζει εὐθυμα, σὰν ἀντιγράφει τὸ φιλάκι. Καὶ συνθέτει στίχους ἐλαφροὺς καὶ παιγνιδιάρικους.

Τέτοιους :

Παπᾶ, ἂν ἔρθῃ μιὰ μελαχροινὴ
νὰ τὴν ξεμολογήσης,
κοντούλα, ἀφράτη, μετὰ γλυκεῖα φωνή,
πρόσεξε μὴ τυχὸν καὶ τὴν ἀφίσης
νὰ μεταλάβῃ—ἡ ἁμαρτωλὴ
δὲ νῆστεψε μιὰ μέρα τὸ φιλί.

* Ἄλλο :

— Χρόνια πολλὰ! — Εὐχαριστῶ!
τί θεὸς νὰ σὲ τρατάρω;
πέρνεις μιὰ κουταλιά γλυκό,
βανίλλια, λεμονάκια ;...

— Ἄ, ὄχι, ὄχι, προτιμῶ
καλλίτερα νὰ πάρω
ἀπ' τὸ γλυκὸ τὸ στόμα σου
μιὰ κουταλιά φιλάκια!

Ὁ κ. Κωστῆς Παλαμᾶς, ποῦ σχεδὸν γενικὰ σήμερον θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Ἕλληνες ποιητὲς, ὁ ποιητὴς καὶ ὁ πατέρας Παλαμᾶς στὸν «Τάφρον», στὸ ποιητικὸ ἔργο ποῦ ἔγραψε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ

πολυαγαπημένου τοῦ παιδιοῦ, περιτριγυρίζεται συχνὰ ἀπὸ τ' ἀεροφτέρουγα στοργικὰ φιλιὰ,

Ἀκούστε πῶς μιλεῖ ὁ πικραμένος πατέρας :

Ἡμερὰ καὶ πρόσχαρὰ
τὰ χρόνια σου σκορπούσες,
ὄλους τοὺς ἐγύρευες,
ὄλους τοὺς ἀγαπούσες.

Σ' ὁμορφὰ καὶ σ' ἄσχημα
σὲ ξένα καὶ δικὰ σου
τὰ φιλάκια ἀσώτερες,
τὰ παιγνιδισματά σου,

ὅσο ποῦ τὸν θάνατον
ἀπάντησες μιὰ μέρα
καὶ τὸν σφιχταγκάλιασες;
τὸν πῆρες γιὰ πατέρα!

Ὅπως εἶσαι ἀνάλαφρο
μικρό, σὰ χελιδόνι
κι' ἄρματα παληκαριοῦ
δὲ σοῦ βροντοῦν στὴ ζῶνῃ,

κοίταξε καὶ γέλασε
τῆς νύχτας τὸ σουλτάνο,
γλύστρησε σιγὰ κρυφὰ
καὶ πέταξ' ἐδῶ πάνω

καὶ στὸ σπῆτι τ' ἄραχνο
γυρνώντας, ὃ ἀκριβέ μας,
γίνε ἀεροφύσημα
καὶ γλυκοφιλήσέ μας!

Πέρα ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ θανάτου παρακαλεῖ ὁ ποιητὴς νᾶρθῃ τὸ φιλί τοῦ παιδιοῦ του μέσα σ' ἕνα ἀεροφύσημα. Μὰ ὁ ἴδιος ποιητὴς, ὁ Παλαμᾶς, σ' ἄλλῃ στιγμῇ δέχεται τὰ φιλιὰ ποῦ τοῦ ἔρχονται καὶ τοῦ κελαιδοῦν πέρα ἀπ' τὴ ζωὴ, ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὴ ζωὴ. Δηλαδὴ σταλμένα πρὶν αὐτὸς νὰ γεννηθῆ. . .

Τοῦ πατέρα μου γράμματα
ξερόφυλλα τριμμένα,
ριγμένα ἀπ' τὸ χλωμόδενδρο
τῆς Ἀγάπης, ὀμίενα!

Σὰ φολιὰς ψιθυρίσματα
μοῦ μιλάτε, στὸ στόμα
κελαϊδεῖτε φιλήματα
καὶ μοῦ δείχνετ' ἀκόμα
τὸν ἴδιο ἐμένα, ἀγέννητο
ποῦ πολεμᾷ αὐτοῦ πέρα
ἀπ' τὰ σκότη τοῦ ἀνύπαρκτου
γιὰ νὰ βγῆ στὴν ἡμέρα!

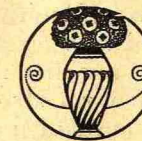
Ὅστε τὰ φιλιὰ δὲν πετοῦν μόνον μέσα στὴ ζωὴ, μὰ ἔρχονται σ' ἐμᾶς ξεκινώντας ἀπὸ πρὶν ὑπάρξουμε στὴ ζωὴ ἢ πετώντας ἀπὸ τὰ ὑπερπέραν τοῦ θανάτου. Μᾶς βρίσκουν τὰ φιλήματα ποῦ ἔρχονται πρὸς τὴ ζωὴ ἀπὸ τὰ πρὸ τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τὰ κατόπιν τῆς. Μὴ τάχα εἶναι τὰ φιλιὰ μας πιὸ δυνατὰ κι' ἀπὸ τὴ ζωὴ κι' ἀπὸ τὸ χάρο; Πῶς ἄλλοιῶς θὰ μποροῦσαν νὰ διαβοῦν τὴν ἀνυπαρξία καθὼς καὶ τὴν Ἀχερουσία χωρὶς νὰ πάθουν τίποτε;

Μὰ τάχα τὸ φιλί ἔξερει νὰ διευθύνῃ καὶ τὸν ποιητὴ;... Ἐνῶ κάθε ποιητὴς τὸ μεταχειρίζεται σὰν ὄργανο τῆς τέχνης του καὶ σὰ σκλάβο του, μὴν εἶνε τάχα κι' αὐτὸς σκλάβος τοῦ φιλιουῦ;

Ἀδιάφορο! Ὅσο καὶ κάθε ποιητὴς, Ἕλληνας ἢ ξένος, ἀγωνίζεται πῶς νὰ ζωγραφίσῃ καὶ νὰ τὸ ὑμνήσῃ πιὸ ὁμορφὰ καὶ πιὸ δυνατὰ. Τὸ φιλί δένει τὸν κάθε ποιητὴ μετὰ τῆς ἀνθίνους ἀλυσσιδίτες του... Καθένας προσπαθεῖ νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἀθανασία... Μὰ καθένας δημιουργεῖ πάντα σύμφωνα μετὰ τὴ δύναμη τοῦ ταλέντου του.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ & ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 330.000.000

ΕΔΡΑ ΕΙΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άγιος Νικόλαος (Κρήτης)	Άρτα	Θεσσαλονίκη	Κοζάνη	Ναύπακτος	Σέραι
Άγρίνιον	Αταλάντη	Θήβαι	Κομοτινή	Ναύπλιον	Σητεία
Αθήναι	Βάμος	Θήρα	Κόρινθος	Νιγρίτα	(Κρήτης)
Ύπστημα Μητρο- πόλεως 11	Βέροια	Ίθάκη	Κύθηρα	Ξάνθη	Σόφοβις
Π(ρεϊον Καλλιθέας)	Βόλος	Ίωάννινα	Κύμη	Παξοί	Σούφλιον
Π(ρεϊον Παγκρατίου)	Γρεβενά	Καβάλλα	Κυπαρισσία	Πάτραι	Σπάρτη
Αίγιον	Γύθειον	Καλάβρυτα	Λαμία	Πειραιεύς	Σύρος
Άλεξανδρούπολις	Διδυμότειχον	Καλάμαι	Λάρισα	Πόρος	Τρίκαλα
Άλμυρς	Δημητσάνα	Καρδίτσα	Λεβάδεια	Πράβιον	Φλώρινα
Άμαλιάς	Δράμα	Καρπενήσιον	Λευκάς	Πρόβεζα	Τρίτολις
Άμφισσα	Έδεσσα	Καστοριά	Μεγαλόπολις	Πύλος	Χαλκίς
Άργοστόλιον	Έλασσόν	Κατερίνη	Μεσολόγγιον	Ρέθυμος	Χανιά
	Ζάκυνθος	Κέρκυρα	Μεσσήνη	Ρέθυμος	Χίος
	Ήρακλειον	Κιλκίς	Μυτιλήνη	Σάμος	
	Πρακτορείον εν Νέα	Ύορκη	7 Wall Street		

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ :

Άποκλειστικόν προνόμιον εκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων.—Έκδοσις τοκοφόρων ὁμολογιῶν.—Καταθέσεις εν ὄψει ἀπλαῖ καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμὸν.—Καταθέσεις διαρκεῖς καὶ ἐπὶ προθεσίμῳ.—Καταθέσεις Ταμιευτηρίου.—Προεξοφλήσεις.—Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ.—Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ ἑλληνικῶν τίτλων.—Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ πολυτίμων μετάλλων.—Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων, καὶ ἐνεχυρογράφων.—Πιστώσεις ἐναντι φορτωτικῶν.—Δάνεια πρὸς Δήμους, λιμένας καὶ ἕτερα νομικὰ πρόσωπα.—Συμμετοχὴ εἰς Ἀνωνύμους Ἑλληνικὰς Ἐταιρείας.—Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας καὶ συνεταιρισμούς.—Δάνεια πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον.—Ύπηρεσία ἐντόκων Γραμματίων Ἑθνικῆς Ἀμύνης.—Προμήθειαι διὰ λογαριασμὸν τοῦ Δημοσίου.—Ἐξπραεῖς δημοσίων προσόδων καὶ πληρωμὴ δημοσίων δαπανῶν.—Ύπηρεσία Δανείων καὶ Μετοχῶν διαφόρων Ἐταιρειῶν.—Άγορὰ καὶ πώλησις ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος, χρυσῶν νομισμάτων καὶ ξένων τραπεζικῶν γραμματίων.—Έκδοσις καὶ πληρωμὴ πιστωτικῶν ἐπιταγῶν, ἐπιστολῶν καὶ ἐντολῶν πληρωμῆς.

ΧΑΡ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ - ΠΟΙΝΙΚΟΛΟΓΟΣ

Γραφεῖα: Ὁδὸς Νοταρᾶ 60 (ὄπισθεν Δημ. Θεάτρου)

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

(PENSION)

Παρά τὸ Δάσος

ΠΤΕΡΗΣ

(ΑΙΓΙΟΥ)

Ύψος 1.100 μέτρα

Ἦρχισεν ἡ λειτουργία του τακτικῶς ἀπὸ τῆς 15ης Μαΐου

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΗΛ. Α. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΑΙΓΙΟΝ - ΠΤΕΡΗΝ

Τὸ Ἐμπορικὸν Τμήμα τοῦ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΩΔΕΙΟΥ

(Φειδίου 3)

Ἐπλευτίσθη με νέας παραγγελίας

ΠΙΑΝΩΝ

τῶν ἀρίστων Γερμανικῶν

ἐργοστασιῶν

J. BLUTNER, GROTRIAN,
STEINWEG, NEUMEYER SOPH,
ZIMMERMAN.

Τιμαὶ ἀσυναγώνιστοι.

Εὐκολία πληρωμῆς

ΕΠΙΣΚΕΦΘΗΤΕ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΜΑΣ

— ΥΠΟΜΝΗΣΙΣ —

Όσοι ἔλαβον τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα φύλλα μας καὶ εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ τὰ κρατήσουν, παρακαλοῦνται νὰ μᾶς ἐμβάσουν τὰς συνδρομὰς των.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται: Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἡ Διάλεξις» - Στοᾶ Φέξη 80, Ἀθήνας.

ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΤΗΣ "ΔΙΑΛΕΞΕΩΣ,,

ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ

Smith Premier

ΝΕΩΤΑΤΗ - ΤΕΛΕΙΟΤΑΤΗ

ΣΤΕΡΕΑ - ΑΘΟΥΡΒΟΣ - ΤΑΧΕΙΑ

Ἀντιπροσωπεία - Παρακαταθήκη:

ΣΤΟΑ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 19 - ΑΘΗΝΑΙ

ΑΦΟΙ Π. & Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΙ